

Začasno na tujem
stran 19 do 26

3 | rodna gruda

marec 1971

revija za Slovence po svetu

Slovenija

rodna gruda 3

IZ VSEBINE

Iz vaših pisem

Našim ženam po svetu

Na kratko

Dr. Janko Jeri: Proti asimilaciji, za dejansko enakopravnost

Sobotni večeri ob radiu

Marjan Kralj: Iz malega zraste veliko

Stane Jesenovec: Nacetova hiša

Drago Kralj: Jakovica je včasih otok

Jugoslovanska umetnost v Parizu

Janez Zrnec: Pri koreninah Istre

Filatelija

Vaš kotiček

I. English Section

Rudi Šeligo: The Triptych of Agatha

Schwarzkobler

Partie française

Página en español

II. Začasno na tujem

Naši po svetu

Izseljenska srečanja

Vera Valenci: To je bil naš praznik

Zapustili so nas

Naši pomenki

Azra Kristančič: Kolikor jezikov znaš...

Zdravje iz domačih rož

Kulturni razgledi

Premiera domačega filma — Rdeče klasje

Med knjigami

Prešernove nagrade 1971

France Novak: Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Otroci berite

Pavle Zidar: Pišem knjigo (odlomek)

izdaja Slovenska izseljenska matica

leto osemnajsto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik)
Jože Prešeren (odgovorni urednik)
Ina Slokan (urednica)

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Aca Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Šetinc

prevajalci Milena Milojevič (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Albert Gregorič (za španščino)

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,50 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: 501-620-2-32002-10-3796
JUGOBANKA LJUBLJANA
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja mesečno — v poletnem času izideta dve
številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

tisk tiskarna »Kočevski tisk«, Kočevje

Slika na naslovni strani:

Foto Mirko Kambič: Goriška Brda

Slika na prejšnji strani:

Foto Franc Močnik: Pomlad

Prijava šoloobveznih otrok

V deseti številki Rodne grude lanskega letnika je sekretar za informacije izvršnega sveta Slovenije Boštjan Barborič v članku »Razvoj Slovenije je odvisen tudi od Slovencev na tujem« načel že dolgo časa pereče vprašanje šolanja slovenskih otrok v inozemstvu. Omenja, da obstajajo težave zaradi premajhne koncentracije slovenskih otrok v posameznih tujih mestih, kakor tudi nepopolnega pregleda, ter da bodo morali starši sami prijavljati svoje šoloobvezne otroke sekretariatu za kulturo in prosveto v Ljubljani. Ta način prijavljanja je po mojem mnenju zelo neprikladen, ker mnogi starši niso večji sestavljanja dopisov oziroma ne vedo, v kakšni obliki naj bi se to izvedlo. Zato predlagam, naj bi Slovenska izseljenska matica priložila Rodni grudi obrazce oziroma prijavnice za dopolnilni pouk, v katere bi bilo potrebno vpisati samo imena in podatke prijavljenih otrok. Ker je med Slovenci na tujem verjetno tudi nekaj takšnih, ki so že prevzeli tuje državljanstvo, bi bilo zanimivo vedeti, ali lahko te dopolnilne šole obiskujejo tudi otroci teh staršev. Dvomi-ljanski slovenski narod v tem pogledu ne sme biti ravnodušen ter se mora boriti za vsakega posameznika njegove skupnosti.

V odstavku o organiziranju stikov s Slovenci po svetu je med drugim omenjena pomembna vloga, ki bi jo v tem pogledu lahko imel radio. Žal se na območju južne Nemčije slišita radijski postaji Ljubljana in Trst samo ob večerih. Menim, da bi se lahko to stanje izboljšalo. Nemški radio in televizija imata posebne programe za hrvaške delavce. Ali ne bi podobno kot radijska postaja Zagreb tudi radio Ljubljana sklenil podobno pogodbo o uvedbi slovenskih oddaj?

**Dipl. ing. Adolf Magdič,
Nürnberg, ZR Nemčija**

Vaš predlog glede obrazcev za prijavo šoloobveznih otrok smo z veseljem sprejeli in upam, da ste v redu prejeli obrazce, ki smo jih priložili januarski številki. Rok za vrnitev izpolnjenih obrazcev je bil 31. januar. Kdor je ta rok zamudil, naj kljub temu pohiti, gotovo bodo na sekretariatu še lahko upoštevali njegovo prijavo.

Glede slovenskih otrok, katerih starši imajo tuje državljanstvo, nam niso znane nikake posebnosti. Starši bi se morali pozanimati, če je na šolah, ki jih ti otroci obiskujejo, vpeljan tudi dopolnilni pouk v slovenščini. Če je, potem po našem mne-

nju ni ovir, da jih ne bi mogli obiskovati. Posebno še, ker so organizatorji teh šol nemške oblasti.

Radio Köln ima v okviru oddaj za jugoslovanske delavce, v zadnjem času del oddaj tudi v slovenskem jeziku, za kar pripravlja gradivo radio Ljubljana. Ljubljanska radijska postaja pa po naših informacijah pripravlja v dogovoru z nekaterimi drugimi nemškimi radijskimi postajami še posebne oddaje v slovenskem jeziku. Podrobneje o tem bomo še poročali.

Več slovenskega branja

Z jugoslovanskega generalnega konzulata v Sydneyu dobivamo večkrat razne časopise, vendar izključno v srbskem in hrvaškem jeziku. Ne odklanjamo jih, istočasno pa sprašujemo, zakaj ne dobivamo tudi branja v slovenskem jeziku. Glede tega sem pisal na konzulat, pa so mi odgovorili, da iz domovine prejemajo le take liste.

Po mojem mnenju bi morala slovenska založništva prispevati več slovenske besede slovenskim izseljencem po svetu. Prosim vas, da bi vi posredovali pri slovenskih založništvih in uredništvih slovenskih listov, da bi tudi v Avstralijo pošiljali več gradiva. Imeli smo priložnost gledati tudi nekaj slovenskih filmov, ki nam jih je posredoval konzulat. Kaj podobnega bi radi še videli, vendar pa le v slovenskem jeziku, ker mnogi — zlasti Primorski Slovenci, ki so dalj časa živeli pod Italijo — ne razumejo srbohrvaščine.

**Janez Primožič, Carina, QLD
Avstralija**

Že pred kakim letom je Slovenska izseljenska matica pisala vsem slovenskim lokalnim in drugim listom in jih prosila, da bi na vsa jugoslovanska predstavništva v tujini, seveda le v deželah, kjer živi večje število naših ljudi, pošiljali po nekaj izvodov svojega lista. Kaže, da naša prošnja ni bila najugodnejše sprejeta. Poskusili bomo ponovno.

Na vsa jugoslovanska predstavništva v Avstraliji pa Matica pošilja po več izvodov Rodne grude z namenom, da si jo preberejo rojaki, ki prihajajo tja po opravkih. Verjetno pa revijo marsikdo odnese tudi domov in je drugi ne dobe. Seveda pa si revijo lahko vsakdo naroči na svoj naslov.

Za letos pripravlja Matica nov izbor slovenskih filmov. Kateri filmi bodo to, bomo še poročali. Po ena kopija vsakega filma bo prav gotovo prišla tudi v Avstralijo.

Nepozabni Sindelfingen

Tudi jaz sem že od lani naročnica Rodne grude, ki mi je zelo všeč. V Nemčiji sem že dalj časa skupaj s starši in sestro. Imamo kar precej zabave in plesov, saj je že precej gostiln in lokalov, ki jih vodijo naši rojaki. Tudi medve s sestro imava radi glasbo, zato pojeva s triom Seher. Žal pa nimava veliko časa, ker se obe še učiva. Nastop, ki nama je doslej najbolj ostal v spominu, je bil na reviji slovenskih ansamblov v Sindelfingnu lansko jesen.

**Sonja Štuhec, Wagenburg str. 81
Stuttgart, Nemčija**

Rodna gruda — domača in topla

Moram se izraziti preprosto in vam reči: vsa čast vam v uredništvu Rodne grude, ki na tako lep, nežen in domač način vzdržujete stike z nami v tujini. Vse, kar pišete v Rodni grudi, je tako domače in toplo, da se človek v trenutku počuti, kakor da je doma. Res nam posvečate veliko pozornosti in to na izredno ljubezniv način, zato sem tudi jaz postal zvest prijatelj Rodne grude in stalen naročnik.

**Franc Turk
Atvidaberg, Sweden**

Nov dom v Avstraliji

Sporočamo vam, da smo spremenili naš naslov. Kupili smo si novo hišo, nedaleč od tam, kjer smo živeli prej. Zelo smo veseli in srečni pod svojo streho in z našo ljubko hčerko, ki je bila oktobra lani stara eno leto.

Imamo pa še eno vprašanje, na katero upamo, da nam boste lahko odgovorili. Moj mož je tukaj šofer, vozi kamion s prikolico. Radi bi vedeli, če veljajo ta vozniška dovoljenja tudi v Jugoslaviji. Moj mož je imel v Jugoslaviji vozniška dovoljenja za avto, motor in traktor, ki pa so mu že potekla.

**Ivan, Ivanka in Suzana Kolačko
Melbourne, Vic., Australia**

Glede voznških dovoljenj vam lahko napišemo, da bodo veljala tudi v Jugoslaviji, potrebno jih bo le prijaviti na pristojnem oddelku občine. Ker je podobnih vprašanj veliko, bomo v eni izmed prihodnjih števil Rodne grude o tem napisali nekoliko več.

Zanimiv pogovor z Johnom Blatnikom

Veseli me, ker v Rodni grudi ni več toliko propagande za vaš socializem. Vedno

imejte pred očmi dejstvo, da je med Slovenci širom sveta veliko takih, ki ljubijo svoj narod, zemljo, na kateri prebiva njih rod, radi slišijo, kakšno je tam življenje, vendar pa se ne strinjajo z njenim političnim sistemom.

Mene je v Rodni grudi še posebej zanimal pogovor Bogdana Finžgarja z Johnom Blatnikom. Blatnika poznam še iz dobe, ko je komaj shodil in ga je njegova mati Marjeta (roj. Kočevar) večkrat privedla k njegovemu stricu Johnu Kočevarju v Monroe Location pri mestu Chisholm, pri katerem sem takrat stanoval.

Anton Okolish, Barberton, Ohio, ZDA

S pisanjem v Rodni grudi nismo nikoli hoteli vsiljevati tudi političnega prepričanja. Poročamo o pojavih in dogodkih, o dejstvih. Če pa ta govorijo v prid naši družbeni ureditvi in družbenemu programu, nas to veseli. Slovenci smo se v preteklosti sami skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi odločili za politični sistem, kakršnega imamo danes in ga po svoji volji tudi spreminjamo in dopolnjujemo. Miroljubno sožitje med različnimi političnimi sistemi pa se je že zdavnaj pokazalo kot pravilna pot za urejanje odnosov med narodi.

Slovencem po svetu želimo dati čim bolj popolno sliko o dogajanju v Sloveniji, torej tudi o družbenih odnosih v njej. Če pa nekateri zavračajo Rodno grudo, ker prihaja iz socialistične Slovenije in se ne strinjajo z njeno družbeno ureditvijo, jim je seveda ne bomo vsiljevali.

In kaj menite vi?

Od kod ime Celje

Ker je na ovitku letošnjega Slovenskega izseljenskega koledarja lepa slika Celja, mi je prišla na misel šaljiva domislica, kako se je tega mesta prijelo to ime. V »Prosveti«¹ ima naš stric Matic vedno kaj zanimivih novic, ki jih jemlje iz starih knjig. Pravi, da ima vsevedne bukve, kjer je popisana zgodovina vsakega kraja. Prosil sem ga, naj mi jo pokaže, ker bi rad vedel, kako je dobilo ime to mesto. Kar z glavo je stresal in govoril: »Ne in ne! Tega pa ne, te bukve so samo za visokoučene ljudi, ki so hodili v visoke šole po visokih stopnicah in si potem še lestev prislonili, da so prišli prav na podstrežje, kjer so se učili, če so hoteli biti študirani. Zato prihaja največja učenost iz glave, ker je na vrhu telesa.«

Prosil in ponujal sem mu vsakovrstne stvari in jedi, kot na primer, da mu bom dal eno pest lešnikov, en žep orehov, en koš jabolk, hruške in še mnogo drugega,

Motiv iz Ajdovščine. Foto: Mirko Ličen

pa se ni dal preprosi. Nazadnje sem ga prosil v imenu moje žene, ki ima v Celju sorodnico. Končno se je vdal pod pogojem, da ne smem nikomur povedati. To sem mu obljubil in to obljubo držim, saj mu nisem obljubil tudi, da tega ne bom napisal.

V tistih starinskih bukvah je zapisano, da je bil takrat, ko so na tistem mestu začeli zidati že tretjo hišo, poslan tja uradnik, naj poizve, kakšno ime želijo dati temu naselju, ker tri hiše pomenijo že množino. Uradnik je šel tja in se je približeval hišam v času, ko so začeli gradbeni delavci obedovati. Vsi so šli jest malo proč od hiše pod drevo, le en zidar je ostal z loncem na zidu. Ta je opazil, da se jim približuje praznje oblečen človek. Ker je gledal proti temu človeku, je zadel ob lonec, ki mu je padel na tla. Hitro je stekel za loncem, ker se je ustrašil, da se mu je razbil, a k sreči je iz njega padlo le nekaj fižolov. Med tem je uradnik prišel do sedečih in jih začel spraševati, kakšno ime želijo dati naselju. V tem trenutku pa je zidar, ki se mu ni razbil lonec, ves vesel začel vpiti proti sedečim: »Cel je! Cel je! Cel je!«² Sedeči so molčali in gledali zidarja z loncem v roki. Uradnik pa je rekel: »Pa naj bo Celje, saj je to lepo ime!«³ Tako je zapisal in šel. Kot povedo gornje vrstice, se imajo Celjani zahvaliti Ribničanom za ime svojega kraja, ker so naredili tako trden lonec, da se ni razbil. Morda pa bi se Celjani zahvalili Ribničanom takole:

Čestitke sprejmi Ribn'čan,
pa bodi Luka al' Urban,
tvoj lonec je najbolj močan,

po cejem svejtu prepoznan.
Da se lepo glasi — Celjan,
pomogel je tvoj lon'c trdan.
Če prišel k nam boš kakšen dan,
boš naš'ga mesta časten član!

Upam, da s to šaljivo domislico ne bom nikogar užalil...

**Jack Tomšič
Cleveland, Ohio, ZDA**

Brez dvoma bodo vsi, posebej pa še Celjani, radi prebrali vašo zgodbo o tem, kako je dobilo ime mesto Celje. Zato nas prav zanima, kaj bodo sami o tem rekli? Od kod pa je rimska Celeia?

Naročnina za deset let

Med prvimi letošnjimi »lastovkami«, ki so k nam priletele iz daljnega sveta je bila gospa Krista Ovca, soproga našega naročnika, rojaka Vladimirja Ovce. Z enajstletno hčerko sta prišli iz daljnje Braziliije, iz Sao Paola na obisk k sorodnikom v Novem mestu, Tržiču in Kamniku. Pa še eno veliko željo je imela hčerka, ki se ji je ob obisku izpolnila: želela je videti sneg in pri nas ga je lahko videla dovolj. Gospa Krista je rojena v Braziliiji. Njeni starši so se tja preselili iz Nemčije. Obe s hčerko sta bili ob obisku zelo navdušeni nad Slovenijo. Veseli smo bili, ko sta nam povedali, kako všeč jim je Rodna gruda. In naročnino sta plačali kar za deset let naprej.

Veseli bomo, če bomo kdaj in to kmalu, pozdravili med nami vso družino Ovčevih iz Braziliije — poleti ali pozimi — vselej je lepo pri nas. Pridite!

Dragi bralci!

Tisoči Slovencev po svetu se vsak mesec razveselijo

Rodne grude,

tisoči z zanimanjem prebirajo naš vsakoletni zbornik

Slovenski izseljenski koledar

Publikaciji sta najboljši prijateljici in svetovalki naših ljudi na tujem, zato, dragi bralci, postanite reden naročnik naše revije in našega koledarja!

Spomnite se tudi svojih prijateljev in znancev, ki si v tujini želijo novic iz rojstnega kraja ali pa jih zanimajo razni predpisi in zakoni v zvezi z zaposlitvijo in priporočite jim naš tisk!

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

revijo RODNA GRUDA od dalje

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za leto

Pošiljajte mi na naslov:

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

ORGANIZIRAMO SKUPINSKA
IN INDIVIDUALNA POTOVANJA
V JUGOSLAVIJO V LETU 1971

ZASTOPAMO VSE LETALSKE LINIJE

Pišite takoj. Vse informacije dobite pri:

ADRIA TRAVEL SERVICE

Vladimir URBANC
4159 St. LAWRENCE BLVD.
MONTREAL 131, P. Q.
Telefoni 888-5662 in 844-5292

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM ilustrirano revijo **TOVARIŠ**

Ime:

Ulica:

Mesto:

Država:

»TOVARIŠ«

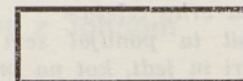
LJUBLJANA

Tomšičeva 3

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000 -160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu!

Našim ženam po svetu

En dan v letu so dežele našega sveta posvetile ženam. Pri nas so ga izbrale v mesecu, ki nam prinaša pomlad — 8. marca, ponekod je ta dan v maju. Na ta dan bodo ženske prejele voščila od tistih, ki jih cenijo in imajo radi. Tudi mi pošiljamo ob letošnjem prazniku toplo voščilo vam, naše žene, ki živite v tujini. Naše voščilo prepletata ponos in hvaležnost za vsa vaša nenehna prizadevanja, za veliko požrtvovalnost, ljubezen in domovinski ponos, s katerim ohranjate in krepite, mnogokdaj v težkih pogojih, košček svoje rodne dežele na tujem — v okolju, kjer živite, v svojih družinah, v društvih, pri katerih sodelujete. V letošnjem letu praznujejo izseljenske matice v Jugoslaviji dvajseto obletnico ustanovitve. Dve desetletji se iztekata, odkar smo prepletli tesne vezi z našimi ljudmi na tujem in smo se drug drugemu približali: domovina našim izseljencem, izseljenci svoji rodni deželi.

S tem nam je postal še bližji tudi lik naše žene-izseljenke. V brezštevilnih življenjskih zgodbah je zajeta in zapisana ista pretresljiva in velika povest naših žena, mater, delavk, društvenic na tujih tleh. Svojim možem, sinovom in bratom so v resnično oporo in velikokrat še več kakor to.

Pred desetletji se je v času gospodarske krize zgodilo, da je bilo tako hudo, da so moške omagovali. A so bile žene močnejše in pogumnejše. V še tako črnem brezupu so izbrskale iskrico upanja. Nemogoče je na kratko opisati vse, kar so prestale naše izseljenke pionirke v letih, ko so nastajale naše naselbine na tujem. Trdo so delale, a kljub vsemu so si pritrgele še trohico prostega časa in pohitele v svoja društva — k pevskim vajam, v dramski krožek. Šele po letih je čas začel prinašati lepše dneve. Na vse to so ostali danes le še spomini, skriti in zakopani nekje globoko v pogumnih in ljubečih srcih. A tudi

veliko teh src je že doživelo svoj poslednji utrip in našlo počitek na njivah miru nekje v tujem svetu.

Tudi danes odhajate po svetu. Daleč na tujem ustanovljate družine in pojeate uspavanke svojim otrokom. Sedite ob njih in jih potrpežljivo učite branja prvih domačih besed. Učite jih pesmi, ki so vam bile ljube, ko ste se jih same učile. Ponosne ste, ko vaši otroci z domačo besedo nastopajo na prireditvah. O vsem tem nam pišete v svojih lepih pismih s preprosto, a tako iskreno besedo.

Veliko vas pa še nima družin. Same ste v tujini. In ko stojite ob strojih v tovarnah, delate v bolnišnicah in kdove kje še vse, sta z vami osamljenost in hrepenenje, da se vrnete in si ustvarite dom.

K vsem vam prihaja danes naše voščilo — naša zahvala za vašo narodnostno zavest in ljubezen, za vašo pridnost in skromnost, s katerimi ste si upravičeno pridobile ugled v tujini. Lep in prijeten naj bo vaš praznik. Želimo vam in vašim družinam vso srečo, naši reviji pa še veliko, veliko lepih pisem od vas.

Nov tečaj dinarja

V januarju je v Jugoslaviji vzbudila vse- kakor največje zanimanje devalvacija di- narja za 16,6 odstotka. Zvezni izvršni svet je na podlagi pooblastil, ki mu jih je dala zvezna skupščina, določil nov tečaj di- narja — en ameriški dolar je zdaj vreden 15 dinarjev (prej 12,5 dinarja). To je bil eden izmed ukrepov za stabilizacijo gospo- darstva, ki naj bi med drugim okrepil konkurenčno sposobnost jugoslovanskega blaga na mednarodnem tržišču, povečal zunanjetrgovinsko menjavo in uravnove- sil plačilno bilanco s tujino.

Novi tečaj dinarja bo v Jugoslaviji ne- dvomno sprožil zvišanje cen nekaterih iz- delkov, predvsem tistih, pri katerih pro- izvodnji uporabljajo uvožene surovine, in usluge (železnica, PTT, naftni derivati), vendar pa želi zvezni izvršni svet čim več cen obdržati na sedanji ravni.

Tujih finančnih strokovnjakov devalvacija dinarja ni presenetila, saj so videli v njej predvsem enega od ukrepov za stabiliza- cijo gospodarskega položaja. Različni ko- mentarji pa so predvsem poudarjali, da bo odslej dopust v Jugoslaviji precej ce- nejši.

Tečajna lista:		Din
Avstrija	100 Sch	57,69
Belgija	100 Bfr	30,00
Danska	100 Dkr	200,00
Finska	1 Fmk	3,57
Francija	100 FF	270,07
Holandija	100 Hfl	414,36
Italija	100 Lit	2,40
Kanada	1 Can \$	13,87
ZR Nemčija	100 DM	409,84

Norveška	100 Nkr	210,00
ZDA	1 US \$	15,00
Švica	100 Sfr	343,04
Švedska	100 Skr	289,96
V. Britanija	1 Lstg	36,00

Nekaj števil o Sloveniji '70

Slovensko gospodarstvo je kljub znanim težavam lani znatno povečalo obseg indu- strijske proizvodnje — za 9 odstotkov v primerjavi z letom 1969, produktivnost v industriji pa se je povečala za 5,2 odstotka. Narodni dohodek se je povečal za 14 od- stotkov. K slabšim stranem naše lanske- letne bilance moramo šteti uvoz, ki je za 29 % večji, izvoz pa le za 7 %. V malo- prodaji so se povečale cene za 10 odstot- kov (kmetijski izdelki celo za 16 %). Živ- ljenjski stroški so se zaradi tega dvignili za 11,3 odstotke. Seveda pa so obenem na- raščali tudi osebni dohodki: nominalno za 19 odstotkov, glede na to, koliko je bilo moč kupiti za dobljeni denar, pa le za 7 odstotkov.

Pa še nekaj drugih števil: število tele- vizijskih naročnikov je v preteklem letu naraslo za 12 odstotkov, tako da je zdaj v Sloveniji že 226.000 lastnikov televizij- skega sprejemnika, pri tem pa še niso upo- števani rezultati decembrske prodaje, ki je navadno tudi precejšnja.

Skupna letna naklada slovenskih dnevni- kov je lani znašala 9 milijonov 500 tisoč izvodov. Založbe so izdale skupno 1200 knjig in brošur v skupni nakladi 6 milijo- nov izvodov.

Število Slovencev je lani poraslo za 9645, tako da nas je zdaj (brez tistih seveda, ki so v tujini) milijon 726 tisoč. Lani je bilo v Sloveniji tudi za 5 odstotkov manj porok in tudi za 9 odstotkov manj ločitev kot v letu 1969.

Razprtije v Razkrižju

Vas Razkrižje v Medjimurju je po nevsak- danjih okoliščinah prišla na strani skoraj vseh slovenskih listov. Vas v upravno-poli- tičnem pogledu spada pod SR Slovenijo, cerkev, ki obstaja v tej vasi že več kot dvesto let, pa spada pod zagrebško škofijo. Večina prebivalcev vasi se je že zdavnaj izrekla za to, da so Slovenci, cerkveni obredi pa se opravljajo v hrvaškem jeziku. Pravzaprav je tako, da v cerkvi pojejo po slovensko, drugi del obreda pa je v

Čestitke ob dvajsetletnici

Ob dvajsetletnici ustanovitve Slo- venske izseljenske matice prav iskren- no čestitamo!

Dolga leta smo izseljenci živeli po- polnoma izolirani na tujem, še celo stiki z našimi sorodniki so bili po- manjkljivi. Matica pa je takoj po ustanovitvi navezala stike z našimi društvi in s posamezniki.

Obiski njenih predstavnikov so nas zelo razveselili. S posredovanjem Matice nas je obiskalo več ansam- blov iz domovine, ki so nas vse s pesmijo in glasbo zelo zadovoljili. Veseli smo bili tudi Matičinih obil- nih knjižnih daril, ki so nam bila zelo v prid, saj so bile naše knjiž- nice že hudo siromašne.

Z veseljem smo pozdravili tudi pu- blikacije Matice: Rodno grudo in Iz- seljenski koledar. Rodna gruda je zdaj naša najbolj priljubljena Revi- ja. S svojimi nasveti in navodili za izseljence in začasno zaposlene de- lavce na tujem nam zares zelo ko- risti in dobro svetuje. Zanimajo nas tudi novice iz domovine, posebej še turistični napotki o primernih kra- jih za oddih in pa slike o lepotah naše domovine. Tako si že naprej lahko naredimo načrte, kam bomo poleti šli na oddih.

Vodstvu in sodelavcem Slovenske iz- seljenske matice naša najlepša za- hvala za ves trud in tako naj ostane tudi v prihodnje!

**Rojaki iz Eisdena in okolice
in Jugoslovansko društvo
svete Barbare**

hrvaščini. Otroci pa se v šoli učijo po slovensko, pri verouku pa v hrvaščini.

Nekatere vaščane je pred kratkim začelo motiti, da se njihovi otroci tudi verouka ne uče v slovenščini. Domačega duhovnika, ki je Hrvat, pa sprašujejo, zakaj ni že uvedel verskih obredov v slovenščini. Še močnejša nasprotja v vasi so nastala, ko je nekaj vernikov pred nekaj leti brez vednosti domačega duhovnika obiskalo mariborskega nadškofa in ga vprašalo, za- kaj se ne uvede tudi v Razkrižju sloven- ščina kot bogoslužni jezik. O tem vpraša- nju so kasneje razpravljali tudi na naj- višjem cerkvenem forumu, jugoslovanski

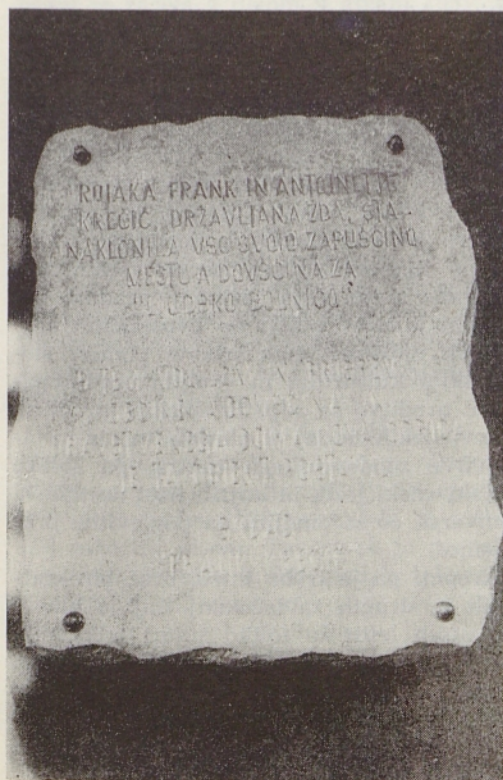
**VISOKI
BONBONI**

škofovski konferenci, pa se tudi tam niso mogli sporazumeti.

V Razkrižju je župnik Hrvat Stjepan Slaviček, ki tu slušbuje že sedemnajst let. Sam pravi, da je pred leti že napravil poskus in maševal v slovenščini, vendar pa da se je kasneje izkazalo, da je bolje, da dela tako kot prej. Po njegovem mnenju je v vasi težko presoditi, kdo je Hrvat in kdo Slovenec. Spora v Razkrižju, ki ga nekateri v zadnjem času še bolj zaostrujejo, ne bo lahko razrešiti. Skupno z vaščani pa bi se morali o tem pogovoriti zagrebška in mariborska škofija. Krajevni odbor Socialistične zveze je pred nedavnim predlagal, da bi v Razkrižju maševali v obeh jezikih — v slovenskem in hrvaškem.

225 let gimnazije

Novomeška gimnazija bo letošnje jesen svečano počastila visok jubilej. Ustanovljena je bila pred 225 leti in velja za drugo najstarejšo gimnazijo v Sloveniji. Na tej gimnaziji se je v preteklih letih šolalo veliko število znanih ljudi, umetnikov in znanstvenikov, ki bodo dobili svoje mesto tudi v jubilejnem zborniku. Gimnazija se bo ob tem jubileju tudi poimenovala po enem izmed slavnih mož, ki so delovali ali se šolali na tej gimnaziji.

Konec preteklega leta so v Ajdovščini odprli novi zdravstveni dom, ki je bil zgrajen z denarjem iz zapuščine Franka Krečiča iz Euclida, ZDA. Spodnja slika prikazuje ploščo, ki je v spomin darovalca vzdana na domu. Foto: Mirko Ličen

Dan emigranta v Beneški Sloveniji

Slovensko prosvetno društvo »Ivan Trinko«, ki deluje med Beneškimi Slovenci (Italija) je letos že sedmič zapored organiziralo 6. januarja »Dan emigranta« v Čedadu. To je bila prireditev, na kateri so nastopili domači recitatorji, pevski zbor iz Rečanj in Ljes ter Slovensko gledališče iz Trsta s komedijo Jake Štoke »Moč uniforme«. To prireditev je domače kulturno društvo organiziralo v času, ko se je mudilo doma precejšnje število rojakov, ki so sicer zaposleni v drugih državah. Za domačine, ki so zaposleni v tujini, so ta srečanja pomenila enkratno priložnost, da se srečajo, pogovorijo in pogovorijo o težavah, ki jih morajo premagovati.

Dan emigrantov pa je že zdavnaj prerasel okvir družabne prireditve. Postal je pravi kulturni praznik Beneških Slovencev, obenem pa mogočna politična manifestacija vseh demokratičnih in naprednih sil. V Švici uspešno deluje tudi Društvo slovenskih izseljencev Beneške Slovenije, ki ima v posameznih mestih že več podružnic. Izdaja pa tudi svoje redno glasilo »Emigrant«, ki ga razmožujejo v več kot 700 izvodih. Podobna društva Beneških Slovencev so bila ustanovljena tudi v Ka-

nadi in Argentini. Švicarsko društvo je skupaj s štirimi furlanskimi društvi naslovlilo na deželni odbor posebno spomenico, v kateri zahteva rešitev gospodarskih, socialnih in manjšinskih vprašanj Furlanije—Julijske krajine.

Uspehi Vinka Globokarja

Znani glasbenik in skladatelj slovenskega rodu, sin slovenskega izseljenca iz Francije, Vinko Globokar je zadnja leta zaposlen kot profesor za trombon in kompozicijo na konzervatoriju v Kölnu. Sredi januarja pa je imel samostojen koncert v znani pariški dvorani Wagram, kjer je doživel nepričakovano velik uspeh. To je bilo prvič, da je francosko glasbeno združenje »Domaine musique vivante« posvetilo celoten koncert enemu samemu avtorju. Vinko Globokar je v Parizu pod svojim vodstvom in ob sodelovanju dveh pariških orkestrov ter zbora nemškega radia iz Kölna prvič v Franciji predstavil dve svoji eksperimentalni avantgardni skladbi »Woie in concerto grosso«.

Vinko Globokar je pred leti končal študij na akademiji za glasbo v Ljubljani.

Proti asimilaciji, za dejansko enakopravnost

»Slovenci, državljani italijanske republike, do danes nismo mogli obnoviti narodnostnega življenja po udarcih, ki nam jih je zadal fašizem. Še danes ne moremo popolnoma svobodno in dejansko enakopravno kot posamezniki in kot skupnost učinkovito varovati svoje narodnostne bitnosti.«

(Iz skupne spomenice predstavnikov slovenskih političnih in drugih organizacij predsedniku italijanske vlade E. Colombu 3. decembra 1970)

Za osvežitev spomina: Beneški Slovenci so prišli pod Italijo že pred dobrim stoletjem (1866). Takrat so se nadejali, da bo risorgimentalna, preporodna Italija tudi v narodnostnem oziru z njimi bolj širokogrudno ravnala, kakor je to bilo pod habsburško Avstrijo, vendar pa še danes ne uživajo celo blagodat prvega pouka (se pravi v otroških vrtcih in osnovnih šolah) v materinem jeziku. V zadnjih dveh letih se je spremenilo le to, da nekatere oblasti (na primer dežela Furlanija-Juljska krajina) vsaj deklarativno priznavajo obstoj Slovencev v globačah Matajurja in Rezije. Rapalska pogodba (1920) je prisodila tržaške Slovence Italiji. Po koncu druge svetovne vojne se je na osnovi mirovne pogodbe (1947) Italija spet vrnila v Gorico, medtem ko je bilo tržaško območje (cona A STO) pod angloameriško vojaško upravo do tržaškega sporazuma (1954), ko se je italijanska uprava vnovič raztegnila na to področje.

Slovenci in hrvaški živelj je bil med dvema vojnama pod Italijo predmet skrajno brutalne raznarodovalne politike. Britanski zgodovinar A. J. P. Taylor se je zgražal, »da je imelo deset tisoč Italijanov v Dalmaciji več šol in časopisov kot vseh šeststo tisoč Slovencev in Hrvatov v Italiji skupaj.« Za delno ponazoritev splošnega vzdušja, mentalitete, odnosov in naklepov takratnih oblasti do slovenskih sodržavljanov pa je najbolj jedrnat pričevanje takratnega uradnega glasila »Il popolo d'Italia«, ki je (1930) med drugim zapisal: »Ali imajo stenice, ki prodrejo v hišo, narodnost? To je zgodovinski in moralni položaj Slovencev, ki živijo znotraj naših meja.«

To je sicer zgodovinski fragment, vendar pa je nujno pripisati, da vkljub vsem demokratičnim spremembam v Italiji po koncu zadnje vojne še vedno formalno veljajo nekateri izrazito raznarodovalni dekreti kraljevsko-fašističnega režima kot na pri-

mer zakon (št. 1769, 15. oktobra 1925), ki je prepovedal rabo »neitalijanskih« jezikov na sodiščih, pa dekret (št. 800, 28. marca 1923), ki je takrat poitalijančil slovenska in hrvaška krajevna imena, dalje zakon št. 17 z dne 10. januarja 1926 o »vrnitvi prvotno italijanskih priimkov v italijansko obliko«, ko so se morali Knezi čez noč preleviti v Principe, pa Conteje, Ivetiči v Gianettije in tako naprej. Res je, da lahko danes Slovenci spet zamenjajo te maličenke z izvirnimi priimki, vendar pa je za to potrebna posebna prošnja in dolgotrajen postopek. Pač moralno, in sicer upravičeno terja uvodoma citirana Spomenica na prvem mestu »takošnjo ukinitev vseh, predvsem pa fašističnih zakonov, ki kršijo pravice slovenske narodne skupnosti«.

Gre namreč za to, če skušam nekoliko poenostaviti, da moderna, demokratična država ni dolžna samo zajamčiti »individualno« enakopravnost vseh svojih državljanov, marveč mora hkrati narodnim manjšinam kot celovitim subjektom stvarno zagotoviti povsem enakovredne možnosti »narodnostnega razvoja« kot tako imenovanemu večinskemu narodu. To pa seveda tudi vsebuje popravo »starih« krivic. »Preganjavska in diskriminacijska dejavnost ne učinkuje samo na neko konkretno situacijo. Dejansko njen učinek sega tudi preko nje, saj oropa manjšino vseh tistih materialnih in moralnih sredstev, katera potrebuje za ponovni povzdig, potem ko se preganjanje konča,« kakor je to ugotovil slovenski deželni svetovalec D. Štoka. In prav na tem tako občutljivem torišču, če to lahko povprek označim, dolg slovenski narodni skupnosti še ni poravnana.

Docela je pač moč pritegniti izhodišču, da je treba priznati manjšini, kolikor jo namenoma nočemo izolirati, psihološko in drugače podrediti, vse tiste pravice, ji zagotoviti vse tiste možnosti, da se lahko uspešno upre asimilacijskim procesom in ustvari obenem trdno podlago za nemoten, skladen narodnostni razvoj. To pa predvsem terja ustrezno zakonsko zaščito in druge vzporedne ukrepe (posebno še na kulturnem in gospodarsko-socialnem področju), ki jo lahko šele dejansko izenačijo po pravicah in dolžnostih z večinskimi narodom. Dodati še velja, da je

avtohtona slovenska narodna skupnost v Italiji v primerjavi z narodnostnimi jamstvi, ki jih že uživata na primer francoska manjšina v Dolini Aoste in nemška na Južnem Tirolskem pravcati pastorek, saj je bil doslej v prid Slovencev prejet en samcat ukrep, in sicer zakon za šole s slovenskim učnim jezikom (1961), ki pa velja le za tržaško in goriško območje, medtem ko so Beneški Slovenci (v videmski pokrajini) tudi za to prikrajšani. Prvi korak za stvarnejšo zaščito bi bila odprava sedanje ne le iz pravnega vidika absurdne in anahronistične »kategorizacije«, ko so Slovenci na Tržaškem delno za varovani z določbami Posebnega statuta (sestavni del londonskega sporazuma iz leta 1954), ki pa so v praksi le delno uresničene; dalje goriški Slovenci, ki imajo kot na tržaškem območju vsaj svoje šole (od vrtcev do srednjih šol); medtem ko Beneški Slovenci za sedaj še ne uživajo nikakršnih skupinskih narodnostnih pravic. Seveda tega ni moč doseči na način, da bi komurkoli kaj jemali, ampak nasprotno — celotni slovenski narodni skupnosti je treba upoštevati njene posebnosti za jamčiti vsebinsko, dejansko enako ravnanje. Zakonski predlog (17 členov), ki ga je 16. decembra lani A. Škerk (izvoljen je bil na listi KPI) vnovič obrazložil v rimski poslanski zbornici, pomeni skupaj z omenjeno Spomenico razčlenjeno izhodišče za celovitost, bolj organsko rešitev slovenskih narodnostnih zahtev. Zajema namreč nekatere najbolj pereče in temeljne prvine — od zagotovitve pravice do vsestranske uporabe materinega jezika v uradnih stikih in javnosti sploh do dvojezičnih krajevnih napisov, enakovredne pomoči slovenskim kulturnim in drugim organizacijam, ureditve še odprtih šolskih vprašanj, televizijskih oddaj v slovenščini in ustanovitve zgodovinskega centra, pa stolice za slovenski jezik in književnost na tržaški univerzi, če se omejim na poglobitvene probleme.

Ukrepati pa je treba hitro, brez birokratskih in drugih zavlačevanj, saj je bilo v povojnih letih že toliko stvari odloženih, zamujenih, restriktivno razlaganih, na pol danih in neizpolnjenih, da škoda, ki je zavoljo tega nastala, ne more zdaj povsem nadoknaditi še tako demokratična, humana in poštena zakonodaja.

Sobotni večeri ob radiu

Ob dvajsetletnici izseljenske oddaje na ljubljanskem radiu smo se pogovarjali z njenim urednikom Ernestom Petrinom

Prihodnji mesec se bo izteklo dvajset let, odkar je bila v Ljubljani ustanovljena Slovenska izseljenska matica. O tem pomembnem jubileju bomo pisali posebej, ob tej priliki pa se bomo seznanili z enim najstarejših sodelavcev Maticе (starim seveda le po letih sodelovanja!), urednikom izseljenskih oddaj na ljubljanskem radiu Ernestom Petrinom. Z Matico sodeluje že vse od začetka, poznajo pa ga tudi številni slovenski izseljenci, predvsem v evropskih deželah, pač tam, do koder seže glas ljubljanskega radia.

»Malo neobičajen občutek imam, saj moram intervjuvati le jaz, zapisovati ali snemati pogovore,« nam je dejal ob začetku našega pogovora, ko smo ga prosili, naj nam na kratko opiše »zgodovino« izseljenskih oddaj radia Ljubljana.

»Oddaja za slovenske izseljence na našem radiu je začela z delom v aprilu 1951, ko je Matica pravno že obstajala,« je začel pripovedovati Ernest Petrin. »Najprej jo je urejal pokojni France Drenovec, jaz pa sem pri njej sodeloval. Po nekaj mesecih pa sem že prevzel uredništvo celotne oddaje. Radio se je odločil za to oddajo na številne želje naših starejših izseljencev v Evropi, ki so želeli vsaj nekaj glasbe po njihovih željah in seveda novic iz domovine. Oddaja je ves čas ob isti uri, ob 22,15 zvečer. Tako pozno pa je zato, ker je takrat slišnost boljša. V Jugoslaviji je bila to prva oddaja, ki je bila namenjena izključno izseljencem.«

»Kako so jo sprejeli poslušalci? Ali ste dobivali veliko pismen?«

»Lahko rečem, da so jo naši ljudje sprejeli z velikim zadovoljstvom, začela je prihajati množica pismen. Takrat se je poznalo, da ljudje še niso toliko gledali televizije. Kasneje so mi nekateri rojaki pripovedovali, da so se prej vrnili domov iz gostilne samo zato, da bi lahko poslušali našo oddajo. Neka rojakinja iz Francije mi je pisala, da je pri njih sobota zvečer neke vrste praznik: z možem da prej pospravita, potem pa si pripravita liter vina. Ko se

Ernest Petrin se sam točno ne spominja, koliko pogovorov z izseljenci je v dvajsetih letih posnel na magnetofonski trak. Posnetek ga prikazuje v pogovoru s pokojnim Milanom Medveškom, upravnikom Prosvete iz Chicaga.

začne oddaja, je pisala, si nazdravita in ob litrčku zbrano poslušata do konca oddaje.«

»Ali se je osnovna zamisel te oddaje v preteklih letih pogosto spreminjala?«

»Zamisel in vsebina oddaje se skoraj ni spreminjala: domovino približati z domačimi vižami in z lepo slovensko besedo o dogajanjih doma in tudi med slovenskimi društvi po svetu. Oddaja je ves čas tesno povezana s Slovensko izseljensko matico.«

»Se morda spominjate kake posebne zanimivosti, ki je v zvezi s temi oddajami?«

»Morda je najprijetnejši dogodek ta, da je neka napovedovalka prav prek te oddaje spoznala moža. Njen sedanji mož je Danec. Bil je ljubitelj slovenskih melodij in je večkrat, na Danskem seveda, poslušal našo oddajo. Pa mu ni bila všeč samo glasba, všeč mu je postal tudi glas naše napovedovalke. In nato ji je pisal...«

»Kot urednik izseljenske oddaje ste večkrat obiskali tudi naše izseljence v Evropi...«

»Večkrat sem potoval z raznimi turnejami, ki sta jih v slovenske naselbine organizirala Matica in naš radio. Ta oddaja je bila tudi pobudnik takih turnej. Leta 1954 je obiskal naše rojake kvintet Avsenik s pevcem Danico Filipčičevo in Francetom Korenom, humoristom Franetom Milčinskim, recitatorjem Janezom Rohačkom in napovedovalcem Ivom Zorom. Ansambel je takrat snemal tudi za radio Saarbrücken in radio Strasbourg. Takrat je prvič gostoval v Zahodni Evropi, vemo pa, kakšne uspehe dosega še danes.«

»Starih slovenskih izseljencev je vse manj, vedno več pa je v tujini naših ljudi, ki so tam začasno zaposleni. Ali se je temu stanju prilagodil tudi ljubljanski radio?«

»Naša oddaja je zdaj deloma pripravljena samo za starejše izseljence, deloma pa za mlajše. Radio Ljubljana pa ima posebej za naše rojake na tujem še redne dnevne

informativne oddaje (vsak večer po poročilih ob 22. uri), vsak petek zvečer pa še oddajo »Besede in zvoki iz logov domačih«. Vsako leto, v sezoni obiskov, pripravimo tudi javno radijsko oddajo za izseljence, ki jo običajno posname tudi televizija.«

»Kakšno glasbo si zdaj poslušalci predvsem želijo? Kateri slovenski ansambel je najbolj popularen v vaši oddaji?«

»Poslušalci predvsem želijo narodno-zabavno glasbo. Zdaj je na prvem mestu ansambel Lojzeta Slaka, ki pa ga že skoraj dohaja ansambel Mihe Dovžana.«

»Nameravate v letošnjem jubilejnem letu uvesti kakšno posebno zanimivost?«

»V oddaji imamo pogosto tudi razne pogovore z izseljenci, posnetke s sprejemov izseljenskih skupin, letos pa bomo res uvedli neko novost — enkrat na mesec bomo imeli v oddaji tudi telefonske intervjuje. Vedno bomo poklicali kakega drugega našega rojaka v Zahodni Evropi in pogovor seveda predvajali v oddaji. Opažili smo, da je veliko zanimanje za tak način navezovanja stikov.«

»Ali še kdo tako dolgo sodeluje pri tej oddaji kot vi?«

»Mislim, da nihče. Napovedovalci in napovedovalke se menjajo in drugi sodelavci tudi. Včasih moram celo pripraviti vse sam — izberem glasbo, napišem tekste in preberem. V dvajsetih letih postane tudi delo del človeka. Če bi ne bilo te oddaje, bi mi bilo kar dolgčas. Res sem veliko ljudi spoznal prek te oddaje, oglašajo pa se vedno novi. Na radiu, med kolegi, pa mi pravijo kar izseljenec.«

Tako se je iztekel pogovor z vašim in našim znancem, Ernestom Petrinom. Nekateri ga poznate le po glasu, drugi osebno. Morda še bolj po glasu, saj je njegov glas tudi na nekaterih posnetkih, ki so bili poslani slovenskim radijskim uram v prekmorskih deželah.

Paviljon Iskre na sejmu elektronike v Ljubljani

Marjan Kralj

Iz malega zraste veliko

ali kako so delavci ISKRE v 25 letih z znanjem, pridnostjo in odpo-
vedovanjem ustvarili najuglednejše in največje jugoslovansko podjet-
je s področja elektrotehnike.

Po uradnih statističnih podatkih za lansko leto je največji jugoslovanski elek-
trotehnični proizvajalec — slovensko združeno podjetje ISKRA iz Kranja. S
skoraj 17.000 sodelavci in celotnim prometom nad 2,6 milijarde novih dinar-
jev je — po jugoslovanskih merilih seveda — pravi industrijski gigant doma
in celo na tujem, hkrati pa uživa tak sloves, kot malokatero podjetje iste ali
sorodne panoge. Zato ni čudno, da mnogi poznavalci imenujejo ISKRO »jugo-
slovanski Siemens«. In to po pravici. Ne zaradi širine proizvodnega progra-
ma, marveč predvsem zaradi vrhunske kvalitete specializiranih izdelkov.

Jedro današnjega velikega podjetja pred-
stavlja kranjska tovarna ISKRA, ali kot
jo kratko imenujejo ELEKTROMEHANI-
KA. Pred zadnjo vojno je bila to tekstil-
na tovarna JUGOČEŠKA. Proizvajala je
različne tekstilne izdelke, največ svilo.
Mnogi starejši se je še spominjajo, zla-
sti po tem, da je bila v njej največja tek-
stilna stavka v predvojnem obdobju. Med
vojno so jo Nemci spremenili v tovarno
finomehaničnih izdelkov. Proizvajala je
nekatero sestavne dele za letalske motor-

je. Zanimivo je, da so proti koncu vojne
Nemci hoteli stroje uničiti, vendar so jim
zavedni delavci to preprečili. Po osvobo-
ditvi je zato mala tovarna lahko takoj pri-
čela z delom.

Z odločbo slovenske vlade oz. njenega ta-
kratnega ministrstva za industrijo se je
preimenovala v Industrijo Strojev Kranj
ali okrajšano ISKRA.

Takratno vodstvo tovarne se je hitro zna-
šlo in pridobilo precej sposobnih, mlajših
diplomiranih inženirjev, ki so se z ve-

likim navdušenjem lotili dela. V kratkem
so konstruirali brez pomoči drugih ali upo-
rabe licence vrsto novih izdelkov, ki jih
je pričela tovarna serijsko izdelovati. Pro-
izvodni program je bil zelo razdrobljen,
stalo se je spreminjal, večkrat pa je mo-
rala tovarna odstopiti na zunanji pritisk
svoje konstrukcije z dokumentacijami vred
novo zgrajenim tovarnam. Z leti pa so se
razmere spremenile. Dirigirane proizvo-
dne ni bilo več, zato so v tovarni pričeli z
načrtnim prilagajanjem proizvodnje na te-
melju tržnih potreb in rentabilnosti. Usta-
novili so oddelek za raziskavo tržišča in
opustili vso nerentabilno in neperspektivno
proizvodnjo. Tako obsega današnji proiz-
vodni program tovarne le še električne
števce iz tistega obdobja (letos opušča
tudi že kinoprojektorje).

Razmah tovarne se je nato iz leta v leto
širil. Tovarna se je razvijala samo z last-
nim potencialom, naslanjajoč se na prid-
nost, vestnost in prizadevanje delavcev.
Brez pomoči od zunaj, s privarčevanim
kapitalom, se je razmahnila tako, da so
se posamezni specializirani oddelki razširi-
li na obrate, kasneje pa na samostojne to-
varne. Od prvotnih 120 zaposlenih ob kon-
cu leta 1945 ima danes samo osrednja
tovara v Kranju 4.600 zaposlenih.

Združevanje kapitala za večji razmah proizvodnje

Ugled tovarne je v naslednjih letih še
bolj porastel zaradi tega, ker je vodstvo
podjetja na široko odprlo vrata koopera-
cijskemu sodelovanju z drugimi sorodnimi
podjetji, zlasti v tujini. To je pripomoglo,
da je tovarna ISKRA postala mnogim za
vzгляд urejene proizvodnje in hkrati vzbudi-
dila želje po tesnem sodelovanju. Seveda
se je to sodelovanje z leti še razvijalo in
privedlo v večini primerov do integracij.
Tovarne so namreč uvidele, da je potreb-
na za nadaljnji ter intenzivni napredek
združitev kapitala ter proizvodnih oz. zla-
sti konstrukcijskih zmogljivosti. S cepi-
tvijo oz. specializacijo proizvodnje in in-
tegracijami sorodnih tovarn je nastala ta-
ko današnje združeno podjetje ISKRA, ki
obsega 16 samostojnih tovarn oz. 32 ob-
ratov, raztresenih po vsej Sloveniji, pa
tudi Hrvaški. Delo teh tovarn v veliki
meri olajšujejo trije elektronski specialni
računalniki sistemov CDC, Philips in IBM.

Razvojni laboratorij — Zavod za avto- matizacijo

Za potrebe lastnih tovarn je podjetje
ISKRA organiziralo že pred leti samostoj-
no organizacijo Zavod za avtomatizacijo,
ki se ukvarja samo z načrtovanjem, kon-
strukcijo in atestiranjem aparatov in na-

prav iz proizvodnega programa združene-ga podjetja. Poleg tega ima Zavod za avtomatizacijo poseben oddelek za bazične raziskave popolnoma novih in neznanih tehniških področij, drug oddelek pa proučuje tehnološke postopke proizvodnje.

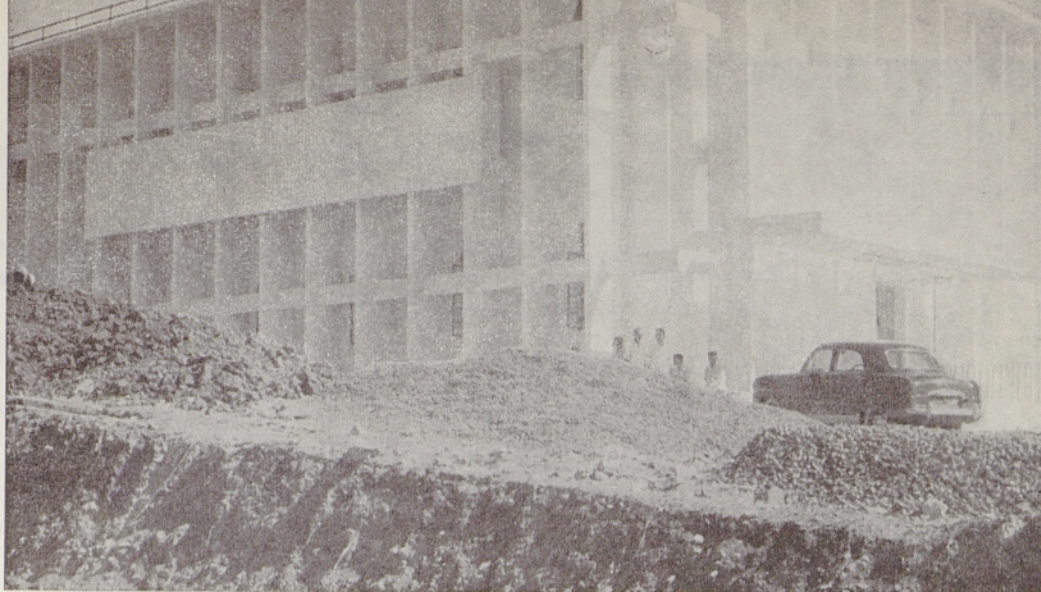
V Zavodu je zaposleno skupaj s potrebnim administrativnim aparatom nad 1000 doktorjev znanosti, dipl. inženirjev in tehnikov. Dejansko je to največji jugoslovanski raziskovalni laboratorij. Njegov uspeh dela je med drugim razviden vsako leto po številu prijavljenih patentov doma in na tujem.

V okvir razvojnega dela sodi tudi poseben oddelek industrijskega oblikovanja (design). Podjetje je namreč prvo v državi zaposlilo oblikovalce, ki so načrtovali tako imenovani hišni stil vseh izdelkov podjetja, embalaže itd. Strokovnjaki s tega področja so bili v državi vzor drugim tovarnam, saj so na posebnih razstavah veliko pripomogli, da je moderno industrijsko oblikovanje prodrlo v zavest mnogih proizvajalcev.

Številne domače in mednarodne nagrade, priznanja in pohvale so dokaz uspehov in prizadevanj teh strokovnjakov podjetja ISKRA.

Iskra doma in po svetu

Vzporedno z razmahom proizvodnje je podjetje širilo tudi prodajo. Organiziralo

Zunanji videz tovarne v Indiji, ki je zanjo Iskra izdelala celoten inženiring

je posebno organizacijo, danes pod imenom ISKRA COMMERCE, ki se ukvarja s prodajo izdelkov ISKRA na domačen in na tujih trgih. V državi ima v ta namen razporedeno mrežo lastnih predstavništev, industrijskih trgovin ter servisnih delavnic in sicer v vseh pomembnejših mestih v državi. Tudi v tujini ima svoja predstavništva in celo mešane družbe, in sicer v New Yorku, Londonu, Stuttgartu, Milanu, Pragi, Moskvi, Istanbulu, Caracasu, Zenevi in drugod. Njen lanskeletni izvoz je dosegel vrednost 16 milijonov ameriških dolarjev oz. 16 odstotkov njene celotne blagovne proizvodnje.

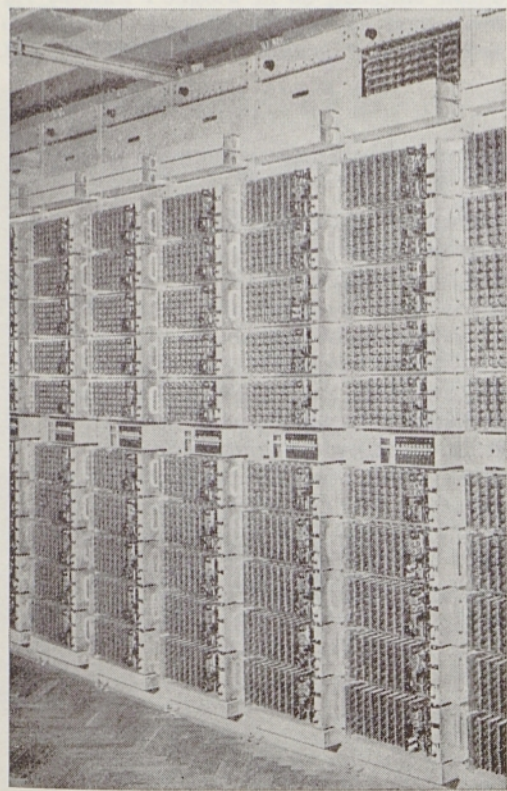
Organizacija ISKRA COMMERCE pa se ukvarja še z montažo aparatov npr. velikih modernih avtomatskih telefonskih central, inženiringom za modernizacijo in avtomatizacijo železniških prog, inženiringom v industriji za avtomatizacijo celotnih proizvodnih postopkov, inženiringom za gradnjo sodobnih avtomobilskih cest itd. Inženiringe prodaja tudi v tujino, saj je zgradila v Indiji pri Bombayu moderno tovarno za proizvodnjo elektronskih sestavnih delov in hkrati priučila tudi ves strokovni kader.

Vseh teh uspehov pa podjetje ne bi doseglo, če bi izvajalo zaprto poslovno politiko. Kot smo že omenili, je podjetje na široko odprlo vrata kooperacijam in mednarodni delitvi dela. Združeno podjetje ima izmed vseh podjetij v državi največ podpisanih kooperacijskih pogodb s tujimi svetovno znanimi proizvajalci. Naj omenimo le nekatere: »General Electric«, ZDA; CDC, ZDA; ITT Bruxelles; »Hoover«, London; »Girmi«, Milano; »Perles«, Švica; »Braun«, Zvezna republika Nemčija; »Bosch«, Zvezna republika Nemčija; »Elektroapparate«, Berlin itd.

In kaj proizvaja danes podjetje?

Predvsem je ISKRA največji proizvajalec elektronskih sestavnih delov. Z njimi zalaga dovršen del jugoslovanske elektronske industrije, ogromno tega pa tudi izvažajo. Zaradi avtomatizirane in mehanizirane proizvodnje na tekočih trakovih so to milijonske količine. Sem sodijo upori, kondenzatorji, polprevodniki, releji, stikala, mali elektromotorji itd. Drugi del so izdelki telefonije. Od telefonskih aparatov do velikih modernih rajonskih avtomatskih telefonskih central crossbar sistema. V naslednjo panogo sodijo gospodinjstvi aparati kot sesalniki, mešalniki, kavni mlinčki, električni noži, radijski aparati in televizorji (konstrukcija barvnih televizorjev je namenjena za izvoz v tujino). Posebna panoga so tako imenovani avtomobilski agregati, ki jih izdeluje posebna tovarna v Novi Gorici, skoraj za celotno jugoslovansko motorno industrijo. Posebna zvrst so veliki elektronski mikroskopi, nadalje usmerniške naprave, profesionalni oddajniki in sprejemniki, različni programatorji, varilni avtomati, zaščitni avtomati itd. Vsega skupaj računajo v podjetju, da obsega proizvodnja približno 1200 različnih izdelkov.

S tolikšno proizvodnjo pa je seveda jasno, da se srečuje poprečni Jugoslovčan vsak dan vsaj z nekaterimi izdelki proizvodnje ISKRA. ISKRA je zato v državi vodilno in najbolj znano podjetje, renome pa si nenehno utrjuje predvsem z dobro kvaliteto izdelkov. V teh svojih prizadevanjih posega tudi že daleč izven meja naše domovine in ni daleč dan, ko se bo enakovredno postavila ob najbolj renomirane svetovne tovarne elektrotehniške proizvodnje.

Detajl ene telefonske centrale, kakršne izdeluje Iskra

Nacetova hiša v okolici Škofje Loke je ena izmed redkih ohranjenih tipičnih, starih gorenjskih hiš.

Nacetova hiša

Stane Jesenovec

Večkrat se napotim na sprehod v dolino Hrastnice, južno od Škofje Loke. Pot v to deželico čistega zraka, mešanih gozdov ter bistrega potoka vodi prek Poljanske Sore v Puštal. Z brvi se odpre lep pogled na skupino hiš, ki nam s številnimi okenci kažejo značilnosti loško-cerkljanskega stavbnega tipa. Pravi zgodovinski objekt na tem koncu pa predstavlja stara Nacetova hiša.

O tej lepotici iz lesa, ki na žalost leži tako, da jo opaziš šele tedaj, ko stojiš tik pred njo, nameravam pisati. S svojo neokrnjeno zunanjo in notranjo podobo je in bo navdušila še tako izbirčnega ljubitelja lepote slovenske zemlje.

Ključke vhodnih in drugih vrat Nacetove hiše ima že dolga leta v rokah Polde Polenec, operni pevec in znani škofjeloški kulturni delavec. Polde mi je s svojimi močnimi in velikimi rokami odprl vrata v »hišo«, ponudil mi je težak kmečki stol

in pričela sva razgovor o leseni starki. Hiša je bila zgrajena leta 1755, pred kakimi stopetdesetimi leti pa jo je kupil Nace, po katerem se pri hiši pravi »pri Nacetu«. »Jaz predstavljam peti rod naše rodbine,« mi je za uvod povedal Polde.

Da je njegovo pričevanje resnično, sem se lahko prepričal, ko mi je pokazal na osrednjem stropnem nosilcu v »hiši« letnico 1755.

Hišni gospodarji so bili brodarji in gostilničarji. Nekdaj je mimo hiše vodila pot iz Puštala v Poljansko dolino. Gostilna je bila v spodnjih prostorih hiše, lastnik z družino pa je stanoval v pritličju.

»Z gostilniško tradicijo v naši hiši je prekinila moja mama, ki je približno leta 1905 vrnila občini obrtniško dovoljenje.«

V hiši je še nekaj stvari, ki so stare že več kot dve stoletji in so jih v hišo prinesli prvi stanovalci. To je platno v kotu, na katerega je neznani avtor narisal križane-

ga Jezusa. Prvoten je tudi del peči. Na gostilno nas spominja še nekaj opreme, med drugim lepi porcelanasti krožniki in stara tehtnica. Poleg tega je v hiši še vrsto stvari, ki bi jih želel imeti v svoji zbirki marsikateri ljubitelj starin. Teh bi bilo še več, če jih ne bi veliko odnesel domačin Gaber, ki jih je nato preprodajal.

Tako kot vsaka kmečka hiša ima tudi Nacetova ob veliki prostorni hiši, ki jo ogreva velika zelena krušna peč, še kamro. V kamri si je Polde Polenec uredil spominsko zbirko darov, ki jih je dobil za režijo nekaterih gledaliških del. Najbolj znani drami, ki jih je režiral za Škofjeloške poletne prireditve, sta bili »Visoška kronika« Ivana Tavčarja in Antona Medveda »Za pravdo in srce«.

Iz spodnjih prostorov sva se nato po ozkih, okajenih stopnicah povzpela v pritličje. Na levi strani mi je Polde najprej pokazal zbirko raznega kmečkega orodja. Ta je urejena tako, da je možno v njej prirediti popoldanski klepet ob kavici. Korake sva nato usmerila proti črni kuhinji, ki je nekoliko manjša od one v spodnjih prostorih.

Skoz lepa lesena vrata sva nato vstopila v gornjo »hišo«. Sončna svetloba je v raznih barvnih niansah osvetljevala čudovit lesen strop, poribana tla, Bogkov kot, sta-

ro posteljo, poslikano skrinjo in staro peč, ki greje stanovalce že od leta 1755.

Med ogledovanjem hiše mi je lastnik še pripovedoval: »Če bi imel denar, bi uredil v hiši klub, kjer bi se lahko zbirali znani umetniki. Spodnje obokane prostore bi preuredil v buffet in bar, v drugih prostorih pa bi uredil domačo gostilno, v kateri bi stregli samo domače posebnosti...« Seveda pa je zgolj ljubezen do hiše premalo za uresničitev želja in načrtov.

DOPISUJTE

V

RODNO GRUDO

Jakovica je včasih otok

Čudovit je razgled na Planinsko polje, če se peljete mimo njega po veliki cesti. Prekrasna pokrajina se odpira popotniku. Na levi se vzpenjajo nevisoki griči, porasli s smrekami, domačini iz sosednjega Grčarstva jim pravijo Lanski vrh; vse skupaj pa je en sam Ravnik, skalna kraška planota, polna vrtač. Polje je dobrih pet kilometrov dolgo in poltretji kilometer široko; povsem ravna je njegova gladina, pa naj bo travnata ali pa vodna. Planinsko polje je podobno presihajočemu Cerknškemu jezeru, saj je tudi samo presihajoče, a je precej drugačno.

Onstran polja — jezera se na zelenem gričku belijo hiše vasice Jakovica. Ni jih več kakor dvajset, zbrane so zgoraj na slemenu ali pa tik pod njim. Le cerkvice — zelo je stara, posvečena pa je sv. Mihaelu — stoji malce više za hišami.

Zapustimo parkirni prostor ob glavni cesti pri zaselku Podgora in se podajmo mimo osamljenih domačij Liplja. Že smo pred Planino. Toda nikar naprej mimo cerkve

v vas, temveč kar pod vasjo, pri pokopališču zavijte nizdol. Zdaj pa je tako: če je spodaj polje, potem se boste lahko peljali naravnost v Laze, ki leže onstran polja; če pa je spodaj jezero in če je voda visoka, boste morali naokrog: najprej pod Planino proti Rakeku, a že pri Uncu zavijte na desno po stari makadamski cesti skoz Ivanje selo v Laze. Iz Laz pa se lahko po dobrem vaškem kolovozu peljete tudi z avtomobilom do Jakovice.

V vasi je od javnih poslopij le majcen gasilski dom, ni gostilne in ne trgovine. Malo ljudi boste čez teden našli doma. Starke hodijo okrog hiš, če je lepo vreme. Starci se lotevajo sekanja drv, a jim gre počasi od rok. Mladi pa so čez dan ali v tovarnah ali na polju. Le ob nedeljah se zberejo skoraj vsi vaščani okrog domačih ognjišč, če je lep dopoldan, se sprehodijo do roba vasi, do cerkvice.

Ko so pred desetimi leti tod vrtali v dno polja, da bi videli kakšno je, so ugotovili, da je dno vseskozi skalnato, le da je na

skali naloženo od tri do pet metrov tega, kar so prinesle vode v stoletjih: malo proda in malo ilovice. Malo več je ilovice, zato po polju raste trava; le tu in tam se je kaka njiva s pobočij stegnila na negotova tla, kjer lahko nenadne vode uničijo pridelek.

V to prodnato in ilovnato plast si je potok Unec (nekateri mu pravijo tudi Unica) vrezal svojo vijugasto strugo. Potok se rodi na drugem koncu polja pri Planini, priteče iz Malograjske jame pod starim stolpom. Daleč v jami so jamarji našli sotočje voda iz Postojnske jame, po drugi pa iz Cerknškega jezera in Rakove doline. Kadar se polni Cerknško jezero, se polni tudi Planinsko polje. Unec se potem na koncu polja, med Jakovico in Lanskim vrhom, spet nenadoma izgubi in steče pod zemljo proti Vrhniku, verjetno približno tako naravnost, kakor bo kmalu stekla po površini nova avtomobilska cesta.

Vaščani v Jakovici vse to vedo in vse tudi radi povedo, bolj zavzeto pa se znajo spominjati velikih povodenj, kó seže voda metre in metre visoko. Pred dobrimi sto leti (1851), tako so jim pripovedovali davno umrli ljudje, je sedem in pol metrov visoka voda stala na polju celih devet mesecev. Še prej — leta 1820 — pa je jezero tako naraslo, da je prišel velik del Laz pod vodo in je vodovje oblilo grič, na katerem stoji Jakovica. Takrat so z vozmi s Cerknškega jezera pripeljali nekaj čolnov, da so lahko Jakovčani sploh lahko zapustili svoj otok.

Posebno lepo je okrog Jakovice na pomlad, ko vode upadejo in griči in polja kar nenadoma ozelenijo. Pa tudi jeseni, ko se jezero že zbira, je lep pogled nanj. V njegovi gladini se zrcalijo jesenske krošnje obalnih dreves.

Cerkvica sv. Mihaela na Jakovici. Včasih je to otoček.

Ob modnem sejmu, ki je bil v Ljubljani sredi januarja, je bila v ljubljanski Moderni galeriji prireditel, ki je prav tako spadala v ta okvir. Rekli so ji na kratko, s tujim naslovom, *Painter's Style* (slikarski stil). To je bila svojevrstna modna revija — blago za obleke je bilo potiskano z vzorci, ki so jih napravili trije znani slovenski slikarji: Janez Bernik, Andrej Jemec in Jože Horvat-Jaki. Razumljivo je, da so imeli tako vzorci kot modeli veliko občudovalcev.

Jugoslovanska umetnost v Parizu

Na veliki umetnostni razstavi v Parizu, ki bo odprta skoraj ves marec, bo razstavljenih tudi 74 slovenskih umetnin. Razstava bo pod naslovom »Jugoslavija od prazgodovine do danes«. Jugoslavija bo že štirinajsta država, ki bo razstavila svoje najboljše umetniške dosežke, ki so nastali na njenih tleh in so sestavni del kulturne zakladnice vsega človeštva. Zamisel o tej razstavi je stara že več kot deset let, uresničevati pa so jo začeli pred tremi leti. Proti koncu preteklega leta pa je zvezni izvršni svet zagotovil potrebna de-

narna sredstva, ki so bila potrebna za to razstavo.

Razstavo so skrbno pripravili strokovnjaki iz vseh jugoslovanskih republik in avtonomnih pokrajin. Pri izbiri so se odločili za dejstvo, da morajo biti zastopana z originalnimi primerki vsa stilna obdobja naše likovne umetnosti, monumentalna umetnost pa naj bo prikazana s fotografijami in diapozitivi. Pri izbiri razstavljenih umetnin jim je bila edino vodilo kvaliteta dela, kar je popolnoma izključevalo izbiro po republiškem ključu. Pri delu in pripravi so sodelovale s strokovno pomočjo in posameznimi eksponati številne jugoslovanske umetnostne ustanove. Iz-

redno razumevanje so pokazale tudi cerkvene organizacije. Razstava v Parizu bo predstavila 653 dragocenih del.

Jugoslovanska komisija je imela največ težav pri izbiri del za predstavitev jugoslovanske umetnosti 20. stoletja, pri čemer so bili vezani še na omejen razstaveni prostor in na sam značaj razstave. Strokovnjaki so se pri tem omejili na izbor med deli, ne med umetniki, tako da nekateri znani umetniki na tej razstavi ne bodo zastopani. Ob tem se je tudi pokazala potreba, da bi jugoslovansko moderno umetnost predstavili na posebni razstavi.

Razstava o jugoslovanski umetnosti v Parizu je eden izmed najpomembnejših mednarodnih kulturnih nastopov naše države. Na njej bodo predstavljena tudi dela 24 slovenskih umetnikov, ki imajo sicer stalno mesto v ljubljanski Moderni galeriji. Med njimi so dela Riharda Jakopiča, Matije Jame, Gojmira Antona Kosa, Staneta Kregarja, Boidarja Jakca, Rika Debenjaka, Marija Preglja, Franceta Miheliča, Franceta Kralja, Janeza Bernika, Jožeta Horvata-Jakija, Meška Kiarja, Slavka Tihca, Vladimirja Makuca in drugih.

Narodna galerija iz Ljubljane je za razstavo prispevala triindvajset del iz svoje stalne zbirke, med njimi portrete Fortunata Berganta, Metzingerjevo sliko »Apotheoza sv. Frančiška«, Almanahov skupinski portret in dela drugih slovenskih slikarjev in kiparjev iz preteklosti.

Svoje najlepše umetnine so prispevali tudi drugi muzeji v Sloveniji, med njimi tujski in mariborski ter številne cerkve. Vse umetnine so pred prevozom v Pariz restavrirali. Umetnine so v Pariz prepeljali v posebnih tovornjakih, poleg konzervatorjev pa so jih na poti spremljali tudi člani Interpola, da bodo varno prispele do Grand Palais. Razumljivo je, da se vrednosti nekaterih posameznih umetnin sploh ne da oceniti.

Oživljajo solkanski most

Kdo ne pozna znamenitega solkanskega mostu prek Soče? Zgrajen je bil pred šestinšestdesetimi leti iz velikih blokov kraškega kamna. Most je dolg 219 metrov, razpon glavnega loka pa je 85 metrov. To je največji razpon med kamnitimi železniškimi mostovi v Evropi in je torej znamenitost, ki jo je vredno ohraniti tudi zanamcem. Most pa je bil že v precejšnji nevarnosti; čezenj pelje vsak dan po dvajset vlakov, ki pa morajo zdaj voziti že po polžje. Razpoke na opornikih in nosilcih mostu so vsak dan hujše. Vsak dan bi se lahko

zgodilo, da bi morali prepovedati promet po njem. Razpoke so brez dvoma tudi posledica dveh svetovnih vojn. Med prvo svetovno vojno, ko so bili tam okrog srđiti boji, je bil most porušen, hudo pa je bil večkrat poškodovan tudi med drugo svetovno vojno, ko so ga bombardirala zavezniška letala.

Obnovitvena dela na mostu bodo stala okrog šest milijonov dinarjev, za začetek pa je del sredstev prispevalo železniško transportno podjetje v Postojni. Najprej bodo povečali vzdržljivost nasipa, breg Soče bodo utrdili z žično pregrado, da reka ne bo mogla več spodjedati mostu. Razpoke bodo popravili z betonskimi injekcijami.

Tudi letos skupinski obisk rojakov iz Argentine

Lani nas je obiskala prva večja turistična skupina naših rojakov iz Argentine, prej pa so naši izseljenci iz te daljne dežele prihajali v Slovenijo le posamezno. Z veseljem smo sprejeli obvestilo, da se rojaki v Argentini tudi letos pripravljajo na skupinski obisk rojstne dežele. Letošnja turistična skupina naših izseljencev bo odpotovala iz Buens Airesa 28. aprila z italijansko »Enrico«, ki bo pristala v pristanišču v Genovi 16. maja. Od tam bodo nadaljevali vožnjo z avtobusom v Slovenijo. Dobrodošli, dragi rojaki!

Vabilo na počitnice v Škofji Loki

Tradicionalni izseljenski piknik bo letos že četrđi zapored v Škofji Loki, saj imajo organizatorji na voljo zelo primeren pikniški prostor, pa tudi sama Škofja Loka je lahko dostopna obiskovalcem iz vseh slovenskih pokrajin. V letošnji sezoni obiskov naših rojakov z vsega sveta bosta organizatorja piknika — Slovenska izseljenska matica in občinska skupščina v Škofji Loki pripravila še posebno zanimivost: letovanje za otroke naših izseljencev z zelo privlačnim programom.

Otroke naših rojakov z vsega sveta vabijo organizatorji na letovanje v Škofjo Loko. Starost otrok naj bi bila od 8 do 16 let, zaželeno pa je vsaj osnovno znanje slovenskega jezika, ni pa obvezno. Na teh počitnicah bo v resnici povezano prijetno s koristnim, saj bodo imeli otroci dovolj izletov v okoliške kraje, srečanj z doma-

ćimi otroki, poleg tega bo tudi kratek tečaj slovenskega jezika, skupno pa se bodo naućili tudi kako slovensko pesem, s katero bodo 4. julija nastopili na pikniku. Ta dan bo tudi zaključek letovanja, ki se bo začelo 24. junija. Vsi otroci bodo stanovali pri škofjeloških družinah, da bi imeli tako še bolj neposreden stik z domaćini in še več možnosti za izpopolnjevanje v slovenskem jeziku.

Število otrok je omejeno, zato pohitite s prijavi, najkasneje pa pošljite prijavo na Slovensko izseljensko matico do konca maja. V prijavi navedite: ime in priimek otroka, spol, starost, ali obvlada slovenščino in kateri tuj jezik govori.

Novi prostori jugoslovanskega kluba

Klub jugoslovanskih državljanov v Zahodnem Berlinu se je preselil v nove prostore. Naslov je: 1 Berlin 15, Kurfurstendamm 69/II, desno. Klubski prostori so odprti za obiskovalce: od ponedeljka do petka od 17. do 19,30 zvečer. Ob sobotah od 17. do 19. ure, ob nedeljah pa od 15. do 19. ure popolne. V klubu si lahko naši rojaki izposojajo knjige. Lahko pa knjige tudi kupijo. Enako lahko kupijo tudi nove gramofonske plošće najbolj popularnih pevcev iz domovine.

V klubu dobe naši ljudje tudi vsa obvestila in navodila v zvezi s potovanjem v Jugoslavijo, njihovo zaposlitvijo, delovnimi pravicami itd. Klub jim oskrbi na že-

ljo tudi prevode dokumentov. Klub vabi vse naše državljane, zaposlene v Berlinu, da z njim sodelujejo, in pošljejo svoje predloge v zvezi z njegovim delom.

Zdravstveno zavarovanje duhovnikov

Od prvega januarja 1971 so pri nas vsi duhovniki zdravstveno zavarovani. Na ta dan je začel veljati zakon o obveznem zdravstvenem zavarovanju. Pred tem je imela zdravstveno zavarovanje samo dobra polovica od preko tisoć slovenskih duhovnikov, tisti, ki so člani slovenskega duhovniškega društva.

Zdaj teče zdravstveno zavarovanje duhovnikov po dveh tirnicah: duhovniki, ki so člani duhovniškega društva, so zavarovani prek društva, duhovniki, ki niso člani, pa prek svojih ordinariatov oziroma predstojništev. Vsi imajo enake pravice in vsi morajo plaćevati za zavarovanje enake mesečne prispevke. Duhovnikom, ki ne zmorejo prispevka (znaša 110 din), pomagajo skladi samopomoći pri duhovniškem društvu ali pri ordinariatih.

Zdravstveno zavarovanje je urejeno, ni pa še pokojninsko in invalidsko. Zakon o obveznem zavarovanju bo začel veljati šele leta 1972. Kljub temu pa pri nas že veliko duhovnikov uživa pokojnino na podlagi posebne pogodbe. Upokojeni duhovniki dobijo od 700 do 800 din pokojnine, seveda pa poleg tega večina izmed njih lahko še mašuje, kar jim pomeni dodaten dohodek.

Dolina Loškega potoka z naseljem Retje in Srednja vas. Foto: Stane Češarek

Pri koreninah Istre

Janez Zrnec

Ilirska Bistrica in obsežni senožeški gozdovi nad njo, so tonili v rahli meglici, ko sem se napotil v te kraje. Dolgočasna asfaltirana cesta je vodila prek rahlo gričevnate pokrajine proti enajst kilometrov oddaljenemu Podgradu. Le dve vasi stojita ob njej, Dobropolje in Harija, pa še ti sta bili v večernem mraku pusti, izumrli. Prav tak je bil tudi Podgrad, kjer je luč skoz okna in špranje pri zavesah risala v megleno vsakdanjost dolge pramene. Podgrad, staro naselje, ki je še najbolj podobno večji vasi, stoji pod gradom, kot že ime pove. Danes je od gradu le še nekaj razvalin, saj ga je zadnji gospodar grof Monte Cuculli zapustil že pred okroglimi tristo leti. Pred vojno je bilo naselje pomembnejše, kot je sedaj, saj je bil tu sedež italijanskih oblasti za precejšnje okoliško območje, ki je segalo tudi na današnjo hrvaško stran. Danes pa ima le okrog 500 prebivalcev, katerih večina je zaposlena v tovarni plastičnih mas Plama, nekaj pa jih odhaja na delo v Ilirsko Bistrico. Nekoliko pa poživi Podgrad prehodni turizem. Sem zahajajo Italijani izza bližnje meje, radi se ustavljajo v gostilnah, kjer se dobro pije in še boljše je. Če se bo kdo mudil v Podgradu, naj ne pozabi stopiti v znano gostilno pri Acotu, kjer imajo na

jedilniku preko 400 različnih jedi, pa še poceni so. Za dalj časa turisti sem ne zahajajo, saj zanje razen nekaj prenočišč ni urejenega ničesar. 45 prenočišč, kolikor jih imajo, pa je skoraj vedno zasedenih, saj se tu ustavljajo tujci, ki potujejo k morju ali nazaj domov.

Peš skozi gozdove severne Istre

Drugo jutro sem se odpravil naprej proti Staradu, seveda kar peš, kar je najboljše, da spoznaš deželo, po kateri hodiš. Po petih kilometrih hoje po asfaltirani cesti proti Reki, me je obcestna tabla opozorila, naj skrenem za Mune na šest kilometrov dolgo stransko makadamsko cesto. Vsepovsod se je širil gozd, ponekod so drevesa rasla tesno skupaj, ponekod pa posamič. Nekje po tem gozdu poteka tudi meja med Slovenijo in Hrvaško, meja, ki je označena le na zemljevidih in, kot so kasneje povedali, na kvaliteti ceste.

Munski »jesiharji« so bili znani po vsem svetu

Ko cesta pripelje ven iz gozdov na gol rob, uzremo prav pod sabo vas Mune, raztegnjene po položnem pobočju. Mune so že na Hrvaški strani, tri kilometre od-

daljene od meje. Človek je presenečen, ko to vas pobliže pogleda. Saj več kot pol hiš nima strehe, samo zidovi z golimi okni štrlijo proti nebu. Kasneje so mi povedali prebivalci, da je bila vas med vojno požgana. Niti iznajdljivost domačinov, ki so na strehe in podstrešja dajali živo apno, ki je dušilo ogenj, ni pomagala. Nemci so požigali toliko časa, da so zgorele vse hiše. Danes je od skoraj tisoč prebivalcev v obeh vaseh, Velih in Malih Munah ostalo le še nekaj nad tri sto. Za eno tretjino pravijo, da se je ob koncu vojne za stalno preselila na Reko, za drugo pa, da je odšla v zamejstvo, največ v Ameriko. Razdejanje je bilo tolikšno, da ljudje niso imeli volje, da bi hiše obnovili.

Munci se še danes radi spomnijo svoje preteklosti, saj so bili znani skoraj po vsej Evropi. Reven narod so bili, saj zemlja ni dajala mnogo, čeprav je na zunaj lepo zelena, brez kamenja. Komaj pa skoplješ za ped globoko, že naletiš na nerodovito kamenje. Zato so njivice ponekod na dnu vrtač, kjer je voda nanesla nekaj prgišč zemlje, tako velike, da bi jih lahko pokrili z rjuho, pridelani krompir pa brez težave preštel. Zato so Munci že od nekdaj hodili v gozd in ogljarili, oglje pa prodajali na Reko in v Trst. In njihova slavna prete-

klost? Cesarico Marijo Terezijo so zaprosili, naj jim dovoli po vsem cesarstvu prodajati vinske kis. Oblasti menda niso bile dovolj poučene o rastlinju tistih krajev, sicer bi vedele, da grozdje v Munah ne uspeva, pa so jim brez odlašanja dovolile. Meja med staro Avstrijo in med Benetkami je potekala po bližnjem grebenu Učka, Šija, Orljak in Slavnik, na beneški strani so torej ostale vinorodne vasi. Munci pa ne bi bili Munci, če ne bi tihotapili jesiha čez mejo, saj je bil na beneški strani zaradi obilice skoraj zastoj, na avstrijski pa je bilo pomanjkanje in je šel dobro v denar. Pa so se sčasoma Munci naveličali tihotapiti in so začeli jesih ponarejati doma in tudi na poteh po cesarstvu. Ničkolikokrat so jih zalotili financarji, ko so Munci s sodi onegavili ob kaki vodi in delali jesih, pa so se vedno izgovorili, da sode le perejo.

Tradicija jesiharstva je bila tako močna, da imajo še danes nekateri izseljeni Munci trgovine z jesihom v Gradcu in na Dunaju.

Kot so se Munci nekdanj borili za zemljo, tako so se ji danes odrekli. Vsi za delo sposobni vaščani razen žena so se zaposlili na Reki in v Opatiji. Mnogi od njih pa uživajo že pokojnine. Zemlja je le za povrh, to obdelujejo upokojenci in žene tako, da so Mune dokaj bogata vas.

Zanimiva je tudi njihova narodna pesem, »kanta« jo imenujejo, in spominja na nekakšno zavijanje. Fašisti so »kanto« prepovedali in skušali učiti svoje italijanske pesmi, vendar niso uspeli, več uspeha je imel slovenski župnik, ki jih je naučil peti tudi slovenske pesmi. Čeprav je bilo to davno pred vojno, jih Munci pojo še danes. Ko je bilo po vojni treba določiti republiške meje, so se Munci odločili za Slovenijo, saj so bili navajeni, ker so pred vojno spadali na slovensko stran. Vendar

Domačija v Munah. Foto: Janez Zrnec

jim tega niso dovolili, ker so po narodnosti Hrvatje.

Bližnje slovenske vasi Šapjane, Pasjak in Brdce pa so se prostovoljno odločile za Hrvatsko, saj so bila večja slovenska mesta daleč, Reka pa pred nosom in na Reko so prodajali drva, kar je bil glavni vir za služka. Še danes govore večinoma slovensko, prav tako govori slovensko precej Muncev, razumejo pa vsi.

V Istri so tudi romunske vasi

Nemirni srednji vek, vojske in bolezni, ki so pustošile po Balkanu v petnajstem stoletju, so naselili današnjo Istro. Kot najdemo na južnem delu polotoka nekaj črnogorskih vasi, najdemo na severu, ob koreninah Istre štiri romunske vasi, Urbune, Šušnjevice, Brdo in Žejane.

V Žejane sem prišel po prašni makadamski cesti, saj so od Mun oddaljene le tri kilometre. Vas je včasih stala više v pobočju Orljaka, da so imeli ljudje les za oglje pri rokah in se je imenovala Šijane. Današnje ime so ji dali Napoleonovi vojaki, ki Šijane niso mogli izgovarjati. Posebnost vasi, ki ima okrog 500 prebivalcev in je nekoliko lepše urejena kot Mune, je njihov jezik. Žejanci so pribežali pred Turki iz Romunije in so pol tisočletja, kolikor so naseljeni tu, ohranili svoj jezik. Prisluhnil sem v gostilni, ko so se pogovarjali, pa nisem razumel ničesar. Ko

so zvedeli, da sem tujec in me zanima prav njihova romunščina, smo se začeli pogovarjati po hrvaško; ko pa so ugotovili, da sem Slovenec, pa kar po slovensko. »Kako, da ne bi znali,« so se nasmejali, »saj je Slovenija blizu. Znamo pa tudi še kaj drugega.« In sem se potem prepričal, da vsak Žejanec govori hrvaško, romunsko in italijansko, večina tudi slovensko, nekateri pa celo nemško, francosko in še druge jezike.

Vedno govore vaščani med seboj romunsko, tako, da se majhni otroci šele v šoli nauče hrvatskega jezika. Če se naseli v vasi kak tujec, se tudi on nauči romunščine, saj bi se neugodno počutil med sovaščani, če jih ne bi razumel. Po vojni so jim celo ponujali šolo v njihovem jeziku, vendar so vaščani zavrnili. »Kaj bi,« so dejali tudi meni, »naš jezik govorimo le med seboj, knjižna romunščina nam sploh ne bi nikjer koristila.« Sploh pa je zanimivo, da Žejanci še nikoli niso skušali v svojem jeziku pisati. Da nima hrvaščina dovolj črk, so dejali.

Spet me je pogoltnila široka prašna cesta. Mimo spomenika žrtvam vojne v obliki črke Ž, rahlo navzdol po slikoviti dolini, na robah, katere se dvigajo tisočmetrski vrhovi porasli z gozdovi. V teh gozdovih ne poje sekira več tako pogosto, kot dolga stoletja poprej. Munci in Žejanci so se odpovedali oglju in hodijo raje v službo. Srečal sem očanca s konjsko vprego, takoj za njim pa tri avtobuse, ki so peljali vaščane z Reke in iz Opatije.

Spomenik padlim borcem v Žejanah v obliki črke Ž

Frano Supilo in letošnje novosti

Prva letošnja priložnostna poštna znamka je izšla 25. januarja, in to v spomin na stoletnico rojstva uglednega hrvatskega politika Frana Supila. Rodil se je 30. novembra 1870 v Cavtatu pri Dubrovniku v Dalmaciji. Boril se je za osvoboditev Hrvatske izpod Avstroogrške in za skupnost enakopravnih jugoslovanskih narodov. K skupnemu nastopu je spodbujal tedanje opozicijske stranke na Hrvatskem. Bil je pobudnik Reške resolucije 3 oktobra 1905, s katero se je hrvatska opozicija dogovorila o poglavitnih smernicah hrvatske politike. Z njo so odločno nastopili proti nemški ekspanzionistični politiki »Drang nach Osten«. Leta 1906 je postal vodja hrvatsko-srbske koalicije, nove vodilne politične stranke na Hrvatskem, ki je to vodstvo obdržala vse do razpada Avstroogrške. Ta nova stranka je imela za tedaj zelo napreden političen, socialen in ekonomski program, ki je temeljil na bratstvu in enotnosti med Srbi in Hrvati. Takoj ob izbruhu I. svetovne vojne je odšel v London in bil med ustanovitelji Jugoslovanskega odbora. V začetku leta 1915 je odkril dogovarjanje Antante z Italijo na račun, ki naj bi ga plačali jugoslovanski narodi.

Zaradi svojih širokih političnih pogledov o novi jugoslovanski državi je prišel v politične spore s centralističnim in hegemonističnim stališčem Nikole Pašia. Zato je leta 1916 izstopil iz Jugoslovanskega odbora, ostal sam v svoji borbi in 23. septembra 1917 v Londonu umrl.

Znamka velja 50 par in jo je natisnil v nakladi 1.500.000 beograjski zavod za tiskanje bankovcev. Osnutek zanjo je po osebni podobi Frana Supila napravila Andreja Milenković. Tiskana je ofsetno v enobarvnem črtnem tisku v polah po devet znamk. Na levem in desnem robu je spominsko besedilo »Stoletnica rojstva«, v naših narodnih jezikih. Pod srednjo spodnjo znamko pa je napis »Fran Supilo 1870—1917«.

Velika je 30 × 37 mm, brez belega roba 26 × 33, zobčana pa 12 1/2.

Letos bodo izšle po prvem programu še tele priložnostne znamke:

8. februarja — Kozmos s 6 znamkami,

18. marca — Stoletnica pariške komune (1 znamka),

26. aprila — Teden Rdečega križa (1 znamka),

4. maja — EVROPA-CEPT z dvema znamkama,

8. maja — II. kongres samoupravljalcev Jugoslavije (2 znamki),

25. maja — Flora IX s 6 znamkami,

7. junija — Olimpijski teden (1 doplačilna znamka),

28. junija — 600-letnica Kruševca iz Srbije (1 znamka),

20. septembra — Arheološke najdbe v naši državi na 6 znamkah,

4. oktobra — Otroški teden (1 znamka),

27. oktobra — Jugoslovanska umetnost-portreti (6 znamk).

V marcu pa bomo dobili tudi že prve nove redne poštne znamke s turističnimi kraji.

V uredništvu nas je obiskal tudi naš naročnik Ladislav Krevs iz kraja Weinweiler pri Dürenu. Objavljamo sliko njegove družine — žena in otroka Urška in Ladislav.

VAS KOTI
ČEK VAŠ
KOTIČEK

Čestitka in voščilo

Čestitam svojemu bratrancu književniku Miletu Klopčiču k lepi nagradi, ki jo je nedavno prejel za svoje delo. Svojemu sinu Jožetu Kovaču v Ravenski vasi št. 16 pa želim, da bi krogu svoje družinice — ženske Rozike in hčerke Mojce, prav prijetno gođoval. Vse lepo pozdravljam.

Roza Kovač
Tansac, Francija

Dopisovanje

Rad bi si dopisoval s slovenskimi rojaki, ki živijo širom sveta in si želijo slovenske besede. Vsakemu, ki se mi bo oglasil, bom poslal lepo barvno razglednico Dolenske.

Vidmar Tone
68000 Novo mesto, Breg 15

Hiša naprodaj

Prodam komfortno enodružinsko hišo, z garažo in pritliklinami, v velikosti 11 × 5,5 m² (primerno za obrt) in velikim vrtom v Murski Soboti.

Informacije: **Puconja, 62000 Maribor, Ptujka 78.**

Pozdrav slovenskim otrokom

Tri sestre — Tanja, Suzana in Pegica iz Bramptona v Kanadi prirčno pozdravljajo vse slovenske otroke po svetu. Naročje poljubčkov pa pošiljajo svojemu dedku in babici Vladi in Božu Ljubičiču v Celje.

ZAČASNO NA TUJEM

Tujci kot „eu-roboti“

Ena izmed prvih sej odbora društva »Triglav« v Stuttgartu

Odbor društva „TRIGLAV“ prišel z delom

Sredi januarja se je v Stuttgartu prvokrat sestel iniciativni odbor za ustanovitev slovenskega kulturno umetniškega društva v tem mestu. Odbor sestavljajo: Marcel Božič, predsednik, Jože Teran, podpredsednik, Metka Vrhunc, tajnica, in člani Milan Eder, Boris Šonaja, Slavica Marn in Toni Skamen. Na sestanku so sestavili tudi okvirni program dela novega društva in mu določili glavne naloge:

- zblíževanje naših rojakov v ZR Nemčiji med seboj in utrjevanje stikov z domovino ter prijateljski stiki s pripadniki drugih narodov,
- organiziranje kulturnega in družabnega življenja ter športnega udejstvovanja naših rojakov v ZR Nemčiji,
- organiziranje stalnih in občasnih uslužnostnih in informativnih dejavnosti za naše rojake (turizem, dogajanje v domovini in v ZR Nemčiji).

Celotno delo in način delovanja bodočega

društva bo določeno s statutom, ki bo predložen ustanovnemu občenemu zboru. Seveda bo tedaj še vedno možnost, da se ta statut dopolni ali spremeni. Iniciativni odbor bo med našimi rojaki v Baden-Württembergu izvedel anketo, da bi zbral želje in potrebe naših rojakov z namenom, da bi društvo čim bolj ustrezalo našim rojakom.

Začasni sedež društva in naslov pripravljalnega odbora je na Iskra Elektronik, Stuttgart, Furtbachstrasse 2 B. Odbor pa si prizadeva, da bi čim prej dobil stalne društvene prostore.

Metka Vrhunc

Opomba uredništva: Po prejemu tega članka se je v našem uredništvu oglasil tudi vršilec dolžnosti predsednika novega slovenskega kulturno-umetniškega društva v Stuttgartu dipl. ing. Marcel Božič. Povedal nam je, da so se odločili, da bodo dali novemu društvu ime »Triglav«.

Kakšna velikanska reklama je spremljala nagradni natečaj kölnskega radia! »Iščemo novo, primernejše ime za gostujoče tuje delavce — 'gastarbeiter' ni prava beseda, kajti gost ne dela!« Ni čudno, da se je javilo kar 32.000 ljudi, ki so poslali 2.400 predlogov: problem je aktualen, čedalje več se o njem piše, razumljivo, da čedalje več ljudi o njem razmišlja.

Toda, glej, žirija, ki je odločala o novem nazivu, se ni mogla zediniti o nobenem primernem izrazu, vsaj ne o takem, ki bi postal »ljudski«. Minister za delo Walter Ahlrent, pisatelj Heinrich Böll in Jürgen Becker, predsednik zveznega instituta za delo Josef Stigl, popularni vodja televizijskega nedeljskega srečanja tujih novinarjev Werner Höfer, direktor radia »Deutsche Welle« Johannes Gross in številni drugi odličniki so se po večernih razpravah nazadnje zedinili, da ne morejo skleniti ničesar, kar bi lahko kdajkoli kogarkoli kakorkoli prizadelo — in tako so kot »rešitev« predlagali zelo opisni naziv »ausländischer Arbeitnehmer«, tuji delojemalec. Nekaj je gotovo: da se ta izraz nikakor ne bo uveljavil.

Že zahodnonemški radio sam je to priznal v trenutku, ko se je dejavno zavzel za res lep in primeren izraz »Gastbürger« — gostujoči državljani. Izraz je kratek, jedrnat in vsebuje ljubeznivo priznanje, da so tuji delavci tudi državljani, tudi ljudje. To priznanje ni kar tako. Dovolj je primerov, ki potrjujejo, da se Nemec le stežka navadi na enakopraven odnos do tujega delavca, znano pa je tudi, da nekateri gostilničarji prepovedujejo tujim delavcem dostop v lokale, s čemer jih seveda potiskajo v položaj drugorazrednega človeka. Poskusov, potisniti tujca v neenakopraven položaj in hlapčevske odnose, je precej in naziv »Gastbürger« bi marsikateri tak poskus lahko v kali zatrl. Toda, kaj se hoče, žirija je bila bolj za važen »opis« kot pa za programatično-zaščitni izraz.

Zanimivo je, da je bilo precej več kot polovica predlagateljev za to, da bi ohra-

nili doslej uveljavljeni naziv »Gastarbeiter«. Med njimi je bilo tudi mnogo gostujočih delavcev samih. To prav za prav ni nikogar začudilo, kajti le malo jih je, ki vidijo v tem diskriminacijo ali posmeh. Posebno v prevodu (in prav posebno v slovenskem prevodu) je slišati ta izraz prav dobro, celo nekaj uglajenega in ugle dneva je v njem. Toda v zadnjih mesecih so ta izraz v številnih časopisnih člankih in na raznih zborovanjih tako razvrednotili, da si žirija ni upala predlagati nekaj, zaradi česar je do nagradnega natečaja sploh prišlo.

Seveda pa so javnost in žirijo bolj zanimali tisti predlogi, ki jih nikakor ne bi bilo mogoče upoštevati, ki pa na svoj način izpričujejo, kako prebivalci Zvezne republike gledajo na dva milijona tujcev, varuhov in garantov njihovega življenjskega standarda. Ti predlogi se močno razlikujejo, tako po stopnji duhovitosti, kakor tudi po stopnji nesramnosti in primitivizma. Nekaj več kot odstotek vseh pošiljk je bil take narave, da so se tuji uslužbenci kölnskega radia odločili predlagatelje tožiti zaradi kolektivne žalitve časti in nacionalističnega hujskaštva. Razen neponovljivih izrazov so (s polnim imenom podpisani!) posamezniki predlagali na primer naziv »Gaskammermaterial« (material za plinske celice), »Drecksau« (umazana svinja), »hitzebeständiger Kameltreiber« (proti vročini odporen gonjač kamel) in podobno. Ko se je razvedelo, kakšni dokazi nemške kulturne ravni so se nabrali v radijskem uredništvu, so se oglasili v časopisnih rubrikah pisem bralcev številni ljudje, ki so javno izražali svoje zgražanje in zahtevali kazni za »avtorje«. V Kölnu ne izključujejo možnosti, da bodo sodišča res izrekla vsaj simbolične kazni. Zasliševanja so se vsekakor že začela.

Mnogo je tudi vsekakor drugačnih izrazov, proti katerim ni kaj reči ali pa se še držijo na kolikor toliko sprejemljivi ravni. Nekaj primerov: esperant, evrojanec, euroamigo, interpartner, solidaro, neoevropejec, ewegist (EWG = EGS, evropska gospodarska skupnost — ta naziv se nanaša seveda samo za Italijane), odvisen delavec, brat po orožju, mašilo, palček zveznega republikanca, obiskovalec, »Eros-Kollege« (eden izmed številnih namigov na v primerjavi z Nemci večjo erotično zahtevnost tujcev), legionar booma, konjunkturna lastovka, babilonec, Bonny, dninar. Eden izmed sodelujočih pa je predlagal, očitno s polemičnim namenom, naj bi tuje delavce imenovali »eurobot«: Evropejec in robot...

Slavko Fras

Končno carinske olajšave?

Zvezni izvršni svet je v celoti sprejel predloge, ki jih je pripravil odbor za vprašanja zunanjih migracij, da je treba v najkrajšem možnem roku pripraviti predloge ukrepov in predpisov, s katerimi bi zagotovili ravnovesje med zaposlovanjem v tujini in vračanjem v domovino. Večina predlogov se nanaša na spremembe carinskih predpisov in potrebne ukrepe lahko pričakujemo že v prihodnjih dneh. Odbor za zunanje migracije je tako upošteval pripombe naših državljanov, ki so zaposleni v tujini.

Predlagane so naslednje spremembe carinskih predpisov:

— carinske olajšave (brezcarinski uvoz gospodinjstvih predmetov) naj bi veljale že za delavce, ki se vračajo v domovino po treh letih bivanja v tujini,

— občutneje se bodo znižale carine za uvoz sredstev za delo, ki naj bi pospešile odpiranje novih obratov terciarnih dejavnosti (razni servisi, obrtne delavnice, gostinstvo idr.),

— pri uvozu rabljenih stvari naj bi se carina obračunavala po dejanski vrednosti (kar pa ne bi veljalo za motorna vozila),

— državljani — turisti bodo lahko brez carine prinašali s seboj v domovino predmete do določene vrednosti (takšnih ugodnosti doslej ni bilo).

Carinski predpisi, ki so doslej najbolj zavirali hitrejšo vračanje v domovino, se bodo torej občutno spremenili. Predlogi za spremembe pa bodo seveda obravnavani tudi v zvezni skupščini in bodo lahko doživeli še določene spremembe. Seveda pa smo si vsi enotni v tem, da je treba obstoječi carinski sistem spremeniti, saj ne odgovarja tolikšnemu številu naših ljudi na tujem.

V dosedanjih razpravah je bilo glavno izhodišče mnenje večine naših ljudi na tujem in njihovih predstavnikov. Dilema je bila v tem, ali jim je treba dati izredne carinske ugodnosti kot spodbudo za hitrejšo vrnitev v domovino ali pa jih pri uvozu blaga izenačiti z ostalimi državljani, ki stalno živijo v domovini. Izražena je bila tudi bojazen, da bi ugodni carinski predpisi ne spodbujali k še večjemu odhajanju v tujino. Nekateri menijo, da bi bilo treba te ugodnosti urediti tako, da bi bili predmeti, ki jih je delavec uporabljal med bivanjem v tujini, v celoti oproščeni carine. Teh predmetov naj ne bi

posamezno naštevali, ampak naj bi bila njihov vrednost omejena s časom, ki ga je posameznik prebil v tujini.

Zanimivi rezultati ankete

Številen obisk naših delavcev, ki so začasno zaposleni v tujini, med zadnjimi novoletnimi prazniki je bil priložnost tudi za izvedbo ankete, ki naj pokaže mnenje večine delavcev glede vračanja v domovino in drugih njihovih problemov. Anketa je bila izvedena med 1313 našimi ljudmi, zajeti pa so bili skoraj vsi poklici. Vsak anketiranec je odgovarjal anonimno; odgovorjali so na mejnih prehodih Podkoren, Šentilj, Ljubelj in Radgona.

Z anketo so zajeli 500 nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, 500 kvalificiranih in visokokvalificiranih ter 313 s srednjo, višjo in visokošolsko izobrazbo. Med anketiranci jih je 53 odstotkov zaposlenih v ZR Nemčiji in 22 odstotkov v Avstriji. Po rezultatih ankete lahko računamo, da od skupno 60.000 Slovencev, kolikor jih je približno zaposlenih v Zahodni Evropi, namerava za stalno ostati na tujem le kake tri odstotke. Skoraj vsi drugi so natančno določili čas, ki ga nameravajo še preživeti v tujini, saj lahko že predvidevajo, kdaj si bodo lahko prihranili toliko, kolikor nujno potrebujejo, da si zgradijo hišo, kupijo stanovanje, začnejo z lastno obrtjo ipd.

Med odgovori na vprašanje o tem, kaj bi jih spodbudilo, da bi se vrnil domov že prej, je bila na prvem mestu zahteva, da so osebni dohodki doma po kupni moči vsaj približno enaki tistim, ki jih prejemajo na tujem. Približno četrtnina je odgovorila, da se bodo vrnil, ko bodo dovolj prihranili, ko bodo našli zaposlitev v domačem kraju, 17 odstotkov pa je izjavilo, da takrat, ko bodo našli stalno zaposlitev.

V aprilu bo popis prebivalstva

Prihodnji mesec, v aprilu bo v vsej Jugoslaviji četrti povojni popis prebivalstva. Podatke o starosti, šolski izobrazbi, poklicu in o drugih značilnostih prebivalstva bo deset dni zbiralo več kot 80.000 popisovalcev.

S popisom prebivalstva bodo zajeti vsi, ki imajo stalno bivališče v Jugoslaviji, ne glede na to, ali bodo v času popisovanja doma, na potovanju, na zdravljenju ali kje drugje. Stalni prebivalci Jugoslavije pa so po večini tudi naši ljudje, ki so zaposleni v tujini, zato bodo popisani prav tako, kot vsi drugi, ki so začasno odsotni. Popisovalci bodo skušali zbrati podatke od družinskih članov in sorodnikov, tam, kjer so v tujini celotne družine, pa od sosedov. To bo seveda težavno in v nekaterih primerih negotovo delo. Prav bi torej bilo, da bi vsi naši ljudje, ki so na tujem, poslali podatke svojem ali sosedom, da bi jih le-ti lahko sporočili popisovalcem. Potrebni so predvsem naslednji podatki: ime in priimek, rojstni datum, kraj stalnega bivališča, kraj, od koder ste se preselili, zakonski stan, narodnost, materinski jezik, šolska izobrazba, poklic, položaj v poklicu, stopnja strokovne izobrazbe, panoga dejavnosti, sektor in kraj dela in naziv delovne organizacije.

Razen drugih potrebnih podatkov, ki so ob rednih popisih prebivalstva običajni, bodo doma tako tudi izvedeli, kateri sloji prebivalstva se največ zaposlujejo v tujini, končno pa bo tako dosegljiv sorazmerno točen pregled nad številom naših ljudi, ki so zaposleni v tujini.

Walter Arendt v Jugoslaviji

Zahodnonemški minister za delo, ki se je mudil v Jugoslaviji sredi januarja, se je z jugoslovanskimi predstavniki pogovarjal o nadaljnjem urejanju migracijskih gibanj med obema državama ter o delovnih in življenjskih problemih skoraj pol milijona Jugoslovancev, ki delajo v ZR Nemčiji.

Na jugoslovanskem trgu delovne sile je prišlo v zadnjih letih do nekaterih sprememb. Medtem ko v nekaterih delih države še vedno traja močan pritisk nezaposlenih nekvalificiranih delavcev, Slovenija

Na občnem zboru podružnice jugoslovanskega kluba v Amriswilu smo srečali tudi predsednika sorodne podružnice v Kreutzwald (Švica) Iva Javornika (v sredini)

Podružnica jugoslovanskega kluba v Amriswilu v Švici je lansko jesen priredila tudi uspešno vin-sko trgatvo. Nastopala je njihova folklorna skupina.

dejansko nima več presežkov delovne sile, Hrvatska pa želi, da bi se migracijska gibanja počasi umirila.

Jugoslovanski predstavniki si prizadevajo, da bi usposabljanje jugoslovanskih delavcev za delo v nemških podjetjih prevzele same nemške firme. Le-te so doslej financirale strokovno usposabljanje kakih 5300 naših delavcev, vendar pa je to sorazmerno malo v primerjavi s celotnim številom jugoslovanskih kvalificiranih delavcev v ZR Nemčiji.

Življenjski in delovni pogoji naših delavcev v ZR Nemčiji so se v zadnjem času precej izboljšali. Izplačane so bile tudi prejšnje terjatve na podlagi konvencije o zdravstvenem zavarovanju družin. Učinkoviteje so bile izrabljene pravice do otroških dodatkov. Skupno z nemškimi organi si tudi prizadevamo, da bi bili delavci čim bolj obveščeni. Uvedeno je bilo dopolnilno šolanje naših otrok, kljub temu pa je osta-

lo nerešenih še precej problemov. Tako se na primer še ni bistveno izboljšala nastanitev jugoslovanskih delavcev. Naši ljudje še niso v celoti izenačeni z nemškimi delavci po zasluhkih. Prav tako še ni vse urejeno v zvezi s strokovnim izpopolnjevanjem.

Minister Arendt je bil v Jugoslaviji v pravem času, v začetku leta, ko še ni močnejših migracij. Dogovor o vzajemnem sodelovanju in reševanju perečih problemov je bil vsekakor potreben in nujen.

Ugodneje za otroške dodatke v ZR Nemčiji

V začetku decembra preteklega leta je bila v Nemčiji sprejeta dopolnitev zakona o otroških dodatkih. Po novih predpisih lahko dobi delavec otroški dodatek za drugega otroka, če njegovi skupni letni dohodki ne presegajo 13.200 DM, za tretjega otroka pa se poveča dodatek od 50 na 60 DM. Ta dopolnilni predpis velja za nazaj do 1. septembra 1970. Po prejšnjih predpisih je lahko delavec prejemal otroški dodatek za drugega otroka, če mu skupni letni dohodki niso znašali več kot 7.800 DM.

Za izplačilo razlike dodatka za tretjega otroka ne bo večjih problemov, ker se bo izplačevala avtomatično, delavci, ki imajo dva otroka, pa prej niso prejemali otroškega dodatka, ker je njihov letni dohodek presegal 7.800 DM, morajo čim prej predložiti potrebne dokumente (izpolniti obrazce) pristojnemu uradu v ZR Nemčiji.

Večino članic kluba v Amriswilu predstavljajo naša dekleta, po večini zaposlena v konfekciji Esco.

Kako si obrtnik reže svoj kruh

Razveseljive novice o carinskih olajšavah za delavce, ki so začasno zaposleni v tujini, žal še ne moremo objaviti, ni pa skrivnost, da vladni odbori o tem razpravljajo. Niso se še zedinili, kaj in koliko bodo delavci lahko uvažali brez carine, kaže pa, da bodo tisti, ki so delali najmanj tri leta v tujini, lahko brez carine pripeljali tudi stroje za obrtno dejavnost. Najbrž ne bodo popolnoma oproščeni carine, obeta pa se olajšava vsaj za del opreme.

Olajšave bodo gotovo za marsikoga tako vabljuje, da bo pustil delo v tujini in se odločil za zasebno obrt v domovini. Na posvetovanjih ob novoletnih praznikih je mnoge rojake že zanimalo, kakšne so možnosti in pogoji za zasebno obrt.

Izseljenec Alojz Lekan, ki že deset let dela v tujini, nam je pisal iz Švice. Zanima ga marsikaj, na primer: ali bo ob povratku v domovino moral plačati carino za stroje in opremo? So občine pripravljene pomagati povratnikom, ki se odločijo za obrt, da bodo lahko zgradili delavnico oziroma poslovne prostore? Kakšni so davki na obrt v Sloveniji? So morda za tiste, ki šele začenjajo z obrtjo, vsaj v prvem letu predvidene kakšne olajšave? Ali ima obrtnik z nakupom novih strojev olajšave pri davkih vsaj prvo leto?

V dolgem pismu je nasul še veliko vprašanj, ki jih ne bomo vseh ponovili, poskušali pa bomo na vse odgovoriti.

Kako torej začeti z obrtjo? Tako kot skoraj vsaka stvar, se tudi ta začne s pismeno prošnjo, ki jo je potrebno poslati na občinsko upravo. Po sedanjih izkušnjah lahko sklepamo, da ne mine preveč časa od dne, ko bodoči obrtnik odpošlje prošnjo, pa do časa, ko na svojo delavnico lahko že izobesi napis.

Kdo je lahko obrtnik?

Še preden odgovorimo na vprašanje, kdo lahko v Jugoslaviji zaprosi za obrt, naj na kratko naštejemo, kaj prištevajo pri nas med obrt in kaj med dejavnosti, ki so podobne obrti. V predpisih so našteje vse obrti, ki jih poznamo že iz vsakdanjega življenja, za primer pa naj naštejemo le nekatere: kovaštvo, mehanika, urarstvo, čevljarstvo, krojaštvo, mesarstvo, knjigoveštvo itd. Manj znano je, da sodi med obrt tudi izdelovanje kavnihi mlinčkov, tehtnic, izdelovanje in popravljanje čolnov, izdelovanje kemičnih sredstev in dišav, papirne konfekcije, asfaltiranje, cementninar-

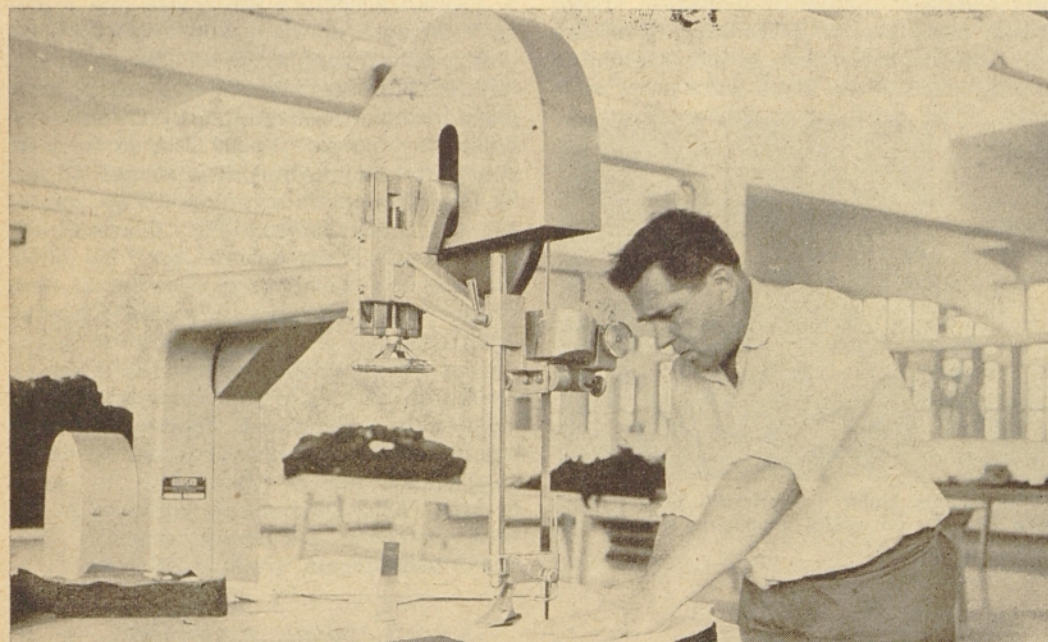

stvo itd. Med obrti podobne dejavnosti sodi, na primer, izdelovanje drobnih predmetov iz papirja, žganjekuha, izdelovanje igrač, zamaškov, vložkov za čevlje, stropnih oblog, drobnih predmetov iz tekstila in polivinila itd. Za obrt je potrebna strokovna usposobljenost, ni pa potrebna za dejavnosti, ki so podobne obrti.

Obrtno delavnico lahko ustanovi vsak, kdor je dopolnil 18 let in je uspešno končal poklicno, srednjo tehniško ali višjo in visoko šolo. Prošnji za obrt mora priložiti tudi potrdilo, da mu sodišče ni prepovedalo samostojnega opravljanja obrti oziroma poklica. Seveda mora imeti tudi primeren poslovni prostor, če to obrt zahteva (zidar, krovec, pleskar, ugleševalec glasbil, prevoznik in še nekateri ne potrebujejo delavnice). Za tiste, ki želijo opravljati gostinsko ali živilsko dejavnost, zahtevajo tudi zdravniško spričevalo.

Ko je obrtnik uredil delavnico in namestil vanjo stroje, se začne redno delo, s tem pa tudi obveznosti do občine in države. Bolj po domače pravimo temu davki. V Sloveniji se obrtniki ločijo na »knjigaše« in »neknjigaše«. Ime je nekoliko čudno, izbrali pa so si ga obrtniki sami. Obstaja predpis, ki pravi, da mora vsak obrtnik, ki ima letno več kot 15.000 novih dinarjev čistega dohodka, voditi o svojem poslovanju knjige. To sta predvsem knjigi o prejemkih in izdatkih ter seznam osnovnih sredstev (strojev in orodja itd.). Teh knjig ne potrebujejo tisti obrtniki, ki imajo manj

Krojači so svoje delo modernizirali

kot 15.000 novih dinarjev čistega dohodka in pa tisti, ki imajo dovoljenje le za popoldansko obrt (dopoldne pa delajo v tovarni ali kje drugje).

Knjige o izdatkih in prejemkih

V knjigo o izdatkih in prejemkih mora obrtnik skozi vse leto zapisovati vse denarne prejeme, obenem pa zbira tudi račune o nakupih materiala in podobne izdatke. Tako si lahko ob koncu leta sam izračuna, koliko davka bo moral plačati. Od skupnih dohodkov, ki jih dobi preko žiro računa ali pa kar v gotovini od stranke, bo ob koncu leta odštel vse stroške, ki jih je imel z delom. Med stroške sodijo vsi izdatki za surovine (pri mizarju na primer les), osebne dohodke delavcev, ki so pri njem zaposleni, vrednost električne energije ali gradiva, ki ga porabijo stroji, prevozní stroški, dnevnice, najemnina za poslovni prostor, izdatki za kurjavo in razsvetljavo poslovnih prostorov, pisarniški stroški, nagrade vajencem, zavarovanje strojev in poslovnih prostorov in pa drugi stroški, ki so nujni pri opravljanju obrti. Morda bo vse to bolj razumljivo, če vzamemo za primer mizarja iz Šentvida pri Ljubljani. V enem letu je imel 130.000 novih dinarjev prometa, pri tem pa je imel 100.000 stroškov. Davek bo torej plačal od razlike, to je od 30.000 dinarjev. Od te vsote bo plačal 13 odstotkov občinskega prispevka in 5 odstotkov republiškega, skupno torej 18 odstotkov.

Ali ima obrtnik olajšave, če kupi nove stroje, ali pa ga takrat davčna uprava še bolj pritisne? Če kupi nove stroje, mora najprej predložiti račun in carinsko deklaracijo. Vzemimo za primer, da stane novi stroj 100.000 dinarjev. To vrednost bo obrtnik zapisal v seznam osnovnih sredstev, vsako leto pa odšteje 10 odstotkov od kupne vrednosti stroja. To je amortizacija, ki jo obračunavajo povsod. Pri omenjenem stroju je letna amortizacija torej 10.000 novih dinarjev in to vsoto obrtnik šteje prav tako med stroške poslovanja. Tako se po desetih letih stroj amortizira. Takrat stroj na novo ocenijo in obrtnik lahko spet odšteva amortizacijo kot stroške poslovanja.

Pri davkih je potrebno povedati še to, da je stopnja prispevka tem večja, čim večja je osnova za obdavčitev. Če ima obrtnik 35.000 novih dinarjev davčne osnove, bo plačal le 17 odstotkov občinskega prispevka, če pa ima nad 60.000, bo moral plačati kar 39 odstotkov. Poleg tega mora obrtnik

Nekdaj cenjene in spoštovane škafarske obrti danes skoraj ni več...

še plačati davek na tujo delovno silo, to je za delavce, ki so zaposleni v njegovi delavnici. Ta davek določajo občine in je v Sloveniji zelo različen.

Občine vabijo obrtnike

Kot je znano lahko obrtnik v Jugoslaviji zaposluje največ pet ljudi. Posebno v Sloveniji so se nekateri zavzemali, da bi bilo prav, če bi obrtniki lahko zaposlili več ljudi, saj je pri zidavi hiš pet ljudi premalo, v zlatarstvu pa jih je gotovo dovolj ali celo preveč. Resnica je taka, da imamo v Sloveniji okrog 12.000 zasebnih obrtnikov, ki pa ne zaposlujejo 60.000 ljudi, kolikor bi jih lahko, če bi imel vsak po pet delavcev, temveč le 7.200. Ta podatek pove, da večina obrtnikov nima niti enega pomočnika.

Obrtnikov v Sloveniji skoraj povsod primanjkuje, zato jih občine takorekoč vabijo. Za zasebnika, ki na novo odpre obrt, so nekatere občine predvidele precej olajšav. Tako ga v Kočevju oprostijo plačila za 70 odstotkov občinskega prispevka, skoraj v vseh drugih občinah pa vsaj za 50 odstotkov. V Domžalah, kjer imajo na voljo tudi nekaj poslovnih prostorov, priznajo novemu obrtniku prav tako 50-odstotno olajšavo od odmerjenega prispevka, ki pripada občini. V Ormožu ponujajo poleg

olajšav tudi kredite za gradnjo, nakup ali preureditev poslovnih prostorov. Zasebni obrtnik v sežanski občini, ki kupi strojno ali drugo opremo v vrednosti nad 3.000 novih dinarjev, ima 20-odstotne olajšave odmerjenega prispevka. Če pa v sežanski občini obrtnik vloži od 50.000 do 100.000 novih dinarjev za gradnjo novih poslovnih prostorov ali za preureditev, ga za tri leta oprostijo plačevanja občinskih prispevkov. Podobne olajšave imajo tudi v koprski občini, ravno zdaj pa razpravljajo še o večjih ugodnostih za zasebne obrtnike, ki jih tam primanjkuje. Blizu tovarne Tomos imajo določene lokacije za nove delavnice, kjer je prostora še precej. Stopnje občinskega prispevka so med najnižjimi v Tolminu, kjer tudi za osnovo nad 60.000 novih dinarjev ne vzamejo obrtniku več kot 19 odstotkov (drugje 39 odstotkov).

Pri pokojninskem in invalidskem zavarovanju ima obrtnik na voljo pet zavarovalnih razredov. Razumljivo je, da lahko pričakuje večjo pokojnino, če plačuje več za zavarovanje. Zaradi denarnih sprememb pogosto spreminjajo mesečne spremembe za zavarovanje, zato je težko odgovoriti, koliko mora zasebni obrtnik plačevati, da bi prejemal, na primer, 2.000 novih dinarjev pokojnine.

V glavnem pa obrtnikov primanjkuje skoraj v vseh občinah, zato se jih nikjer ne branijo, temveč celo vabijo.

Ančkina zgodba

Dolgo ni mogla presoditi, kaj bolj boli: udarci ali besede. Zatem je vse bolj spoznavala, da boli oboje, a besede morda še bolj. Spoznala je, da je to konec, konec vsega, kar ji je do včeraj pomenilo življenje. »Meni pomeniš manj kot kamen na cesti! Med nama je vsega konec za vselej! Zapomni si!« Te Marjanove besede so odmevale v njej.

Kljub tem hudim besedam je prosila in moledovala: »Ne, ne, saj samo govoriš. Preveč si pil. Ne zamerim ti. Marjan, bodi dober.« Z nežno kretnjo mu je ovila roki krog vratu in se hotela stisniti k njemu. On pa jo je surovo odtrgal od sebe in udaril s takšno silovitostjo, da je omahnila in padla. To je bilo včeraj.

Danes ni več hudih besed in ne udarcev. Le tišina, ki pa je čudno glasna. Marjana ni. Odšel je. Njegova omara je na stežaj odprta. Prazni predali kriče: odšel je! Odšel je za vselej!

Da, odšel je in ne bo se več vrnil. Ona to ve, čeprav težko verjame. V osmih letih, kolikor sta živela skupaj, je Marjana dovolj spoznala. Ve, kakšen je. In pozna vzrok: Imenuje se Helena in ima dvaindvajset let. Kadar se smeje, dobi jamici na licih in fantje pravijo, da je ljubka. Njej, Ančki pa je petintrideset let in že davno se ne zna sproščeno smejati, pa čeprav je bila do zadnjega prepričana, da sta z Marjanom zelo, zelo srečna.

Le odkod naenkrat vse te misli. Saj prejšnja leta nikoli ni o ničemer razmišljala. Niti takrat, ko se je v zvezi z njo odločalo. Takrat sploh ni hotela misliti. Ne!

Pred osmimi leti je ona odšla, podobno kakor je včeraj odšel od nje Marjan. Odšla je od svojega prvega moža Ivana in mu pustila tudi sinka Ivančka. Odšla je zaradi Marjana, ki jo je tako prevzel, da bi mu sledila na konec sveta. Nič ni pomišljala: ne na moža, ki je bil dober in zvest, ne na Ivančka, ki je imel komaj tri leta, ne na mater,

ki je jokala in jo rotila, naj vendar vse premisli. Za vse je bila gluha — za prošnje in jok in za trde besede.

Z Marjanom sta se odpeljala v Nemčijo. Tam sta se zaposlila in začela novo življenje. Oh, Marjan, zanjo je bil najlepši, najboljši, edini. Potem se je vrnila šele, ko jo je poklicalo sodišče.

Tudi tam so jo pregovarjali, da naj dobo vse premisli. Mož je obljubljal, da ji odpusti zaradi otroka, če se vrne k njemu. Mati jo je čakala na sodnijskem hodniku in jo rotila, naj se usmili vsaj otroka. Ona je stara, ne bo dolgo. Ivanček je bil suh in blede. Plašno jo je gledal. A bila je neomajna. Tam je bil Marjan, ki ji je pomenil življenje in vso srečo — tako je bila takrat prepričana. Ločili so ju. Odrekla se je možu, sinku in materi in se odpeljala v tujino. K Marjanu.

Marjan je bil tako drugačen od njenega prvega moža. Vesel, razigran. Rad je glasno govoril, se glasno smejal, rad je pel in plesal. Njeni dnevi so bili čisto izpolnjeni. Sprva, dokler je živela mati, so z doma še prihajala pisma, a ubogala je Marjana, ki ji je svetoval, da naj s preteklostjo čisto pretrga in naj pisma vrata. Ubogala ga je. Potem ji je mati umrla, njen nekdanji mož se je ponovno oženil. Ivanček je dobil mame. Vsaj tako so ji pripovedovali znanci, ki so hodili na obiske domov. Ona ni šla nikoli. Niti k pogrebu matere je ni bilo.

Kdaj pa kdaj se je malo zamislila. Želela je, da bi pod njenim srcem potrkalo. Da bi dobila majhnega Marjanč-

ka. A je upala zaman. Mož pa se ji je smejal: »Kaj bi z otrokom, samo v napatje bi nama bil, ko oba vse dneve delava.« Zares — vse dneve sta delala — ona kot strežnica v bolnišnici, on v tovarni. Kupila sta si avtomobil in se ob nedeljah vozila na izlete. Srečna sem, se je prepričevala dan za dnem.

Smejala se je, ko ji je strežnica, ki je imela sorodnico v tovarni, kjer je Marjan delal, namignila, da je njen mož pravi zapeljivec in da so vsa dekleta zaljubljena vanj. Ko pa je nekoč v suknjiču našla listek s kratkim stavkom »Ljubi počakaj me!« se ni več smejala. Od moža je zahtevala pojasnilo, ta pa jo je surovo nadrl, kaj stika po njegovih žepih. Pojasnila pa ni dobila.

Od takrat je nekaj stopilo med njiju, nekaj tujega, neprijaznega. Ančka se ni več smejala. Postala je tiha, ponižna. Če je Marjan prihajal domov kasno, si ni upala terjati pojasnila. Kupovala mu je drobna darila, ki pa jih je jemal brez posebne zahvale. Še je bil rad vesel, a vse drugače kot včasih, le v družini, ne pa ko sta bila sama. Potem pa je začel izostajati ponoči. In znanci so ji povedali: »S Heleno hodi ta. Vsa nora je nanj.«

Takrat je terjala jasen odgovor — in dobila ga je. Marjan je bil surovo odkrit. Povedal ji je da bo odšel. Čeprav je moledovala. Čeprav je očitala: »Zaradi tebe sem pustila vse. Otroku, možu in materi sem se odrekla, ne moreš me kar tako pustiti. Smejaj se ji je: »Ni sem te s štrikom vlekel. Sama si šla za menoj.« »Ubila se bom,« je grozila. »Kar daj,« jo je zavrnil, »bo vsaj na svetu ena avša manj.«

Zdaj je sama. Tako sama, kakor sta bila pred osmimi leti njen prvi mož in sinko. Zdaj čuti bolečino, kot jo je takrat čutil Ivan. Zdaj čuti... Sama je sredi tujega sveta. Sama med znanci, ki se ji skrivaj posmehujejo, sama, brez doma in človeka, ki bi jo imel rad.

In kdo je kriv?

Sama, sama, odgovarja srce.

Ina

Ančkina zgodba

Razvoj socialne varnosti naših delavcev v ZR Nemčiji

Jugoslaviji potrebovala zdravniško pomoč, ne vem, če moram sama plačati ali nam to povrnejo? Moram imeti s seboj kako potrdilo?

Slovenka iz Švice

Delovna doba v Švici se šteje za švicarsko rento, ki jo pridobi zavarovanec, ko dopolni 62 let. Za pravice iz jugoslovanskega zavarovanja se šteje doba, prebita v švicarskem rentnem zavarovanju (AHV-Versicherung) samo v primeru, če zavarovanec nima dovolj pokojninske dobe za pridobitev jugoslovanske pokojnine. Ko se jugoslovanski delavec za stalno vrne v domovino, naj prinese s seboj švicarsko zavarovalno karto (AHV-Karte), da mu bo v domovini pristojni zavod za socialno zavarovanje izdal potrdilo o tej dobi.

Glede zdravstvenega zavarovanja pa naj pojasnim, da švicarsko zavarovanje ne velja tudi za čas bivanja v Jugoslaviji. Švicarski zavarovanec, ki med bivanjem v drugi državi zboli, mora zato sam nositi stroške zdravstvenega varstva, razen v primeru, če bi bila bolezen posledica nesreče. Priporočamo pa, da v primeru bolezni zahteva jugoslovanski državljani — švicarski zavarovanec račun, ki ga je moral plačati za zdravljenje v Jugoslaviji, ker nekatere švicarske blagajne povrnejo take stroške, ki so manjši od podobnih »stori-tev« v Švici. Zato je dobro, da imate s seboj potrdilo švicarske blagajne, pri kateri ste zdravstveno zavarovani.

dr. L. S.

Toni Skamen

Ob zaključku redakcije smo prejeli vest, da se je v Esslingenu pri Stuttgartu smrtno ponesrečil naš naročnik in sodelavec Toni Skamen. Bil je dolgoletni član narodno-zabavnega ansambla »Slavček«, ki je vsako soboto razveseljeval naše rojake v gostišču »Alte Mühle« v Obertürkheimu pri Stuttgartu, sodeloval pa je tudi na številnih drugih slovenskih prireditvah. Kardarkoli smo se srečali z njim, smo se pogovarjali tudi o prizadevanjih, da bi se slovenski rojaki v ZR Nemčiji čim bolj združevali in si medsebojno pomagali. Toni Skamen zato ni bil le slučajno med iniciatorji slovenskega kulturno-umetniškega društva v Stuttgartu.

Ob glasbi, ki mu je pomenila veliko več kot zgolj zaslužek, se je izteklo življenje glasbenika Tonija. Njegovi družini in prijateljem v ansamblu »Slavček« izrekamo iskreno sožalje.

Uredništvo

meddržavno pogodbo o prevzemu obveznosti iz socialnega zavarovanja leta 1956 uredili pravice, ki so jih državljani Jugoslavije in ZR Nemčije pridobili v zavarovanju ene od držav podpisnic pogodbe do 1. januarja 1956, in sicer tako, da je vsaka od držav prevzela v svoje breme obveznosti, ki so jih pridobili državljani te države v zavarovanju druge države podpisnice do navedenega datuma. Tako je na primer jugoslovansko zavarovanje prevzelo v svoje breme vse pridobljene in pričakovane pravice iz nemškega rentnega zavarovanja, ki so jih pridobili jugoslovanski državljani do 31. decembra 1955, če so živeli na dan 1. januarja 1956 na ozemlju Jugoslavije in so bili tudi njeni državljani. Odprto pa je ostalo vprašanje pravic iz nadaljnjega obdobja, to je od 1. januarja 1956 dalje, torej prav v času, ko so se jugoslovanski delavci začeli ponovno v vedno večjem številu zaposlovati v ZR Nemčiji. Zaradi znanih razmer, ko je prišlo do prekinitve diplomatskih stikov med državama, je bilo mogoče doseči rešitev teh vprašanj šele po ponovni vzpostavitvi odnosov med njima. Tako sta Jugoslavija in ZR Nemčija sklenili oktobra 1968 troje sporazumov s področja socialne varnosti, in sicer sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji (sporazum se uporablja od 1. septembra 1969) in sporazum o pravicah za brezposelnost, ki velja od 1. novembra 1969.

S temi sporazumi je zapolnjena velika vrzel v sistemu socialnega varstva jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji, zato si bomo v prihodnjih sestavkih po vrsti ogledali pravice, ki jih prinašajo ti sporazumi.

dr. Lev Svetek

Švicarska renta in stroški zdravljenja

Že tri leta delamo v Švici, pa ne vemo, če se nam ta služba šteje v delovno dobo za pokojnino. Če se šteje, ali nam že odtrgajo od plače ali moramo sami pošiljati v Jugoslavijo? V primeru, da bi doma v

Nemčija je pravzaprav domovina moderne socialnega zavarovanja, saj so tam že pod Bismarckovo vladavino izdelali prvi zakon o socialnem zavarovanju, temelječ na načelih solidarnosti in vzajemnosti, ki sta tudi danes še glavni načeli socialne varnosti našega časa. Nemško socialno zavarovanje je že zelo zgodaj zagotovilo delavcem, zaposlenim v tej državi, temeljne pravice iz socialne varnosti. Najprej rudarjem, potem pa postopoma tudi drugim kategorijam delovnih ljudi. Vzporedno s širjenjem kroga zavarovancev so se razširjale tudi pravice, in sicer od prvih panog zavarovanja za starost, onemoglost in smrt pa za brezposelnost in na koncu do varstva družine v obliki raznih družinskih dodatkov kot pomoč številnejšim, s tem pa socialno bolj ogroženim družinam. Ker varuje vsaka država in vsak sistem zavarovanja, razumljivo, predvsem zavarovance, ki delajo na njenem območju, so bili tudi tuji delavci, ki so se radi zaposlovali v tej razviti in napredni državi, deležni vseh pravic iz naštetih panog socialne varnosti le toliko časa, dokler so delali in bili torej zavarovani v nemškem zavarovanju. Takoj ko so zapustili to državo, so avtomatično izpadli iz njenega zavarovanja. Tudi njihove družine, ki niso prišle z njimi na delo v Nemčijo, niso mogle uživati pravic iz zavarovanja rednika. Dajanje, do katerih si je tuji delavec že pridobil pravico v času dela v tej državi, mu niso izplačevali, če jo je zapustil. Tu je dosežena omilitev le glede dajatev za nezgodo na delu ali poklicno bolezen (t. i. Unfallversicherung), kjer je posebna mednarodna konvencija mednarodne organizacije dela v Ženevi (konvencija št. 19) zagotovila izplačevanje neugodnih rent tudi zunaj države, kjer si je zavarovanec pridobil to pravico. Seveda je to obvezovalo le tiste države, ki so podpisale to mednarodno konvencijo. Med temi državami sta bili tudi Jugoslavija in Nemčija.

Po drugi svetovni vojni je postajalo vprašanje ureditve pravic naših delavcev, ki so bili že pred drugo svetovno vojno v velikem številu zaposleni v Nemčiji, vedno bolj pereče. Zato sta državi s posebno

V delavnici

In der Werkhalle

1. Pojdite v mizarsko delavnico!	1. Gehen Sie in die Tischlerei!	14. Tu je deska. Poskobljajte jo do debeline 20 mm!	14. Hier ist ein Brett. Hobeln Sie es auf 20 mm aus!
2. Kje je mizarska delavnica?	2. Wo ist die Schreinerei?	15. Kje je skobeljnik?	15. Wo ist die Hobelmaschine?
3. Saj hodite vendar vsak dan mimo!	3. Sie gehen doch täglich vorbei!	16. Tam, v kotu.	16. Dort in der Ecke.
4. Je v dvorani 4.	4. Sie ist in der Halle 4.	17. Pojdite h krožni žagi in nažagajte iz deske 10 pet cm dolgih letev!	17. Gehen Sie zur Kreissäge und schneiden Sie aus dem Brett 10 fünf cm breite Latten!
5. Kaj naj prinesem?	5. Was soll ich bringen?	18. Ali naj jih tudi zgladim?	18. Soll ich sie auch polieren?
6. Mizar naj vam da desko.	6. Der Tischler soll Ihnen ein Brett geben.	19. Da. Potem izrezkajte na stružnici pet točk!	19. Ja. Dann fräsen Sie auf der Drehbank fünf Augen aus!
7. Kakšno desko naj prinesem?	7. Was für ein Brett soll ich bringen?	20. Ali lahko vzamem raje vrtalni stroj?	20. Kann ich lieber die Bohrmaschine nehmen?
8. Dolžina 80 cm, širina 12 cm in debelina 20 mm.	8. Länge 80 cm, Breite 12 cm und Stärke 20 mm.	21. Da. Z njim lahko hitreje rezkate.	21. Ja. Damit können Sie schneller fräsen.
9. Takoj!	9. Sofort!	22. Takoj bom končal.	22. Ich werde gleich fertig.
10. Pohitite!	10. Beeilen Sie sich!	23. Potem izključite stroj?	23. Dann stellen Sie die Maschine ab!
11. Prosim, dajte mi desko, 80 cm dolgo, 12 cm široko in 20 mm debelo!	11. Bitte geben Sie mir ein Brett, 80 cm lang, 12 cm breit und 20 mm stark!	24. Brez skrbi!	24. Ohne Sorge!
12. Trd ali mehak les?	12. Hartholz oder Weichholz?		
13. Za letve.	13. Für die Latten.		

A. Izgovor črk v nemških besedah

Za izgovor nemških črk uporabite pravila, ki so v številkah Rodne grude, letnik 1970! Dodatno: *h* se ne izgovarja v besedah gehen (1, 3, 17), Ihnen (6), Bohrmaschine (20). Besedo beeilen (10) izgovorimo be-eilen.

B. Pomen nemških besed

1. Die Tischlerei — mizarska delavnica	10. sich beeilen — pohiteti	17. die Kreissäge — krožna žaga
2. die Schreinerei — die Tischlerei	11. lang — dolg	ausschneiden — nažagati
3. vorbeigehen — mimo iti	breit — širok	18. polieren — zgladiti
täglich — vsak dan	stark — debel (močan)	19. fräsen — zrezkati
4. die Halle — dvorana	12. das Hartholz — trd les	das Auge — točka (oko)
6. das Brett — deska	das Weichholz — mehak les	die Drehbank — stružnica
7. was für ein? — kakšen?	13. die Latte — letev	20. die Bohrmaschine — vrtalni stroj
8. die Länge — dolžina	14. aushobeln — poskobljati	lieber — raje
die Breite — širina	15. die Hobelmaschine — skobeljnik	21. damit — z njim
die Stärke — debelina	16. die Ecke — kot	

Posnetek z družinskega večera društva Triglav v Merlebach-Freymingu

Francija

Prireditev slovenskega društva »Triglav«

Slovensko pevsko društvo »Triglav« v Freyming-Merlebachu je kakor prejšnja leta tudi lani priredil miklavževanje in družinski večer. Oboje je bilo 5. decembra. Miklavževanje je posebej razveselilo otroke društvenih članov, saj so bili vsi obdarovani. Sledil je družinski večer, na katerega je društvo povabilo svoje člane in sodelavce v društvu v preteklem letu. Povabilu se je odzval tudi naš generalni konzul iz Strasbourg, Ivan Lah, in nas s tem zelo razveselil. Velika dvorana je bila polna. G. konzul je v krajšem nagovoru pozdravil zbrane rojake in se zahvalil za darilo, katero so mu predali predstavniki društva. Zatem se je ob bogato pogrnenih mizah razvila prijetna družabna zabava. Za odlično večerjo je posebej poskrbel naš član, mesarski mojster Samec. Prav prijetno smo se zabavali skoraj do belega dneva.

Mirko Štrukelj
predsednik društva »Triglav«

Nov zlati par

Ivanka in Franc Urbas iz Merlebacha sta januarja letos postala zlati par. Praznovala sta petdesetletnico skupnega življenja. Oba sta splošno znana in priljubljena.

Vedno šegava in nasmejana Ivanka je tudi odlična pevkica. Če le nanese priložnost, prav rada zapoje. Vrsto let je že članica pevskega zbora »Triglav«. Uglednemu slovenskemu paru toplo čestitamo! Še mnogo let in še novih veselih jubilejev!

ZDA

Svojo šolnino odstopila skladu za šolnine

Ameriška Slovenka Jane Gregorin, ki je bila v letu 1969 izbrana za MISS SNPJ in ji je bila ob izvolitvi dodeljena štipendija za študij na visoki šoli, je svoj zadnji obrok šolnine v znesku 125 dolarjev poklonila skladu za letošnje šolnine. V pismu, ki ga je pisala Šolninskemu odboru SNPJ pravi: »Pišem vam v zvezi z mojim zadnjim izplačilom šolnine za Miss SNPJ. Želim prispevati preostalih 125 dolarjev letošnjemu skladu za šolnine za Miss SNPJ, ker sem hvaležna za vse, kar je SNPJ storila zame in se želim tako oddolžiti Jednoti. Čutim, da je to najboljši način, da vam in SNPJ rečem hvala za vso pomoč, ki ste mi jo dali pri delnem kritju stroškov za college. Bodite prepričani, da je bila šolnina dobrodošla v šoli in je bila koristno uporabljena.

Nedavno sem podpisala pogodbo s šolo Waukegan Township High School in željno pričakujem začetek mojega učiteljskega poklica.«

Slovenska kapela v Washingtonu

V amerškem narodnem svetišču v Washingtonu, kjer imajo priseljenci raznih narodnosti svoje spominske kapele, bo letos dograjena in izročena namenu tudi slovenska kapela. Pobudo zanjo je dala Slovenska ženska zveza, ki je na svoji konvenciji maja 1967 v Washingtonu med drugim sprejela sklep, da se priporoči slovenskim katoliškim organizacijam in slovenskim faram v Ameriki, da začno zbirati prispevke za gradnjo slovenske kapele v narodni romarski katedrali v Washingtonu. Narodno svetišče v Washingtonu obišče vsako leto blizu milijon romarjev raznih narodnosti. Ti naj bi zdaj tudi bolje spoznali Slovence in se seznanili z njihovo kulturo. Akcijo za gradnjo kapele je zatem prevzel in vodil poseben odbor. Nova slovenska kapela bo posvečena Mariji Pomagaj z Brezij. Sliko je po originalu izdelal akademski slikar Leon Koporc iz Ljubljane, blagoslovil pa jo je ljubljanski škof dr. Stanko Lenič. Prireditveni odbor je dal izdelati tudi spominske znamke. Na znamkah je Marijina slika, na nekaterih pa narodno svetišče v Washingtonu, kjer bo slovenska kapela. Kapelo bodo krasili tudi reliefi, ki prikazujejo prizore iz slovenske cerkvene zgodovine. Reliefe je izdelal slovenski kipar France Gorše. Blagoslovitev slovenske kapele in druge prireditve s tem v zvezi bodo v dneh od 13. do 15. avgusta letos. Slovesnosti bodo posvečene tisoč dvesto letnici krščanstva na Slovenskem. Prireditelji so k slovesnostim povabili rojake širom sveta, med njimi tudi rojake iz Slovenije.

Ob jubileju slovenskega ameriškega tiska

Tisk ameriških Slovencev praznuje letos jubilej. V septembru bo poteklo osem desetletij, odkar je v Ameriki izšel prvi slovenski časopis — Amerikanski Slovenec. Dve leti kasneje mu je sledil drugi časopis Glas naroda. Doslej so ameriški Slovenci izdajali nad 85 raznih časopisov in publikacij. Od teh so imeli nekateri kratko življenjsko dobo, mnogi pa so se uveljavili ter izhajali tudi dolga desetletja. Večini je zaklenkal navček, ko so se začele redčiti vrste naših staronaseljencev. Ljudje so se preseljevali za boljšim zaslužkom, upokojeanci so se selili v toplejšo

kraje in tudi smrtnost je postala vse večja. Z njimi so umirali tudi njihovi listi.

Prva številka Amerikanskega Slovenca je izšla v Chicagu 3. septembra 1891. Po-budnik zanj in prvi urednik je bil Anton Murnik. Prvi slovenski časopis v Ameriki je izšel v času, ko se Slovenci v Ameriki še niso prav ustalili. Veliko so se prese-ljevali in predvsem mislili na zaslužek. Zato je bil kar lep uspeh, da se je ured-ništvu za prve izdaje lista posrečilo zbrati nad dvesto plačujočih naročnikov. Pošilja-li pa so ga na 530 naslovov. A Murnik je kmalu zabredel v težave in bil prisiljen list prodati. Kupil ga je misijonar Josip Buh in tako Amerikanskemu Slovincu rešil življenje. Buh je ustanovil v Toru prvo slovensko tiskarno, kjer so zatem tiskali list do decembra 1899. Število na-ročnikov se je povečalo na šeststo. List je razgibal Slovence, da so se začeli družiti v društvih. Po njegovi zaslugi je prišlo do ustanovitve zveze katoliških društev — Kranjsko slovenske katoliške jednote, se-daj preimenovane v Ameriško slovensko katoliško jednoto. Amerikanski Slovenec je postal njeno glasilo in ostal do leta 1914. Medtem je nekajkrat menjal lastnike in se selil. Leta 1946, ob petinpetdesetletnici njegovega izhajanja, ga je odkupila Kranj-sko slovenska katoliška jednota, katere glasilo je bil v prvih dvajsetih letih. Od oktobra 1946 dalje izhaja v Clevelandu kot tedensko glasilo KSKJ.

Ob letošnjem jubileju slovenskega tiska v Ameriki se s kratko besedo pomudimo sa-mo še pri enem od pomembnih slovenskih časopisov, ki danes ne izhaja več. Janu-arja letos je preteklo 65 let, odkar so na-predni slovenski delavci v Chicagu, kjer je bil že mnogo prej ustanovljen prvi slo-venski socialistični klub, ustanovili socia-listični list Proletarec. List je izhajal v začetku kot mesečnik, zatem dolga leta kot tednik in nato štirinajstdnevnik. Nje-gov prvi urednik je bil Jože Zavertnik, sledil mu je Ivan Molek. Za njim je za uredniško mizo sedelo še precej znanih naprednih slovenskih mož, med njimi tu-di Etbin Kristan. Od leta 1920 pa vse do prenehanja izhajanja Proletarca ga je ure-jal znani, izredno delavni slovenski čas-nikar Frank Zaitz, ki ima poleg drugega tudi veliko zaslug za ustanovitev in raz-voj Proletarčeve knjižarne in Jugoslovan-ske delavske tiskovne družbe v Chicagu. Proletarec je prenehal izhajati februarja 1952. leta. Izhajal je 46 let in ostal do kra-ja zvest načelom socialistične miselnosti.

Z lanske proslave dneva republike v Montevideu, Urugvaj, ki so jo pripravila tamkajšnja jugoslo-vanska društva.

Med slovenskimi listi, ki danes še izhaja-jo na ameriških tleh, je Prosveta, glasilo Slovenske narodne podporne jednote, list s staro socialistično tradicijo. Prosveta iz-haja že 63. leto in je danes med ameri-škimi Slovenci najbolj razširjen slovenski list. Kljub umiranju starih naročnikov si list uspešno pomaga z rednimi kampanja-mi za pridobivanje novih naročnikov in članov SNPJ med potomci naših rojakov.

Kanada

Prijetno smo pričakali novo leto

Blizu 350 naših izseljencev je v Torontu svečano pričakalo novo leto v prostorih »Želevo« hall na 331 Old Weston Road. Organizator prireditve je bilo Jugoslovan-sko združenje »Bratstvo in jedinstvo« v Torontu. Kakor na vseh prireditvah tega združenja je bil odziv obiskovalcev zelo lep. Obiskovalce je privabil pester pro-gram, katerega je po tradicijah iz stare domovine pripravil prireditveni odbor. Poleg odlične plesne glasbe so bile na pro-gramu razne zanimive in prijetne družab-ne igre, kakor kviz tekmovanja, šaljiva pošta, loterija z bogatimi dobitki ter konč-no izvolitev kraljice novoletne noči. Po-sebno presenečenje je bila nagrada, ki je bila namenjena tistemu, ki je imel slu-čajno v žepu novi jugoslovanski dinar. Sreča je doletela inženirja Momčila Mitro-viča. Razumljivo je bila najbolj zanimiva točka programa izvolitev kraljice novoletne noči 1971. Ta naslov je bil dodeljen tisti obiskovalki, ki je prejela največ novolet-nih čestitk. V zelo veliki in ostri konku-renci z razliko po deset do petnajst gla-sov je zmagala simpatična Dragica Uze-lac, ki je dobila 171 čestitk ter bila tako proglašena za kraljico novoletne noči in nagrajena z uro in ogrlico.

Tudi druge izseljenske organizacije in dru-štva so priredile za svoje člane in prijate-lje na Silvestrovo lepo uspele družabne pri-

reditve. Med temi je bilo društvo »Simon Gregorčič«, »Ontario« Voice of Yugoslavia (jugoslovanska radijska ura in drugi.

Tako so Jugoslovani in Kanačani jugo-slovanskega rodu v Torontu prav prijet-no ob plesu in pesmi pričakali novo leto 1971.

Argentina

Svečana proslava jugoslovanske-ga državnega praznika

Tudi lani je jugoslovanska naselbina v Buenos Airesu svečano proslavila jugoslo-vanski državni praznik 29. november. Slav-je z bogatim in pestrim programom je bilo v središču mesta v gledališču »Colliseo«. Na proslavi je bilo nad tisoč petsto naših izseljencev, njihovih otrok in argentinskih državljanov. Pred svečanostjo je ambas-a-dor SFRJ Ivan Bačun položil venec pred spomenik osvoboditelja Argentine generala San Martina.

Program je bil izredno pester in bogat. Sodelovale so folklorne skupine naših iz-seljencev — »Jorgovan« iz Buenos Airesa, »Zagreb« iz Rosaria, slovenska folklorna skupina »Ljudski oder« in argentinski pev-ski zbor pod vodstvom Rudolfa Kubika, ki je lani uspešno gostoval v Jugoslaviji. Po proslavi je bilo v Jugoslovanskem domu na Doc Sudu svečano kosilo, katerega se je udeležilo nad petsto povabljenih.

Folklorno-tamburaško društvo »Jorgovan«

Folklorno-tamburaško društvo »Jorgovan« je med našimi rojaki v Argentini dobro znano. Tudi lani so skupine tega društva nastopile na številnih prireditvah v Buenos Airesu in drugod po Argentini. Pri vsakem nastopu so se potrudili, da čim bolj pre-dstavijo pestro jugoslovansko folkloro in narodno glasbo, kljub nekaterim težavam,

Nastop folklorne skupine Jorgovan v Buenos Airesu

med katerimi je tudi ta, da ima društvo premalo narodnih noš. Med najbolj uspešnimi nastopi »Jorgovana« v preteklem letu naj omenim nacionalno proslavo piva, ki je bila v Valle Calmuchita. Na prireditvi je bilo navzočih blizu trideset tisoč udeležencev. Nastop »Jorgovana« je občinstvo pozdravilo z navdušenim aplavzom. Ob zaključku programa so vztrajno zahtevali ponovitev. Poleg tega nastopa je »Jorgovan« lani sodeloval na številnih festivalih in to v Boccarju, San Fernandu, Rio Hondu, Polverines, na prireditvi športnega centra Kluba Boca Juniors itd. ter v vrsti prireditev, ki so bile pod pokroviteljstvom francoskega, zahodno nemškega, švedskega in drugih poslaništev v Buenos Airesu ob Mednarodnem dnevu kulture.

Tudi za letos ima »Jorgovan« v načrtu številne nastope. Društvo je včlanjeno v Internacionalnem folklorem združenju, ki ima svoj sedež v Buenos Airesu.

Na željo društva objavljamo njegov naslov, ki se glasi: Conjunto Yugoslavo de Danzas y Musica »Jorgovan«, Longres 1413. Doc Sud — Avellaneda, Provincia Buenos Aires, Argentina.

Jugoslovanski otroški pevski zbor v Buenos Airesu

Avstralija

Zaskrbljenost med Jugoslovani v Sydneyu

Jugoslovanski izseljenci v Avstraliji, ki so naseljeni v predelu Erskineville-Newtown v Sydneyu, so bili v zadnjem času zelo zaskrbljeni zaradi načrtov mestne uprave za nove gradnje v tem predmestju. Zdaj so tam v glavnem enodružinske hišice, kjer živi več tisoč izseljencev — predvsem Jugoslovancev in Grkov. Po novih načrtih pa nameravajo vse te zgradbe podreti in zgraditi moderne stanovanjske bloke in poslovne zgradbe. Seveda je med ljudmi, ki stanujejo tam, zato veliko razburjanja. Boje se, da bodo prisiljeni svoje domove prodati globoko pod ceno. Pri tem jih nekateri špekulanti še podpihujejo, ker menijo, da bodo tako poceni prišli do njihovih hiš, ter jih nato z dobičkom prodali. Da bi te zadeve razčistili, je bilo lani 21. septembra sklicano javno zborovanje, na katerem so predstavniki občine South Sydney obvestili prizadete prebivalce o splošnih načrtih za razvoj tega mestnega predela ter se seznanili z željami prizadetih. Na zborovanju je bilo tudi precej jugoslovanskih izseljencev.

Predstavniki občine so zborovalcem pojasnili, da so v načrtih za te mestne predele predvidene gradnje večnadstropnih stanovanjskih zgradb ter trgovski predeli. Gradnja bi bila privatna. Na podlagi tega bi dosedanji lastniki po svoji volji odločali, komu in po kakšni ceni bodo prodali svoja dosedanja stanovanja.

Zborovalci so predlagali občini ustanovitev posebnega odbora občanov, ki naj bi sodeloval s strokovnjaki pri sestavljanju gradbenih načrtov. Zaradi jezikovnih razlik pa naj bi z jugoslovanskimi in grškimi naseljenci razpravljali o tem na posebnih sestankih.

Makedonska šola

Letos bodo v avstralskem mestu Perth odprli makedonsko šolo, v kateri se bodo otroci makedonskih izseljencev učili materinščine, zemljepisa o Makedoniji in Jugoslaviji in zgodovino makedonskega in drugih jugoslovanskih narodov. To bo prva šola v makedonskem jeziku zunaj Jugoslavije, njeno ustanovitev pa so predlagali makedonski izseljenci.

Šola v Perthu se bo vzdrževala iz skladov makedonske izseljenske matice v Skopju in s prispevki staršev otrok, ki se bodo v njej šolali. Pozneje bo šola financirala, tako kot druge, ki jih še nameravajo odpreti, avstralska vlada v skladu z določbami njihove ustanove o razvoju nacionalnih kultur na tej celini.

Nagrajeni športniki

Na prireditvi Slovenskega društva, ki je bila 10. oktobra lani v Town Hall v South Melbourne, se je obiskovalcem predstavilo tamkajšnje slovensko nogometno društvo. Kapetan moštva Darko Hribernik se je zahvalil društvu in vsem, ki so pripomogli k ustanovitvi. Na prireditvi so nagradili najglasnejšega navijača na lanskim nogometnih tekmah. Vsi so bili soglasni, da to častno priznanje zasluži rojak Karli Nemec. Nogometaši so mu podarili lepo izdelano ragljo ovito s slovenskim trakom. V imenu Slovenskega društva Melbourne je predsednik društva zatem obdaril dva nogometaša, ki sta se lani najbolj izkazala. Nagrajena sta bila Darko Hribernik in Ismet Delić.

Tudi v Canberri lep napredek

Tudi Slovensko društvo v Canberri lepo napreduje. Iz zapisnika na polletni skupščini lani je razvidno, da jim je lastna društvena streha vsak dan bližja. Samo v prvem lanskem polletju je društvo imelo 1537,13 dolarjev čistega dobička. Skupno pa so imeli v blagajni 17.521,83 dolarjev. Ko bodo odobreni načrti, nameravajo takoj začeti z gradnjo društvenega doma.

»Oh, te zadrege«

To je naslov prijetne igrice, polne zdravega humorja. Zaigrali pa so jo člani Slovenskega odra v Kew v soboto in nedeljo 12. in 13. septembra lani. Igrico, ki je zelo ugajala, je režirala marljiva članica odbora Slovenskega društva Elka Mesarjeva, ki je dokazala, da se zares dobro razume na odrsko delo. France Benko pa je izdelal lepe nove kulise.

To je bil naš praznik

Kanada je prostrana, zanimiva, redoljubna dežela in prav tako raznolika, kot druge, z lepimi in pustimi kraji, z bogatimi in skromnimi naselji, s srečnimi in nesrečnimi ljudmi in z mnogimi posebnostmi. Vsega, žal, ne utegnemo videti, saj v pičlih enajstih dneh obiščemo Vancouver, Edmonton, Thunder Bay, Toronto, Niagaro, Hamilton in Montreal. Ostali so bežni vtisi, ki jih vendarle ne bomo pozabili. Posebno živi bodo ostali spomini na srečanja z našimi ljudmi, z rojaki, ki so si ustvarili svoj novi dom v tej deželi. V Kanadi je skoraj trideset tisoč Slovencev. Objavljamo še nekaj vtisov s kanadske turnee Slakovega ansambla.

Vancouver

obkrožajo planine in gozdovi, na razsežnem ozemlju, v katerega se zajedajo manjši zalivi, je zraslo bogato mesto, s stotimi obsežnimi in razkošnimi parki, s pre mnogimi turističnimi zanimivostmi. To je morda najlepše mesto Kanade.

Predsednik odbora za organizacijo Slakovega koncerta Danijel Daničič nas prevaža po mestu, predsednik Slovenskega društva Lojze Majcen pojasnjuje. Živahen utrip Vancouvra nas privlači, podoben je evropskim mestom. Čudoviti parki sproščajo naše razpoloženje, indijanski totemi budijo fantazijo, bleščeče planine v okolici budijo misel na Slovenijo.

Pravijo, da je v Vancouvru okrog tristo slovenskih družin. Pa jih bo več, sodeč po obisku Slakovega koncerta. Pri Daničiču so vedno odprta vrata vsem Slovincem, tudi mi smo njegovi gostje. S ponosom razkazuje svoj dom — delo njegovih žuljev, s predsednikom Majcnom pa ponosno pripovedujeta o delu društva — o delu Slovencev, ki hočejo to ostati tudi v tujini. Družijo se na piknikih, na plesnih zabavah, na kulturnih prireditvah. Karel Črepnjak vodi njihov narodno zabavni ansambel, Frida Noč se ukvarja s folklornimi plesi. In še mnogi drugi najdejo čas tudi za društveno in družabno življenje. To je naša duševna hrana, pravijo.

Med drugimi srečamo tudi rojaka Rudolfa Tusheka, po poklicu zobotehnik, ki je ves navdušen nad domačnostjo, ki jo je pričarala slovenska pesem in družba. Za svojji odrasli, ljubki hčeri naroča učbenik

»Zakaj ne po Slovensko« z besedami: »Da bosta znali jezik svojega očeta...«

Edmonton

»Pusto, kaj ne,« pravi stewardesa, Srbkinja po rodu, ko letimo nad kanadsko provinco Alberta. S pogledom iz letala iščemo značilnosti te pokrajine. Sama ravnina. A ostro oko kmalu zazna nje bogastvo: žitnice, nafta, rude, živinoreja. Radovedni pristanemo v Edmontonu, le s čim se ukvarjajo naši ljudje tukaj? No, z vsem mogočim, vsak po svoji sposobnosti, iznajdljivosti in tudi sreči. Rojaka Slavko Zupet in Božo Zobarič imata svoje gradbeno podjetje, Ivan Jakšetič je tesar, drugi rojak je pleskar, tretji delavec v žitnici in tako naprej. Trda je tudi tukaj, čeprav smo zasuti z žitom, moramo pridno, pošteno delati za vsakdanji kruh.

V Edmontonu je blizu štiristo Slovencev. Večina je včlanjena v Slovenskem kanadskem društvu, ki je izredno aktivno in ga zdaj vodi predsednik Lojze Kovačič. Naš gostitelj Slavko Zupet je prav gotovo med najbolj požrtvovalnimi člani odbora. Društvo ima svoje zemljišče, svoje prostore, dvorano, ki sprejme okrog štiristo ljudi. Stanko Gantar je uspešno razgibal kulturno-prosvetno dejavnost društva saj imajo svoj pevski zbor, otroški zborček in občasno dramsko skupino. Poleti se zbirajo na balinišču in otroškem igrišču. Dejavnost Slovencev v Edmontonu se odraža tudi na Slakovi prireditvi. Dvorana je nabito polna. Člani odbora pa delajo: Zupet pozdravlja navzoče, skrbi za nemoten potek programa, predsednik je prisoten na vsakem koraku, njegova pridna žena pobira vstopnice, Zobarič prodaja plošče pri vhodu v dvorano, Štefan Cigan pa po dvorani. In še za pisano slovensko besedo skrbijo, nudijo rojakom Rodno grudo in Slovenski izseljenski koledar in pridobivajo nove naročnike.

Navdušenje se stopnjuje, rojaki vzklikajo: »Mi smo danes doživeli največji praznik, odkar smo na tujem!«

Na koncert se je pripeljalo še poln avtobus naših rojakov iz Calgaryja, ki je oddaljen 350 milj od Edmontona. Tudi oni imajo svoje društvo in lepo sodelujejo s Slovenskim društvom v Edmontonu.

(Prihodnjič naprej)

Vera Valenci

Marija Raj iz Edmontona v Kanadi pomaga razširjati tudi našo revijo.

Slakov ansambel si ogleduje središče Vancouvra

Danijel Daničič, podpredsednik tamkajšnjega slovenskega društva, pred svojo hišo v Vancouvru

Zapustili so nas

Anton Robek

V Heerlerheide v holandskem Limburgu je 22. decembra lani umrl rojak **Anton Robek**, star 69 let. Žalostna vest nas je pretresla in iznenadila, saj smo se še lani poleti srečali, ko je prispel s skupino rojakov v Slovenijo na počitnice. »Da si pozdravim pljuča z domačim zrakom«, je dejal. Njegovo življenje je bilo trd delavnik, kakršno je pač življenje rudarja. A delo v društvu in veselje do petja, pa slovenski ponos in domača beseda, so mu vedrili težke dneve. Bil je ustanovni član slovenskega pevskega zbora Zvon v Heerlenu. Od leta 1929 je pel pri njem. Kasneje je z njim pel tudi sin Tone. Upravičeno ponosen je bil nanj, saj je postal predsednik Zveze društev sv. Barbare. V holandskem Limburgu ter predsednik Slovenskega pevskega zbora Zvon. Poleti leta 1969, ko je pevski zbor Zvon slavil svojo 40-letnico, je na povabilo Slovenske izseljenske matice gostoval v Sloveniji. Takrat smo srečali kar tri Robeke — očeta, sina in vnuka, tri simpatične, zavedne Slovence. Z njimi smo se veselili in bili ponosni ob uspešnih nastopih ter potem na slavlju v Klubu poslancev v Ljubljani, kjer je predsednik odbora za glasbeno dejavnost pri Zvezi kulturno prosvetnih organizacij Slovenije, skladatelj Radovan Gobec odlikoval člane pevskega zbora Zvon z zlatimi, srebrnimi in bronastimi Gallusovimi odličji. Antonu Robeku, ustanovnemu članu zbora je pripel na prsi zlato odličje. Iz vsega srca smo mu čestitali.

To so bili svetli in prijetni dnevi v življenju upokojenega rudarja Antona Robeka, ki pa so bili žal hitro nasilno prekinjeni: dne 4. oktobra, komaj nekaj mesecev po gostovanju v Sloveniji, je Antonu Robeku nepričakovano in nenadoma umrl sin Tone, predsednik pevskega zbora, ki je bil takrat med nami tako čil in vesel. Bridka preizkušnja je bila to za očeta. Strahoten udarec, ki ga ni mogel preboleti. Morda je že takrat tudi njegovo srce začelo počasi umirati in zdaj je umrlo. Oče je sledil sinu. Toplo se bomo spominjali nanj.

Emilija Rotova

V lepih Cerkljah na Gorenjskem smo se novembra lani za vselej poslovili od **Emilije**

Rotove, soproge dolgoletnega člana glavnega odbora Slovenske izseljenske matice, povratnika iz Holandije, Alojza Rota. Emili je z možem prišla v Slovenijo v prvih letih po vojni. Čeprav je bila nemškega rodu, je z vsem srcem vzljubila rojstno deželo svojega moža in njene ljudi. Ljubila je naravo in se spoznala na zdravilnost rož in raznih zelišč. To svoje znanje je z vsakomur rada delila in mu v potrebi svetovala. V zadnjih letih je bolehal in zdaj je tiha in skromna za vselej odšla. Plemenito ženo in mater bomo ohranili v lepem spominu.

Tessie Benos

Dne 8. januarja letos smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od **Tessie Benos**. Tessie se je rodila 18. oktobra 1898 v Jaršah pri Domžalah. Izučila se je za modistinjo, a kmalu je šla iskat sreče na tuje. Živela

je v New Yorku, kjer se je tudi omožila. Njen mož je bil po poreklu Dalmatinec. Leta 1963 sta prišla v Slovenijo in sklenila pri nas preživeti jesen življenja. Žal pa sreča ni bila prijazna z njima. Že po nekaj letih je vesela, družabna Tessie odpravila. Ostala je sama, a vseeno ni bila osamljena. Saj so jo vsi imeli radi. Poleti, ko prihajajo rojaki na obisk, jim je Tessie s svojim avtomobilom rada pohitela nasproti na letališče, saj je med njimi srečala številne prijatelje in znance iz let, ko je še delala pri Jednoti in pri Progresivnih Slovenkah. Udeleževala se je vseh prireditvev za izseljence. Imela je lep glas in je rada zapela v družbi. Potem pa je prišla čisto nenadoma in nepričakovano zahrbtna bolezen. In zdaj Tessie ni več. Nikoli več se ne bo smejala in zapela z nami. Prijazna in vedra bo odslej živela le v našem spominu.

Josephine Železnikar

Dne 24. novembra lani je umrla v Chicagu naša dolgoletna naročnica, ugledna društvena delavka **Josephine Železnikar**. Doma je bila iz Loškega potoka na Notranjskem, kjer se je rodila 15. maja 1900. Bila je članica društva Slavija št. 1 Slovenske narodne podporne jednote ter dolgoletna odbornica Slovenske ženske zveze, kjer je bila glavna blagajničarka. Bila je splošno znana in zelo priljubljena. To je pokazal tudi pogreb, ki je bil dne 28. novembra na pokopališču Resurrection. Zapušča soproga, dva sina in hčerko, ki jim izrekamo iskreno sožalje!

Peter Zaferin

V Buenos Airesu v Argentini je 15. oktobra lani umrl, zadet od srčne kapi jugoslovanski rojak **Peter Zaferin**, eden najbolj prizadevnih društvenih delavcev v tamkajšnji jugoslovanski naselbini. Po poreklu je bil Dalmatinec. Leta 1902 se je rodil v Starem gradu na otoku Hvaru. V Argentini pa je živel od leta 1926. Skozi vsa ta leta je bil eden najvidnejših in najbolj delavnih društvenih delavcev v številnih naših izseljenskih društvih. Smrt ga je doletela sredi priprav za proslavo jugoslovanskega narodnega praznika 29. novembra. Pokojnega bomo ohranili v častnem spominu.

Kolikor jezikov znaš...

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Poklicno usposabljanje za kakršnokoli delo zahteva razen določenih specifičnih veščin in navad tudi teoretično znanje, ki omogoča, da se posameznik hitreje nauči veščin za neko delo ter da lažje spozna dejstva, pojme in načela, ki so povezana ne le z ožjo dejavnostjo, ampak z življenjem nasploh. Brez znanja ni mogoče

upravljati strojev, izboljševati svojega dela ter naposled — brez potrebnega znanja se ljudje težko znajdejo v novih situacijah, pa tudi resničnim težavam niso kos. Bolj ko je dejavnost zapletena, večje so potrebe po obsežnejših teoretičnih pripravah.

Osnovno znanje, zlasti tisto, ki nam pomaga obvladovati besedne in številčne simbole, pridobivamo med splošnim in obveznim šolanjem. Pri poklicnem usposabljanju pa je treba poglobiti osnovno znanje ter ga dopolniti z novimi teoretičnimi in tehničnimi informacijami.

Omenjena spoznanja veljajo za vse delovne ljudi, kjerkoli živijo. Težave se začnejo takrat, ko moramo začeti tako rekoč od začetka, ko se moramo učiti drugih simbolov, ali kot temu rečemo — tujega jezika. To so zahteve, s katerimi se mora slej ko prej spoprijeti vsak delavec, ki se odpravi na delo v tujino, pa čeprav bo v tujini na primer opravljal nekvalificirano delo.

Odnos posameznika do tujega jezika je različen: nekateri so prepričani, da ga ne potrebujejo. Navadno se tolažijo, da jezik za njihovo delo ni obvezen niti nujen, ali pa se prepričujejo (če gredo v tujino v organizaciji svojega podjetja), da bo za sporazumevanje že poskrbelo podjetje. Drugi imajo širše poglede na življenje. Zavedajo se, da bodo lažje poglobili svoje poklicno znanje, če bodo znali jezik dežele, v kateri bodo živeli in da se bodo hitreje prilagodili življenju in novim navadam. V tujino ljudje ne odhajajo samo

zato, da bi delali, ampak tudi zato, da bi živeli. Včasih to nekateri pozabijo.

Prav je, da negujemo materinski jezik, vendar moramo znati presoditi, kaj lahko dobimo in kaj izgubimo, če ne znamo jezika ljudi, med katerimi živimo. Odprte meje med deželami omogočajo več stikov in več priložnosti za izmenjavanje izkušenj, stališč in pogledov.

Zaradi takšnih in podobnih pobud se navadno začnemo učiti tujega jezika. Nekateri so prepričani (ali pa jim je žal denarja za tečaj), da se bodo naučili mimogrede, ko bodo živeli v tujem svetu. Življenje med ljudmi, ki govorijo drugačen jezik, sicer res omogoča, da se naučimo njihove govorice, toda samo delno! Tujega jezika se je možno naučiti le ob strokovnem vodstvu in osvajanju osnovnih zakonitosti jezika oziroma slovničnih pravil, če nočemo šal na svoj račun. Šele ko poznamo osnovna pravila nekega jezika, ga lahko izpopolnujemo v tujini.

Tako kot za druge oblike osvajanja znanja veljajo tudi za učenje tujega jezika nekatera psihološka načela, ki jih velja upoštevati.

Učenje je sistematično delo, ki ga ne opravljamo v odvisnosti od razpoloženja ali naključij. Res je, da za učenje nismo vedno enako razpoloženi in sposobni. Vendar je uspeh odvisen od sposobnosti vsakega posameznika in kako je razvil navado sistematičnega, vsakodnevnega in časovno vnaprej določenega dela — učenja. Torej, učenje je treba načrtovati. Učiti se je treba zbrano in z razumevanjem, če se želimo naučiti. Zbranost si lahko vsak zagotovi z večjo pozornostjo in odpravo vseh dejavnikov v okolju, ki motijo, kot so na primer hrup, svetloba in podobno.

Pridobivanje znanja je tesno povezano z mišljenjem. To pomeni, da mora tisti, ki se uči, tudi razumeti, kar se uči, nove podatke pa aktivno miselno predelovati ter povezovati s prejšnjimi spoznanji. Pri učenju tujega jezika velja novo besedo, ki smo se je naučili, vključiti v stavek in jo smiselno povezovati. Nedvomno je za učenje pomembna motivacija, zlasti na za-

četku, ko je težav največ. Pogosto je učenje le sredstvo, da dosežemo cilj, pa naj gre za napredek v poklicu, ali pa za željo, da bi razumeli, kaj se dogaja okrog nas. Motivacija za učenje tujih jezikov okrepi tudi priložnost za praktično preverjanje. Zavedati pa se je treba, da dobita učenje in delo svoj resnični smisel le, če sta del družbenega življenja in če omogočata posamezniku, da je aktivno udeležen pri ustvarjanju družbenih vrednot. Znanje jezika dežele, v kateri živimo in delamo, k temu največ prispeva.

Čeprav včasih težko odštejemo denar za knjige, si učenja tujega jezika ali osvajanja kakršnegakoli znanja ne moremo zamisliti brez uporabe učil, knjig, plošč ali zapiskov, ki nam omogočajo samostojno učenje in preverjanje znanja. Ugotovitve kažejo, da znanje hitreje osvojimo, če smo angažirali psihomotoriko. Hitreje in bolj pravilno ter natančneje se naučimo tujega jezika tudi, če hkrati zapisujemo. Med zapisovanjem snovi ne samo ponavljamo, ampak tudi aktivno organiziramo in prevajamo na svoj jezik, kar nam omogoča večje razumevanje. Koristno je tudi pisanje nalog, izmišljanje novih primerov, kombiniranje stavkov ter prizadevanje, da s svojimi besedami povemo tisto, kar smo se naučili.

Ljudje radi pozabijo zlasti tisto, kar so se naučili iz knjig. In če želimo prepričati, da ne bi »vrgli skozi okno« sto in sto ur večjih ali manjših naporov, velja ponavljati in obnavljati. Vendar obnavljanje ne sme biti pasivno, temveč aktivno. Ena od pogostih napak pri učenju je naivno pričakovanje, da se bomo naučili jezika le s poslušanjem, brez osebnega napora in aktivnega sodelovanja. V aktivnost pri učenju tujega jezika sodijo samostojni poskusi, da uporabimo znanje v vsakdanjih pogovorih. Izrabiti velja vsako priložnost. Znanje dviga zaupanje, občutek osebne in poklicne vrednosti in — če lahko zapišem — tudi »tržne vrednosti« človeka.

Mimogrede — star slovenski pregovor pravi: »Kolikor jezikov znaš, toliko glav ve-
ljaš!«

Zgodnja pomlad v vasi Bič pri Trebnjem na Dolenjskem. Foto: Janez Klemenčič

Zdravje iz domačih rož

Naši predniki so se včasih največ zdravili z zdravili, ki so jih pripravljali iz zdravilnih rož in zelišč. Dandanes je to precej drugače, saj prodajajo v lekarnah tablete za vse mogoče bolezni in nadloge in mi jih jemljemo vsevprek. Če pomagajo ali ne, je seveda drugo vprašanje. Kar velikokrat se zgodi, da bolj škodujejo, kakor pomagajo, posebej še tistim, ki jih jemljejo preveč.

Vse raje se ljudje spet zatekajo k naravnim zdravilom. Žena rudarja Tonija iz Francije, ki je tako hudo bolan za rudarsko boleznijo — silikozo, da so mu zdravniki že pred petnajstimi leti prerokovali le nekaj mesecev življenja, nam je pisala, kako si njen mož zelo uspešno lajša bolezenske težave in se »flika« z domačimi zdravili. Pismo je zanimivo, zato ga objavljamo, ker bodo napotki morda koristili tudi drugim rojakom, ki boleajo za to hudo rudarsko boleznijo.

»Kadar imaš težave z dihanjem, spij nekajkrat dnevno šilce šentjanžvega zdravila, ki ga pripraviš takole: V juliju, ko cveto šentjanžve rože, si naberi tega cvetja. (Šentjanžve rože imajo drobno rumeno cvetje. Če cvet zmanjš med prsti, iztisneš rdeč sok; tako te rože spoznaš). Cvetje šentjanževih rož daj v steklenico in nanje nalij dobrega olja. Nato postavi steklenice za tri do štiri tedne na sončno

okno, da se v soncu dobro prekuhajo. Zatem sok precedi v druge steklenice in dobro zamaši.

Če se ne moreš odkašljati, si pomagaj z naslednjim zdravilom: Četrť kilograma olupljene čebule duši s 150 grami sladkorja. Duši naj se v lastnem soku v sopari tako dolgo, da se čebula razpusti in spremeni v gost sok, kateremu po želji lahko dodaš malo medu. Po potrebi vzemi jedilno žlico tega soka enkrat ali dvakrat dnevno. Najbolje zjutraj pred zajtrkom in zvečer pred spanjem.

Nekajkrat letno si privošči tudi naslednje kure, ki zelo osvežijo in koristijo organizmu, čistijo kri in ledvice. En teden pij zjutraj pred zajtrkom kozarec soka iz korenja, naslednji teden zamenjaj ta sok s sokom od rdeče pese, teden kasneje pa s sokom črne redkve.

Zelo priporočljiv je tudi sirup iz smrekovih vršičkov. Pripraviš ga tako: Na smrekove vršičke nalij toliko vode, da so pokriti, in pusti tako do naslednjega dne. Nato vršičke dobro prekuhaj. Ko se ohladi, sok precedi in stehtaj. Kolikor tehta sok, toliko dodaj sladkorja ter vse še enkrat prekuhaj. Zatem sirup ohladi in nalij v steklenice. Steklenice dobro zapri. Sirup uživaj po potrebi (če se ne moreš odkašljati) po eno šilce ali eno jedilno žlico.

Jutri za kosilo

Grahova juha (iz vrečke)
Svinina s hrenom in krompirjem, zeljnata solata, Flancati.

Svinina s hrenom in krompirjem

Primeren kos mlade sveže svinine zrežemo na večje kose in dodamo peteršilj, nekaj koscev zelenine korenine, strok česna, nekaj poprovih zrn, ščep kumine in pol čebule. Meso in začimbe damo kuhat v mrzlo vodo, ki ji dolijemo še kozarec (1 dcl) vinskega kisa. Posebej skuhamo olupljen na kose zrezan krompir, ki ga dodamo mesu, ko je to mehko. Jed prevremo, nato pa stresemo v večjo skledo ter potresemo z nastrganim hrenom.

Krhki flancati in drobļanci

Potrebujemo: pol kg bele presejane moke, 3 dcl kisle smetane, 4 rumenjake, 5 dkg sladkorja v prahu, žlico ruma, tri žlice belega vina, maščobo za cvrenje in sladkor za posipanje. Vse sestavine hitro pognetemo v testo, da je gladko, nato ga pustimo dobro uro počivati na hladnem. Razvaljamo ga za nožev rob debelo in zrežemo na 10 cm široke in 14 cm dolge krpe. V vsako naredimo po šest zarez in jih med seboj prepletamo. Flancate hitro ocvremo v vroči maščobi (olje, maslo ali kakšna druga maščoba). Še tople zložimo na velik krožnik ter potresemo s sladkornim prahom.

Kvašeni flancati

Nekaj žlic mlačnega osladkanega mleka damo v skodelico in vanj zdobimo 2 dkg kvasa in pustimo, da vzhaja. V segreto skledo vlijemo 3 dcl mlačnega mleka in vanj vtremo dve jajci, dodamo žlico sladkorja, ščep soli in veliko žlico surovega ali kuhanega masla. Nazadnje dodamo še vzhajan kvas ter dosipamo toliko moke, da zamesimo mehko testo, katerega s kuhalnico dobro stepemo. Nato testo pokrijemo in pustimo, da vzhaja. Vzhajanega razvaljamo za pol cm debelo in ga narežemo na krpe, v katere naredimo nekaj zarez. Krpe naj ponovno malo vzhajajo. Zatem jih hitro ocvremo na vroči maščobi najprej na eni, nato pa še na drugi strani. Ko damo flancate cvret, ponev z maščobo malo potresemo, da narastejo. Še tople potresemo s sladkorjem.

Premiera domačega filma

Rdeče klasje

Včasih je bilo v navadi, da smo v Ljubljani v enem tednu videli vse pomembnejše filme s puljskega festivala, ki nekako slovi kot prikaz vsega, kar pri nas filmskega nastane. Od lanske jeseni se je ljubljansko kinematografsko podjetje odločilo za štirinajstdnevne premiere, »jugoslovanske filmske petke«, kjer so prikazani vsi pomembnejši filmi, hkrati pa tudi filmi, ki so nastali tudi že po festivalu. Eden takšnih je bil prikazan prvi petek po novem letu, nedavno posneti slovenski film beograjskega režiserja Živojina Pavlovića RDEČE KLASJE, ki se motivno veže na Potrčev roman Na kmetih.

Priprave za film so trajale dolga leta, dolgo časa sploh ni bilo jasno ali bodo film posneli ali ne. Če je že bil denar, ni bil režiser zadovoljen s scenarijem in podobno. Poleg tega je slovenska kinematografija odvisna še od Sklada za pospeševanje filmov, ne samo od producentovskih hiš.

Skratka, film je posnet, kakršen je, knjiga Ivana Potrča je sedaj le okvir za lastni Pavlovićev scenarij, kjer je marsikaj, če

V filmu po Potrčevem romanu »Na kmetih«, ki so ga posneli pod naslovom »Rdeče klasje« nastopa mlada slovenska igralka Irena Glonar in Rade Šerbedžija.

Štefka Drolčeva je v filmu po Cankarjevi povesti »Na klancu« zaigrala vlogo Francke. O snemanju tega filma smo pred nekaj meseci že pisali, zdaj pa ga že vrtijo v slovenskih kinematografih. Film »Na klancu« je režiral Vojko Duletič.

pomislim na roman, obledelo, veliko pa je tudi dodatkov, ki so celotno fabulo dimenzionirali v smer politično angažiranega filma. Vendar je hoteni Potrčev naturalizem v filmu tudi potrčevsko poetiziran, žgoči problem ljubezni in seksualnosti je ohranjen. Niso pa v filmu dosledno in enakovredno obdelani značaji nastopajočih. Tako nekatere osebe zgolj statirajo, čeprav nosijo takoiimenovani ključ celote. Branko Šömen, ki je film adaptiral in imel predvsem delo z igralci in njihovo izgovorjavo, uradno je bil asistent režije, je naredil, kar je mogel. Interpretacija je bila navdušujoča, od Potokarjeve, Zupana, Šerbedžije, Glonarjeve in še zlasti Tovornikova. Na začetku je motila slaba sinhronizacija, nekoliko je motil tudi jezikovni kaos več narečij, čeprav tudi v filmu ni natančno določena lokacija, kjer se dogodki vrstijo.

Tema filma je naša povojnost, razmere ob ustanavljanju zadrug, odpor kmetov do administrativnih ukrepov, ki smo jim tedaj po ruskem vzoru hoteno zapadali. Pavlović pa je vzel za izhodišče več družbenih poant, kljub temu pa je v Rdečem klasju tisto obdobje včasih skorajda karikirano. Vzrok za polemiziranje bo najbrž v »po-

litičnem« delu filma. Pa še to ne. Razkrivati preteklost danes tudi že ni več tako velik pogum. Pač pa delo vzbuja večkrat zelo groteskne asociacije, v tem pa je tudi že določena kritika naše bivše administrativnosti. Zadrug, ki so jih prva leta tako silovito in na silo ustanavljali, že zdavnaj ni več. Male nespretnosti, ki so lahko mišljene tudi kot filmski efekti, odvzamejo resnobo sprejemljivosti. Zaključek je preveč nejasno simboličen in vrtinjen v celotni kontekst. Uspeh pa je v tem, da nas je junakova usoda zainteresirala.

Rdeče klasje je na nek način kronološki film, dokumentaristično zanesljiv, je pa v brutalni zapis dejanskosti kdaj pa kdaj le vkomponiran subtilni moment človeških odnosov.

Filmu se pozna »dvonacionalnost« — slovenski roman, srbski režiser in scenarist, kar pa je tudi razširilo delo iz »slovenskega« v širše »slovansko« vzdušje. Če film umetniško niha, je ves čas enako močan v izvedbi. Dinamika je njegova značilnost. To pa tudi opravičuje trditev, da je Rdeče klasje slovenski film, posnet v izrazito osebni Pavlovićevi maniri.

Janez Poštrak

Med knjigami

Slovenske ljudske pripovedi

Prav vsakdo izmed vas nosi neke globoko v sebi prijeten spomin na pravljice iz svoje mladosti, pa čeprav je morda vmes že veliko let in veliko grenkih preizkušenj. Spomin na te pravljice nas v trenutku lahko popelje v otroška leta, da za droben utrip časa spet verjamemo v dobro belo vilo, pa v zakleto kraljično... Vsaka dežela ima svoje pravljice. V njih se prepletajo splošne značilnosti ljudskega čustvovanja s posebnostmi dežele, pa z dogodki in časom, v katerem so nastale in zorele... Za vsebino mnogih pravljic bi lahko rekli, da so takorekoč mednarodne, le obarvane so bolj ali manj z značilnostmi posamezne dežele.

Založba Mladinska knjiga je lani izdala knjigo slovenskih pravljic pod naslovom »Slovenske ljudske pripovedi«. Mladinska pisateljica Kristina Brenkova je v tej knjigi zbrala in uredila 76 ljudskih pravljic, ki jih je poiskala iz raznih virov, predvsem iz knjig, ki so pri nas izšle že pred desetletji in jih danes ni več dobiti. Najstarejša od teh je izšla že pred več kakor sto leti. V zbirki so pravljice, ki si jih pripovedujejo na Koroškem, pa na Dolenjskem, na Štajerskem, v Beli krajini, na Primorskem in drugod. Knjigo krasi petnajst celostranskih barvnih podob znane slovenske slikarke Ančke Gošnik-Godec.

Za spremno besedo je temu lepemu izboru slovenskih ljudskih pripovedi dodan odlomek iz predavanja dr. Milka Matičetova, znanstvenega svetnika Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je svoje delo največ posvetil zbiranju in preučevanju slovenske ljudske besedne umetnosti. Po njegovih pobudah in prizadevanjih so se na magnetofonskih trakovih v živi govorici ohranile tudi številne ljudske pravljice, kot so jih pripovedovali ljudski pravljčarji — stari slovenski kmečki očanci in žene.

Slovenske ljudske pripovedi so lepa in dragocena knjiga za vsako slovensko družino.

Janez Švajncer: Klop v zelenem

Mariborska založba Obzorja je konec preteklega leta izdala roman Janeza Švajncerja: Klop v zelenem.

Osrednja oseba v romanu je Stane Dobnik, aktivni oficir, ki mora po upokojitvi zaživeti v civilnem življenju. V tem je eden glavnih konfliktov dogodkov in dogajanj v romanu. Svet, v katerem je Dobnik zaživel kot navaden državljan, se mu je nenadoma odprl čisto drugače, kakor pa ga je gledal in doživljal prej iz okvira svojega kasarniškega življenja. Prej je vsa ta vsakdanja življenjska dogajanja bolj gledal, opazoval, zdaj pa mora živeti, se znajti in ukrepati. To pa zanj nikakor ni lahko. Nikjer se prav ne znajde. Niti domav družini: v odnosu do otrok in žene. Niti v družbi. Težave ima, same težave: s sekretarjem Miranom, ki ga honorarno zaposli v organizaciji, z ženo Marto, ki mu očita, da je slabič, z otroki, ki ga prezirajo. Sin postane huligan in vlomi v avtomobil. Huligani ga pretepejo. Vse to vsakdanje življenje polno velikih in majhnih krivic, velikih in manjših razočaranj, kipi in vre preko njega in on je prešibak, da bi zaplaval skozenj.

Romanu je spremno besedo napisal Taras Kermavner, ki pravi med drugim: »Ko bralec pregleduje, kakšen nauk, perspektiva, racionalno zrno mu je ostalo na situ, lahko ugotavlja samo eno: ne le Dobnik, ne le pisatelj, temveč tudi vsak od nas je enako zmeden, beden, nemočen ob vprašanju, kako preurediti ta svet, kako ga spraviti v sklad z normami, ki nam jih je vsadila v dušo naša polpretekla — ultrahumanistična — vzgoja. Strahotna banalnost, plitvost, neumnost, odvrtnost, gnusnost, podpoprečnost našega sveta in samo nekaj zunaj nas, nekaj, kar pisatelj izolira, strne in pokaže kot gnojno rano (na seveda — v osnovi zdravem telesu) temveč postane tkivo romana, njegovo ozračje, njegov dih...«

Kronika Doba

Dob pri Domžalah je lani praznoval sedemstopenetdeseto obletnico. O častitljivem jubileju tega kraja smo v Rodni grudi že pisali. Jamarski klub »Simon Rodič-Ivan Šešek« iz Domžal je v počastitev tega jubileja ter še dveh obletnic — petindvajsetletnice osvoboditve in petdesetletnice v Količevem — izdal obširno Kroniko Doba. Gradivo za knjigo je zbral, spisal in uredil s pomočjo sodelavcev Stane Strazar.

SLOVENSKE LJUDSKE PRIPOVEDI

Dela je bilo zares veliko, saj knjiga ne obravnava samo kraja Dob, temveč celotno področje, ki se razprostira med Kamniško Bistrico na zahodu, zaselkom Studenec na vzhodu, na severu do naselja Turenše, na jugu pa do Žej. Pri zbiranju gradiva je bilo precej težav, saj so med okupacijo Nemci celoten občinski in župnijski arhiv uničili v papirnici v Količevem. Po naključju se je ohranila le zanimiva farna kronika, ki jo je neznan delavec v papirnici rešil pred uničenjem.

Kronika med drugim pripoveduje tudi o slamnikarski obrti, ki je nekoč bila tod v razcvetu. Veliko naših nekdanjih slamnikaric in slamnikarjev je šlo pred desetletji za kruhom v Ameriko. Mnogi od teh so nato v ameriških tovarnah delali slamnike. Ti bodo prav gotovo še posebej radi uvrstili Kroniko Doba na svojo knjižno polico, saj bodo v njej našli veliko zanimivega iz preteklih časov Doba in okoliških krajev. V knjigi so tudi številne fotografije in nekaj lepih barvnih podob.

Zbornik o bojih delavstva v zasavskih revirjih

Pod naslovom »Rdeči revirji« je nedavno izšla prva knjiga, ki z besedo in številkami dokumentiranimi fotografskimi posnetki pripoveduje o življenju in bojih naših rudarjev v času od leta 1918 do 1933 v nekoč našem največjem rudarskem središču Slovenije — v Trbovljah, Zagorju in

Hrastniku. Pri zbiranju in zapisovanju gradiva so sodelovali številni avtorji, ki so se te zahtevne naloge lotili z vso vestnostjo in temeljitostjo. Knjiga govori o revolucionarnih vrenjih med delavci, o rudarskih stankah, med katerimi je bila največja leta 1923, o generalni stavki hrastniških steklarjev, spopadu delavstva z orjunaši 1. junija 1924, o akciji brezposelnih in rudarskih žena itd., skratka, pripoveduje o času in razmerah, ki so takrat množice naših ljudi pognale na tuje — v nemške, francoske in holandske rudnike. V drugi knjigi bodo opisani dogodki v zasavskih revirjih v letih 1934 do 1941. Pripravljajo pa tudi že gradivo za tretjo knjigo o življenju v zasavskih revirjih v času med narodnoosvobodilno borbo. Knjigo so izdale trboveljska, zagorska in hrastniška občina.

Moderna slovenska poezija v angleškem prevodu

Londonska založba »Modern Poetry in Translation Ltd« je kot svoj osmi zvezek prevedene poezije izdala pesmi nekaterih vidnejših mlajših slovenskih pesnikov. V uvodu brošure je nekaj osnovnih podatkov o Sloveniji, ki angleškega in tudi drugega tujega bralca seznanjajo z našo deželo, z našo literaturo in kulturo nasploh, posebej pa še z njenimi zadnjimi, avantgardnimi tokovi, ki so tesno zblížani s podobnimi literarnimi gibanji v Zahodni Evropi. Poleg prevodov pesmi so v knjigi še posebej zanimivi tudi prevodi nekaterih modernih slovenskih proznih del, omeniti pa moramo tudi zapis angleškega sodelavca z naslovom »Reflections on Slovenia«, ki na svojstven način opisuje našo deželo.

Krst pri Savici, tisoča knjiga založbe Obzorja

Prešernov Krst pri Savici je prvi in še danes najpomembnejši ep slovenske književnosti. V samostojni knjižni izdaji je prvič izšel leta 1836, lanska izdaja založbe Obzorja pa je bila posvečena 170-letnici pesnikovega rojstva. Prešernove pesmi, posebej pa še Krst pri Savici, so v Sloveniji med najbolj izdajanimi deli. Motiv Krsta pri Savici pa ni pritegnil samo bralce, pritegnil je tudi številne literarne zgodovinarje, ki so o tem epu napisali vrsto študij, številni pesniki in pisatelji pa so ta motiv uporabili za samostojno umetniško obdelavo. Zadnjo izdajo Krsta pri Savici je pripravil prof. dr. Boris Paternu, ki je v obširnejši

razpravi v knjigi razgrnil nekaj novih ugotovitev in z njimi razkril nekatere nejasnosti, ki so bile doslej v zvezi s to pesnitvijo.

S to knjigo je Založba Obzorja dostojno počastila svoj izdajateljski jubilej.

Šest dram Petra Božiča

Mariborska založba Obzorja je konec preteklega leta izdala v posameznih knjižicah šest dram mlajšega slovenskega dramatika Petra Božiča, od katerih so bile že skoraj vse pred leti izvajane na ljubljanskih odrih. Vzbudile so pozornost predvsem zaradi novega načina obravnavanja sveta okrog nas, takratna kritika pa jih ni ugodno sprejela. Nekateri so videli v njem posnemanje zahodnih dramskih tokov, drugi so ga odklanjali preprosto zaradi tega, ker v Božičevih dramah niso več našli tistega, kar so od drame običajno pričakovali. Se-le podrobnejše analize nekaterih mlajših slovenskih literarnih kritikov in zgodovinarjev so dale Božičevemu delu pravo mesto v slovenski povojni književnosti. V knjigah so zdaj izšle drame: Človek v šipi, Križišče, Vojaka Jošta ni (komedija), Kaznjenci, Zasilni izhod in Dva brata.

Prešernove nagrade 1971

Ob slovenskem kulturnem prazniku, na dan obletnice smrti pesnika dr. Franceta Prešerna, 8. februarja, so v Ljubljani na slavnostni akademiji podelili letošnje Prešernove nagrade, najvišja slovenska priznanja za dosežke na področju kulture in umetnosti. Pešernovo nagrado so letos prejeli: igralka Vida Juvanová za življenjsko delo na področju dramske umetnosti, Stane Kregar za življenjsko delo in slikarski opus v zadnjih letih, dr. Janko Lavrin za življenjsko delo in za posredovanje slovenskega leposlovja v tujini, arhitekt Savin Sever za desetletni opus pomembnih stvaritev na področju arhitekture in Lucijan Marija Škerjanc za življenjsko delo na področju glasbene kompozicije. Naši bralci na tujem, posebno tisti, ki živijo v angleško govorečih deželah, brez dvoma izmed letošnjih Prešernovih nagradencev najbolj poznajo dr. Janko Lavrina. Marsikomu je že prišla v roke knjiga Lavrinovih prevodov iz slovenske literature v angleščini. V samostojnih knjižnih izdajah je doslej izdal naslednje prevode iz slovenskih literarnih del: anto-

logija jugoslovanske poezije, kjer je dostojno zastopana tudi slovenska poezija, antologija slovenske lirike, Prešernove, Gradnikove in Zupančičeve pesmi, Borova pesnitev »Šel je popotnik skozi atomski vek«; vse izdaje so bile opremljene tudi z Lavrinovimi komentarji in pregledi celotne slovenske književnosti v angleškem jeziku. Seveda pa je dr. Lavrin izdal še vrsto drugih del, ki so vzbudila živahen odmev in domačih in tujih strokovnih krogih.

Letošnje nagrade Prešernovega sklada pa so prejeli: Lojze Filipič za dramaturško delo, igralec Pavel Jeršin, industrijski oblikovalec Oskar Kogoj, skladatelj Lojze Lebič, književnik Mitja Mejak, arhitekt Borut Pečenko, mladinska pisateljica Ela Peroci, slikar France Peršin, skladatelj Ivo Petrič, kipar France Rotar in igralec Jože Zupan.

Vse knjige, o katerih poročamo na teh straneh, lahko naročite s posredovanjem Slovenske izseljenske matice oziroma našega uredništva.

Prav tako vam na željo lahko pošljemo diafilme, gramofonske plošče, kulturno-informativno gradivo.

Pišite nam na naslov:

Slovenska izseljenska matica

Ljubljana, Cankarjeva 1

Jugoslavija

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote
JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

Prosveta

2657 — 59 So Lawndale Ave

CHICAGO, Illinois 60632 USA

Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Stilni sestav besednega zaklada

Stilni sestav ali sistem besednega zaklada temelji na nalogah, ki jih opravljajo besede v jeziku. V stilni shemi besednega zaklada ima vsak izraz tisto stilno vrednost, ki jo ima v splošni rabi. Stilno vrednost izraza določimo tako, da z izčrpno analizo ugotovimo, kako in kdaj se uporablja v določenem pomenu. Če izraz ni nevtralen, je za določitev stilne vrednosti zlasti pomembno primerjanje njegove rabe z rabo nevtralne soznačnice. Ker imajo žive besede pravo življenje samo v besedilih, pisanih in govorjenih, ne pa v zbirkah, se je treba pri ugotavljanju njihovih stilnih vrednosti nasloniti na ta besedila, v glavnem na pisana, pa tudi govorna, čeprav je te iz tehniških razlogov težje raziskati. Nasloniti se je treba na vse tipične zveze, v katerih se izraz uporablja, zlasti na tiste, ki so najbolj splošne. Za stilno klasifikacijo besednega zaklada nikakor ni dovolj samo osebno jezikoslovčevo poznanje jezika in besedja, in sicer zato ne, ker en človek ne more poznati vseh besed, zlasti ne njih rabe v posameznih zvrsteh jezika oziroma jih veliko pozna samo pasivno, in ker ima pri vsakem človeku tako znanje osebne črte.

Izvor, besedotvorna zgradba in starost, ki so včasih igrali pri določanju vrednosti besed, niso več tako pomembni, pri stilnem vrednotenju, ki sloni na splošni rabi, niso odločilni. Zato v stilnem sestavu ne bomo obravnavali tujk, slovanskih in ljudskih izposojenk kot samostojne skupine, temveč bodo te besede prišle poleg drugih v posamezne stilne skupine glede na stilne značilnosti, ki jih imajo v današnjem knjižnem jeziku.

Če besede stilno označimo, damo uporabniku dovolj napotkov, da lahko ugotovi, kdaj sme katero rabiti. Sistematično stilno vrednotenje, ki zajema vse besedje, da veliko več pojasnil o besedah, kot jih je dalo prejšnje vrednotenje, ki se je uveljavilo v pravopisih in nekaterih drugih priročnikih in ki je delilo besede predvsem v dve vrsti, in sicer na pravilne in nepravilne. Ni upoštevalo pogostnih možnosti, da je lahko kak izraz v skrbnem jeziku enkrat pravilen v drugačnem okolju pa

napačen. Besedna resničnost je veliko preveč bogata in preveč zapletena, da bi se dala primerno vrednotiti samo s pravilnostjo (ali večjo pravilnostjo) oziroma nepravilnostjo (ali manjšo pravilnostjo).

Čeprav so bile zahteve po globljem vrednotenju besed že dolgo zelo žive, niso imele na jezikovno prakso in teorijo takega vpliva, kakršnega bi zaslužile, ker so se pojavljale največkrat v obliki kratkih, posameznih in splošnih sodb, ugotovitev in pripomb in ker niso mogle dobiti sistematične uresničitve. Tako nimamo danes, če izvajamo prvo knjigo Slovarja slovenskega knjižnega jezika, ki obsega besede od A do H in ki je izšla lani, še nobenega priročnika, ki bi stilno ovrednotil besedni zaklad knjižnega jezika.

Vrednotenje besed s pravilnostjo in nepravilnostjo je bilo zlasti posledica prepričanja, da je treba jezikovno resničnost zaradi različnih razlogov spremeniti oziroma popraviti z odstranitvijo nekaterih besed kot nepotrebnih, in verjetja, da se to da doseči s prepovedmi. Danes so v glavnem zmagala drugačna jezikovna načela, med drugimi tudi to, da preganjanje že utrjenih izrazov, čeprav bi se dali nadomestiti z bolj domačimi, siromaši jezik in manjša njegovo uporabnost, enotnost in ustaljenost.

Sestavine stilnega sestava besednega zaklada so *stilne skupine* besed, ki jih dobimo, če besede razvrstimo po približno enakih stilnih značilnostih. Te skupine pa lahko na podlagi splošnejših stilnih črt spet razvrstimo v obsežnejše enote, ki bi jih lahko imenovali *stilne plasti*.

Osrednjo plast sestavljajo t. im. nevtralne besede. Teh je največ, in sicer zato, ker ima jezik nevtralen izraz za vsak pojem, s katerim se srečujejo ljudje v vsakdanjem življenju.

Drugo pomembno stilno plast sestavljajo stilne skupine, ki so značilne za posamezne zvrsti knjižnega jezika, npr. publicistični izrazi za publicistični jezik ali pa poslovni izrazi za poslovni jezik. Zanimivo je, da ni nobene stilne skupine, ki bi bila značilna za celotni umetniški jezik, ker so t. im. pesniške

besede značilne samo za pesništvo. Ta ugotovitev je popolnoma v skladu z značajem umetniške literature, ki zajema snov in zaradi tega tudi jezik iz vseh področij človekovega delovanja. Pomembna skupina knjižne plasti so tudi strokovni izrazi ali termini, ki so značilni za strokovni jezik.

Obsežno stilno plast sestavljajo besede, ki izražajo poleg vsebine tudi uporabnikov čustveni odnos do vsebine. Imenujemo jih ekspresivne besede. Nanašajo se na bogato lestvico človeških čustev, zato jih delimo v dolgo vrsto stilnih skupin, nekako od ljubkovalne do slabšalne skupine.

Ker je knjižni jezik odprt nasproti govornim oblikam jezika, črpa besede tudi iz teh oblik jezika. Dokler služi to besedje za barvanje okolja, v katerem se uporabljajo govorne oblike jezika, nosi stilne značilnosti pogovornosti, narčnosti ali žargona.

Knjižni jezik je stvaritev, ki se predaja iz roda v rod, zato daje stilnemu mozaiku stilnega besednega zaklada tudi čas svoj delež. S tega vidika so zanimive zlasti tri vrste besed, in sicer besede, ki prihajajo v jezik (nove besede), besede, ki se umikajo iz rabe in dobivajo starinsko barvo, in besede, ki so že zastarele.

Če omenimo še skupino enkratnih besed, se dajo v tako začrtano shemo razvrstiti vse besede, ki se pojavljajo v knjižnem jeziku.

Opozoriti je treba na to, da lahko posamezne zvrsti jezika črpajo po svojih zakonih izraze iz raznih, vendar ne vse iz vseh stilnih skupin. Vsem je pa glavni vir nevtralna plast.

Vsak popis, ki bi bil narejen po taki stilni shemi, bi bil točen samo v času popisa, in sicer zaradi tega, ker se leksikalne enote v tem stilnem sistemu lahko premikajo iz ene stilne skupine v drugo. Teoretično so možni premiki skoraj v vse smeri, vendar so nekatere smeri veliko pogostnejše kot druge. Še dokaj trdnih zakonih, ki jih z analizo miki zgolj slučajni, temveč tečejo po tudi uporabljamo za usmerjanje jezik lahko ugotovimo. Potem pa jih lahko kovnega razvoja. Pomagajo pa nam tudi pri uvajanju novih izrazov.

Lojze Zupanc:

Najdražji zaklad

Gorogranci pripovedujejo, da je pod Menino planino podzemna jama, ki se vsakih sto let odpre samo enkrat, in še to le na kresni večer. Odpre pa se samo tistemu, ki se je rodil na kresni večer. Vhod v jamo zapira velika skala. Kdor hoče noter, mora z vrbovo vejico udariti po skali.

V jami je skrit zlat in srebrn zaklad. Bajje je v njej toliko zlata in srebra, da je svetlo kot ob sončnem dnevu.

Blizu Gornjega grada je nekoč v revni bajti na samini živela uboga bajtarica, ki ni imela drugega kot dete.

In ker se je ta ženska rodila na kresni večer, je nekega kresnega večera vzela v naročje svojega otroka ter odšla srečo iskat. V grmu ob Dreti je odločila vrbovo vejico in udarila po skali, ki zapira vhod v jamo z zakladom. In glej: jama se je odprla, uboga bajtarica pa je ostrmela in skoraj oslepela od bleščave zlata in srebra. Stopila je v jamo, odložila otroka na skalo in pričela v predpasnik grabiti zlato in srebro, ki ga je bilo tamkaj več kot kamenja na cesti. Ko je imela že poln predpasnik, je zaslišala skrivnosten glas:

»Zdaj pa brž od tod, ker se bo jama zdaj spet zaprla, zaprla za sto let.«
Srečna žena je odhitela iz jame — in že se je velika skala premaknila ter zaprla vhod v jamo.

Šele zunaj se je spomnila, da je otroka pozabila v jami. Zajokala je in pričela z vrbovo vejico tolči po skali — a vse zaman; skala se ni premaknila. Jokala je in jokala pred zaprto jamo vse dotlej, dokler se je ni usmilila vila z Menine planine, ki je prišla k njej in rekla:

»K letu osorej pridi spet na to mesto! Jama se odpre le vsakih sto let enkrat, a tebi se bo odprla, če jo boš zalivala s solzami. V jami boš našla svojega otroka, a samo tedaj, če boš vrnila vse zlato in srebro, ki si ga to noč nagrabila v predpasnik.«

Vila je izginila, bajtarica pa je odšla domov in dan in noč jokala za izgubljenim otrokom. Toliko solz je v dolgem letu potočila, da bi z njimi lahko vso pečino umila.

K letu je na kresni večer spet odšla k pečini. Zajokala je tako presunljivo, da se je je še kamen usmilil. Skala se je odmaknila in mati je planila v jamo, stresla iz predpasnika srebro in zlato, domov pa odnesla speče dete. Radostno je pohitela v svojo revno bajto, saj je v rokah nosila najdražji zaklad.

Marija Mijot

NEUBOGLJIVI OTROCI

»Ne bom vam kruhca spekla!«
je jezna mama rekla.
Mi smo nagajali, jo jezili,
slanino snedli, mleko spili.

Vseeno je kruhec dala peči
ta dobra mama, ni kaj reči!
Kar le more, vse nam da,
le otroci so večkrat brez srca.

Jože Šmit

UGANKA

Vsak vonj zazna,
razen če kiha;
kdor malo zna,
naj ga ne viha.

(sou)

Ivan Minatti

ČIRIK-CI

»Čirik-ci, čirik-ci.

Bo pomlad? Bo pomlad?»

Pisan ptič na vejici —
ptiček pisani drobi:

»Bo pomlad? Bo pomlad?
Čirik-ci?»

Stajal se je snežni mož,
metla mu je iz roke pala,
v južni sapi vrh neba
sta oblačka zaplesala,
začebljali med vrbinjem
so nemirni sinji vali,
zašumeli mrki bori v sivi skali.

»Čirik-ci, čirik-ci!

Bo pomlad? Bo pomlad?»

ptiček ščebeta razvnet...
Zablesti na veji cvet.

»Bo pomlad? Čirik-ci?»
Bo pomlad!

Janez Bitenc

BURJA PIHA

Burja piha
čez gore,
dežek pada
na polje.
Sonce se
skoz veje smeje,
veter pa oblake šteje:
En,
dva,
tri,
pojdi ven ti!

Janez Švajncер

O ANKI

Anka steče na cesto in dvigne palec. Videla je, da tako počno fantje in dekleta. Čakajo, dočakajo in avto se pred njimi ustavi, vstopijo v avto in se odpeljejo. Toda njej, majhni deklici, nihče ne ustavi avtomobila. Anka je užaljena. Spusti palec in odhiti domov.

»Mama,« vpraša mamo, »zakaj me ne niso vzeli v avto? Palec sem jim kazala, oni pa nič!«

Mama pa: »Ko pa vejo, da bi ti bilo dolgčas brez mene!«

Mama se skloni, vzame Anko v naročje in Anka se toplo privije k njej. Nič več ni užaljena, vesela je, da je doma, vesela je, da je pri mami.

Srečko Kosovel

KJE

Kje je zvonček? — Tam na mahu
ziblje se in spava.

Kje vijolica sestrice? —
V skritem grmu diha v strahu.

Kje trobentica? —

Nanjo deček poigrava.

Kje je dete? — Žarki zlati
z njim igrajo se na trati.

Pišem knjigo

Vsem tem imenitnim mulcem na svetu!

Avtor

Kdo in kaj sem?

Ta neumni podatek je zanimiv za cel svet: za tiste, ki bojo v moji knjigi z veseljem odlistavali stran za stranjo, in za one, ki je ne bojo; dalje: osebni podatki so zmeraj zanimali zdravnika, mičnika in tako naprej v nedogled do našega dragega župnika, ki bi me raje danes cerkveno poročil kot jutri.

Sploh pa, moji srečni bralci, ne bodite trapasti in ne sčenjajte prvi kikli, ki jo srečate na vlaku, avtobusu in ostalih prevoznih sredstvih, kdo in kaj ste. Ker, da vam povem, takele gospe, našminkane kot kakšen lep čevelj, brezbrizne kot gnila goba sredi gmajne, komaj čakajo, da se zapleto v tako volno, kot smo mi. Zakaj? Zato ker začno plesti svojo kilometer dolgo nogavico radovednosti. In potlej bo premalo, kdo in kaj ste — recimo učenec VIII. a. Takale razpadajoča goba te kmalu zaplete v kakšen izreden vzorček svojega pletenja, to pa z domačimi besedami pomeni, da se te polasti kot tvoja mama, ki ima za to popolno pravico, nima pa takale zradovedena, nagnita goba, ki se iz dolgočasja prevaža po naših cestah na katero izmed številnih klinik.

Samo še tole, moji srečni bralci: se vozim enkrat na eno izmed tistih veleklinik, da mi naravnajo zobe v goflji. Strašno, vam rečem. Moja mama, ki je doumljivo šaljiva, bolj kot moj oče ali celo Totó, je bila vsa iz sebe, ko sem odhajal. Zaželela mi je, da bi mi tam sprešali moj dolgi, lažnivi jezik v štiriperesno deteljico. Si lahko mislite, kako navdušen sem odhajal, če ti lastna mati navrže tako popotnico. Hvalabogu, da sem čez četrto ure zapustil našo kuhinjo.

Skočim v tisti avtobus.

Zaradi tega vam vse to pripovedujem.

... sedež ... sedež ... iščem. Ti naši avtobusi so polni, tudi kadar so prazni. So pa natlačeni z vonji onih, ki so se prejšnji teden vozili z njimi.

... iščem, iščem. Najdem. Sam zraven okna. Lepo se vidi ven skozi šipo, ki že ni bila oprana cel mesec. Kakor da so oživel ljudje z onega sveta. Obrazi ljudi tam zunaj se spotegujejo v rilce divjih merjascev. Res, skozi te šipe zagledaš sredi naših mest orangutana, ki išče bolho.

No, in tako naprej.

Avtobus se polni z ljudmi. Eni smo stari, drugi mladi. Lepi, grdi. Debeli, suhi. Sto strani bi vam lahko popisal s temi čudesi. Mimo grede nekaj lepih punc. Kakor da me ne vidijo, ko da ni prostega sedeža zraven mene. Mene, ki sem danes zelo, zelo čeden, sploh ne vidijo. Otožno pogledujem za njimi in prisluškujem njihovim nežnim vzdihom. Vzdihujejo, kako je vse zasedeno, kako je vse zasedeno! Prav res so nesramne. Vidim, da vidijo, kako je zraven mene še en sedež prost, ampak nobena od teh lepih mrh ga noče z vzdihom in ječanju zasesti. Vem zakaj.

Tudi jaz, če bi bil s fantovsko rajo navalil na ta umazani avtobus, ki s svojimi šipami spreminja fizionomijo tega sveta, ne bi za vse na svetu sedel zraven tako lepe, kot sem bil jaz.

In tako čakam, čakam. Ječa naših teles se polni. Zad so navalele mestne mlekarice s svojimi punklji. S svojim klepetom, ki je približno tak, kot bi se kje tolkli s koli.

Vsak trenutek mora naša harmonika potegniti. Ura že kaže odhod. Nobena od tistih lepih ne bo sedla, vidim. Niti s pogledom. To je hudič, moji srečni bralci.

Tedaj pa ...

— Ja, je, se oglasi za mano stari dečko, veteran iz križarskih vojn.

Kaj je? ga jezno ošinem. Kaj je? črkujem besedi, v mislih seveda. Stari dečko pa celo vstaja in s prstom, kot z magnetizmom, usmerja nekoga na prosti sedež zraven mene.

Mrzli smo, se stresem.

Tedaj pa ... Puncelj cunj oziroma nekakšnega regrata za koze prileti v more urejeno nedeljsko naročje.

Ne, to je pa svinjarija.

In šele zdaj se oglasi ženska, morda je bila nekoč celo moški:

— Podrž n'malo!

Jasno, da držim. Moram. Na tako ozkem prostoru moram držati.

Bi ti, sem odmisli vanjo, že videla, kako bi te jaz držal zunaj!

— Hvaala, se razleze po svojem in še po mojem sedežu, vzame punkelj in me gleda, ker se držim užaljeno.

Sem lahko ali ne?

Gledam naravnost. Naša harmonika se že pošteno stresa.

Punce spredaj so pogledale nazaj in se mi hahljajo. Kako se ne bi! Jaz bi se tudi.

Mlekarica pa se vse bolj tišči obme. Hoče še moj sedež.

Ne! se ji uprem. Trdno branim posest sedeža. Zgradim utrdbo ob utrdbo. Postavim kanone in zaukažem salvo iz 88 mm kalibrov. Toda stara je tudi trda, strašno grajena. Iz baročnega gradbenega materiala.

Stegno mi je že prav zavrelo. Obliva ga znoj. Mravljinci ga napadajo. Prašičja rdečica.

Ne dam! vpijem v sebi.

Tujega nočemo, svojega ne damo! sem nekje bral, zdaj pa ponavljam.

Stara tišči žnoble vkup in gleda naravnost, spodaj me pa minira.

Ne dam! branim svoj sedež. Niti pedi.

Kaj pa, se domislim, ali sploh čuti moje stegno, ko je pa tako zajetna kot kakšen grizli?

Voziva se že en lep čas. Treba bo kaj spregovoriti. Treba bo prenesti borbo na diplomatsko področje. Borec ta spodaj sem postajal vse slabši. Pa se je, glejte no, prva okorajžila ona in nastopila kot zunanji minister pravkar ustanovljene države. Tudi njej, staremu rokoborcu, je zmanjkovalo telesnih moči.

Kaj naj? me prešinja. Ali v diplomatski boj ali dalje v nožno prerivanje.

Nič. Sprejemem dialog. Saj ga vse velesile.

— Veste, zvišam glas, ko da je drla vame visoka vročica in me kuha, ko da sem ta pa ta, sin .. nekoga. Sin z veliko začetnico. Bila me je namreč vprašala, čigav sem. In ker sem hotel prec dobiti bitko, sem bil mnenja, da je dobro užgati s kolom.

Kakor oparjena se je začela odmikati. Njeno debelo, krasno stegno, ki bi ga bil vesel vsak kuhar, je kar skopnelo. Nič več ni posegalo po mojem prostoru. Njene oči pa so me boječe pogledovale. Hodila je gor pa d ol po meni in me vohala, če sem res to, za kar se imam.

Sem, če rečem, sem si mislil zase. In ker sem imel na sebi svojo

najkrasnejšo obleko — nekoč je bila tudi očetova — sem se brž napolnil z resničnim duhovnim bistvom svojega sošolca, ki je bil res Sin z veliko začetnico.

Stara, sem videl, je nekaj zavohala na meni. Ni ji bilo všeč to, da se vozim kar z navadnim avtobusom.

— Veste, sem se spet dvignil v vročico. Oponašal sem svojega sošolca, ki je nenehno živel v visoki temperaturi, zlasti kadar se je s kom pogovarjal. Meni je šlo to zmeraj na vranico.

— Veste, sem spet odpel celo lestvico in se ujel na zadnjem »ceju«, jaz sem skromen, kljub vsemu, da veste.

— Vidim, vidim, je rekla in se še trdneje oprijela svoje trave v punklju.

— Dol, sem rekel in vrgel pogled v dirjajočo pokrajino, so me pripeljali v mercedesu, gor, sem rekel šoferju, se pa ti sam pelji.

— Aha, je zanosljala soseda.

Jaz sem pa lomil dalje pecivo s svojimi usti. Tak glas namreč zmeraj proizvedem, kadar se grem kaj finejšega v človeški družbi.

— Veste, sem lomil pecivo, moj oče je sicer to ..., ampak nas lepo vzgaja.

— Vidim, je rekla stara in se še bolj odmaknila.

Zdaj pa sem jo jaz napadel s svojim stegnom. Da vidite, kako se je skrčila!

Tako, tako, sem jo iskal, da bi se spet poljubila s kračami. Nič več ne upa spraševati, vidim.

— Moja mamica, spet začnem z rahlobo v glasku, je ta čas na zasedanju OZN. Kratico sem povedal po angleško.

— Jaa? vpraša glasno mlekarica in me gleda jako debelo. Tako nekako me gleda kakor moja razredničarka, kadar je poslušala tistega Sina z veliko začetnico.

— Ja, rečem. Za Biafro se gre zdaj. Koljejo se tisti zamorci, moja mama pa dela red.

— Ja, reče mlekarica. In že je spet na meni s svojim debelim pogledom, ki me zbije po tleh.

— Je pa ta tvoja mama, raztegne svoj glas, jako energična. In ker je to rekla tako nalašč pretiravajoče glasno, se mi je zazdelo, da se mi posmehuje, oziroma da mi več ne verjame. Ker je bil šele začetek neverjetja, pohitim z laganjem.

— Oče in jaz jo pogrešava, rečem. New York ni Divača. Res, da se v Divačo voziš tri ure z ljubljanske smeri, in natančno potrebuješ tudi tri ure iz New Yorka v Jugoslavijo. Do Divače, zasičem, da me ne bi slišal sprevodnik, je potreben takle sekret, iz New Yorka pa reaktivec — zzzz zabrnim in poletim z dvema prstoma. Me razumete?

— Ma, se naštuli, kaj bi ne. Sen slišala ane drugačne besede an sen jih spominjala.

Hotela je reči, da jih je kاپirala.

Včasih, moji srečni bralci, bom tudi kaj prevedel iz slovenščine v slovenščino. To mi boste morali oprostiti.

Vozila sva se že nad eno uro skupaj. Jaz sem govoril, govoril. Polnil sem njeno počasno pamet z neumnostmi, ker je začela resno dvomiti o moji povesti, kdo sem. In zame bi se končalo jako neugodno, če bi še kako uro dlje nadaljevala v isto smer. Toda s spretnostjo mojega daru, ki ga imam pričvrščenega v ustih in se imenuje jezik, sem zdržal njen hudi dvom, da me ni napadel. Prepričan sem, da bi me mlekarica tako stisnila, da bi bil v trenutku sir.

A voznje zanj je bilo že konec. Bil sem vesel, da se je zbasala s svojim punkljem dol. Oddahnil sem se. Besen sem bil

le še na tiste tam spredaj, ki so požvrgolevale s svojim smehom.

No, povedati sem mislil nekaj drugega, pa sem se žal zapletel v to nesrečno, a resnično mlekarico. Povedati sem hotel, da te takale sopotnica, če dovoliš, strese iz hlač. Vse potegne s tebe, če zna. Znajo pa vse, ko se enkrat približajo štiridesetemu letu. Sprašujejo tako vztrajno in nevznemirljivo, da poveš vse o svojih vrlih starših in o sebi. Tudi to, kje sta se spoznala, preden sta dobila tebe. Pa take klobase v nedogled, saj razumete. Pika.

Toda moja srčna želja, moje večne sanjarije so bile, bojo: pisati knjigo. Napisati tako, kot jih piše naš France Bevk. Ki bi jo potlej natisnili. Zgoraj bi bilo moje ime: Igor Čeč, ali: Igor Čeče-Džingiskan. Kanček psevdonima je zmeraj lepo. Spodaj pod imenom pa: Trgovec Henrik na pohodu, zbrana dela Igorja Čeča-Džingiskana. Ne: Igor Čeč-Evgenio Grande: POTUJOČA MISEL. Ne: Igor Čeč-Javorniški: HUDI BOJI V INDIJI, resnična pripoved trgovca z okli in srebrnino. Skratka, nekaj takega, da bi od napetosti pokala tudi telesa tistih, ki bi knjigo brali. In potlej, ko bi bila natisnjena in bi jo imeli že na vsakem vogalu (brale bi jo tudi te, ki se niso hotele uvesti na prosti sedež), bi jaz hodil tam okoli in poslušal hvale. Zanalasč bi rekel: — Ta knjiga je zanič.

— Oo, bi se vznemirili in odvrnili obraze s strani, ki bi jih spisal jaz. To pa ni res, to pa ni res, bi ugovarjali.

— Ja, kdo je pa skracal? bi vprašal.

— Spisal, bi me pohvalili moji srečni bralci. Spisal jo je naš drugi Prešeren, genij, bi šepnili, Igor Čeč-Javorniški.

— A tako! bi se začudil. Bilo bi mi tako toplo, kot je piščancu v jajčni lupini. Toplota je res vse.

— To je velik pisatelj, bi me hvalili moji srečni bralci in se spet zatopili v Henrika, ki bi se napel v beton.

Potlej bi jih vprašal takole iznenada, kot je Bog Abrahama:

— Ali ga poznate osebno?

Njihovi pogledi bi zatavali. Bili bi vijoličasti kot porojeni iz magnetizma.

— Ne, ne poznamo ga, bi rekli eni, drugi pa: ja, ja.

— Ali je domačin? bi jih vprašal.

— Je, bi rekli drugi. Sin domačega zdravnika je.

— O, bi rekel jaz, potlej pa ga hočem takoj spoznati, ta hip. A genij pravite, da je?

— Genij, genij, bi ponavljali kot ruski zbor muzikov.

— Ampak se ga ne da videti, bi izstopil najlepši, najboljši bralec mojih del.

— Zakaj ne? bi obstrmel jaz. Zrave tega lepega in pametnega muzika, najboljšega bralca mojih del, bi stale tudi one tri iz avtobusa, ki so se hahljale, ko je stara vrgla name punkelj regrata.

— Zakaj ne? bi obstrmel jaz. Zraven tega lepega in pametnega bi v rokah drhtela moja na tisoč in tisoč jezikov prevedena knjiga, nagrajena z Nobelovo in tako dalje v nedogled kakor grški konjak metaxa, ki ima priznanj za en cel generalski život.

Ampak jaz bi rekel: — Berite! Berite dalje to lepo knjigo, ki jo je ta pisatelj pisal s srčno krvjo.

Na Slovenskem, moji srečni bralci, se vse piše s krvjo srca. In šele, ko po dolgem, jako razvlečenem pisanju zmanjka te dragocene tekočine, pišemo romane s tinto.

Odlomek iz knjige Pavleta Zidarja »Pišem knjigo«, ki je izšla v letošnji zbirki Prešernove družbe.

JUGOBANKA

**Jugoslovani,
izseljenci po svetu!**

Izkoristite bančne usluge, ki vam jih nudi JUGOBANKA s svojimi 13 podružnicami in 38 poslovnimi enotami v vseh republiških in poslovnih središčih Jugoslavije, z devetimi predstavništvi v inozemstvu ter z omrežjem korespondentskih odnosov z več kot tisoč inozemskimi bankami.

Če svoja devizna sredstva, namenjena za pomoč družini ali za kaj drugega, pošljete prek Jugobanke, bodo le-ta na najhitrejši in najbolj gotov način izplačana koristniku.

Ob povratku v domovino se za vse deviznodelarne posle kot odkup in prodaja denarja, travelers in drugih bančnih čekov ter kreditnih pisem obrnite na katerokoli poslovno enoto Jugobanke, na tisto, ki vam je krajevno najbližje in vaša zahteva bo hitro in kvalitetno izpolnjena.

Če želite svoje prihranke ekonomično hraniti, odprite devizni račun pri eni od bančnih poslovnih enot, ki daje naslednje obresti:

5,5 % v devizah in 0,5 % v dinarjih na vloženo glavnico

7,5 % v devizah na vloženo glavnico, vezano dlje od 13 mesecev.

Vloge so tajne in nedotakljive, zanje jamči Federacija. Devizni račun lahko odpro jugoslovanski izseljenci ne glede na to, kakšno državljanstvo imajo.

Na podlagi svojih deviznih prihrankov, lahko dobite dinarske kredite za nakup stanovanj pod ugodnimi pogoji. Z denarjem vašega deviznega računa lahko plačujete v Jugoslaviji in inozemstvu tako, da obvestite banko o vaših željah ali da pridete osebno.

Če imate redne obveznosti za plačevanje (vračanje posojila, zavarovanje, alimentacije itd.) izvolite dati nalog Jugobanki in ona bo za vas opravila izplačila iz vašega deviznega računa redno v danih rokih.

Za vse potrebne informacije se obrnite na eno od poslovnih enot Jugobanke ali na njena predstavništva v tujini.

Centrala v Beogradu, Ul. 7. Julia 19. — 21.

Podružnica v Beogradu, Maršala Tita 11.

Podružnica v Zagrebu, Jurišičeva 22.

Podružnica v Ljubljani, Titova 32, kakor tudi v Sarajevu, Skopju, Novem Sadu, na Reki, v Splitu, Titogradu in Kosovski Mitrovici.

PREDSTAVNIŠTVA V INOZEMSTVU:

NEW YORK:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office

500 Fifth Avenue, Room No. 2133

NEW YORK, N. Y. 10036

Phone: BRYANT 9-4251-2

LONDON:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office

Winchester House, 77 London Wall

London, E. C. 2

Phone: 01-588-7860

PARIS:

Banque Yougoslave pour le Commerce Extérieur

Bureau de Représentation

40, Rue de François Ier

PARIS 8-e

Phone: 225-69-29

MILANO:

Banca Jugoslava per il Commercio Estero

Ufficio de Rappresentanza

Via Fatebenefratelli 15/IV

MILANO 20121

Phone: 666-695

FRANKFURT/M:

Jugoslawische Bank für Aussenhandel

Repräsentanz Frankfurt/M

Kaiserstrasse 5/V

6 FRANKFURT/M

Phone: 28-59-57

MOSCOW:

B. Ordinka 72

MOSCOW

Phone: 233-86-67

PRAHA:

Zastupitelstvo Yugobanky

Havanska 8/III

PRAHA 7

Phone: 376-618

TRIPOLI:

P. O. B. 1087

TRIPOLI (Libya)

Phone: 39-556

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

TRANSTURIST

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 136, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave.

CLEVELAND, Ohio 44103, USA

Zahtevajte prospekte!

Cenjenim rojakom priporočamo

INEX RENT A CAR

Ljubljana, Titova 48, tel. 313-366, 322-581

Poslovalnice v Beogradu, Zagrebu, Karlovcu, Mariboru, Sarajevu,

Mostarju, Bosanskem Brodu, Dubrovniku, Splitu, Zadru, Novem

Sadu in na Reki.

zavarovalnica

S

SAVA

Poslovna enota LJUBLJANA

SKLEPA VSE VRSTE PREMOŽENJSKIH IN OSEBNIH ZAVAROVANJ

Zlasti priporoča zavarovanja, ki so danes potrebna vsakomur:

- življenjsko zavarovanje za primer doživetja in smrti — za posameznike in družine
- zavarovanje proti posledicam telesnih nezgod v službi, zasebnem življenju in športu zaradi smrtne nezgode in trajne oziromačasne nesposobnosti za delo — za delovne kolektive
- vse vrste transportnih zavarovanj
- zavarovanje splošne odgovornosti — za delovne skupnosti
- kombinirano zavarovanje stanovanjskih premičnin — za gospodinjstva.

PRIPOROČA SE

ZAVAROVALNICA SAVA
Poslovna enota LJUBLJANA
Ljubljana, Miklošičeva c. 10
telefon 321-243

Državna založba Slovenije

vam nudi veliko izbiro slovarjev

Avsec O.: Esperantsko-slovenski slovar
(200 str., cena: pl. 10 din)

Bradač F.: Češko-slovenski slovar
(740 str., cena: pl. 55 din)

Bradač F.: Latinsko-slovenski slovar
(612 str., cena: pl. 30 din)

Bradač F.: Slovensko-latinski slovar
(348 str., cena: pl. 30 din)

Grad-Škerlj-Vitorovič: Angleško-slovenski slovar
(1120 str., cena: pl. 65 din)

Grad A.: Špansko-slovenski slovar
(1006 str., cena: pl. 78 din)

Kotnik J.: Slovensko-angleški slovar
(832 str., cena: pl. 52 din)

Kotnik J.: Slovensko-italijanski slovar
(788 str., cena: pl. 50 din)

Kotnik J.: Slovensko-ruski slovar
(820 str., cena: pl. 38 din)

Kotnik J.: Slovensko-francoski slovar
(684 str., cena: pl. 68 din)

Pretnar J.: Rusko-slovenski slovar
(1000 str., cena: pl. 36 din)

Pretnar J.: Francosko-slovenski slovar
(836 str., cena: pl. 55 din)

Šebjanič F.: Madžarsko-slovenski slovar
(180 str., cena: pl. 7,50 din)

Tomšič F.: Nemško-slovenski slovar
(992 str., cena: pl. 70 din)

Tomšič F.: Slovensko-nemški slovar
(768 str., cena: pl. 42 din)

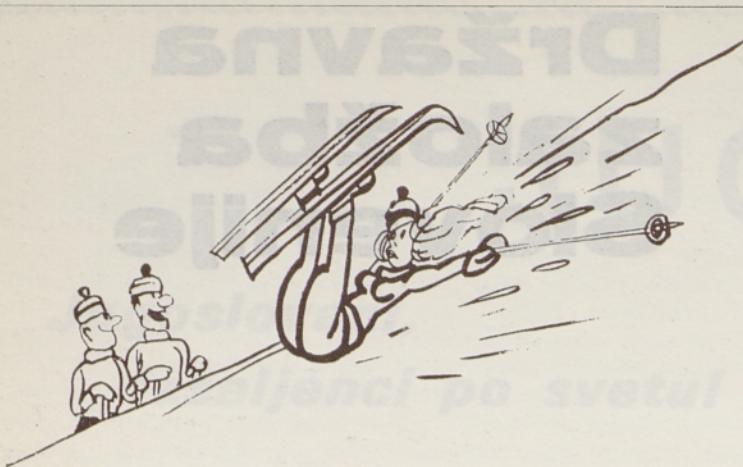
Šebjanič F.: Slovensko-madžarski slovar
(192 str., cena: pl. 28 din)

Pavlica J.: Frazološki slovar v petih jezikih
(688 str., cena: pl. 19,50 din)

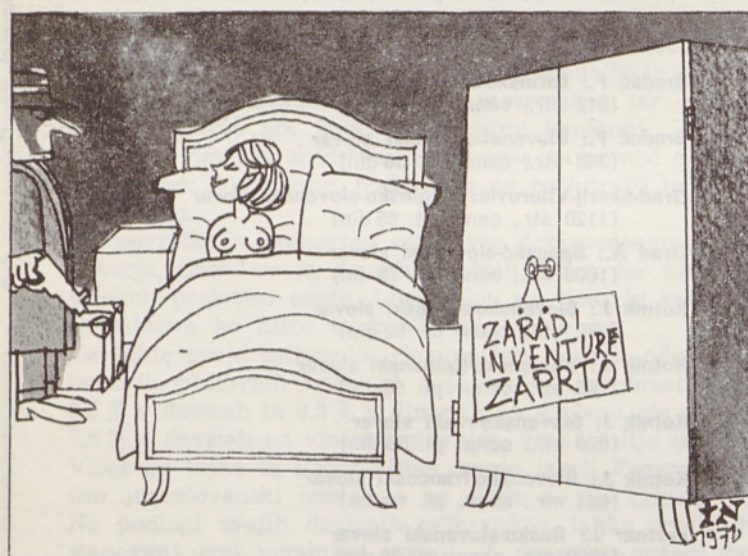
Slovenski pravopis (Sestavili: A. Bajec, R. Kolarič, L. Legiša, J. Moder, M. Rupel, A. Sovrè, M. Šmalc, J. Šolar, F. Tomšič — 1056 str., cena: pus. 52 din)

Knjige dobite v vseh slovenskih knjigarnah. Naročila sprejema tudi uprava

Državne založbe Slovenije
Ljubljana, Mestni trg 26

— Koliko pa ste dali za smučke, da se vam jih zdi tako škoda?

— Ja, Francelj, ali se ne bi zdaj še ti vrnil v domovino, ko ima dinar novo vrednost?

Iz Pavlihe

DRAGI ROJAKI, BRALCI RODNE GRUDE!

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE, ki govorijo, pišejo, berejo angleško, vi pa bi radi, da bi znali tudi vaš materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

To ne bo težko. Naročite zanje učbenik slovenskega jezika **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO**, ki je namenjen angleško govorečim, ali pa jim dajte prebrati naslednji sestavek:

SLOVENE BY DIRECT METHOD

The study course, entitled **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD**, was issued by the Slovenska izseljenska matica in Ljubljana. It was written by Dr. Jože Toporišič, a member of the faculty of the University of Ljubljana.

This first contemporary study course of the Slovene language **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD** has been designed for everyone who wants to learn Slovene — for those who are partially familiar with the language and wish to improve it, and for those who desire to learn the Slovene language from the beginning. The study course is composed of six 45 RPM records of lessons in Slovene. The book of over 270 pages contains 49 lessons and explanations of the Slovene language in English.

It is possible to use the book by itself; however, the use of the records helps considerably in the study method. The book also contains a dictionary of approximately 2000 words used in the text, and provides a vocabulary of current spoken Slovene. Also included in the book are two indexes — subject and thematic — and a concise systematical grammar review.

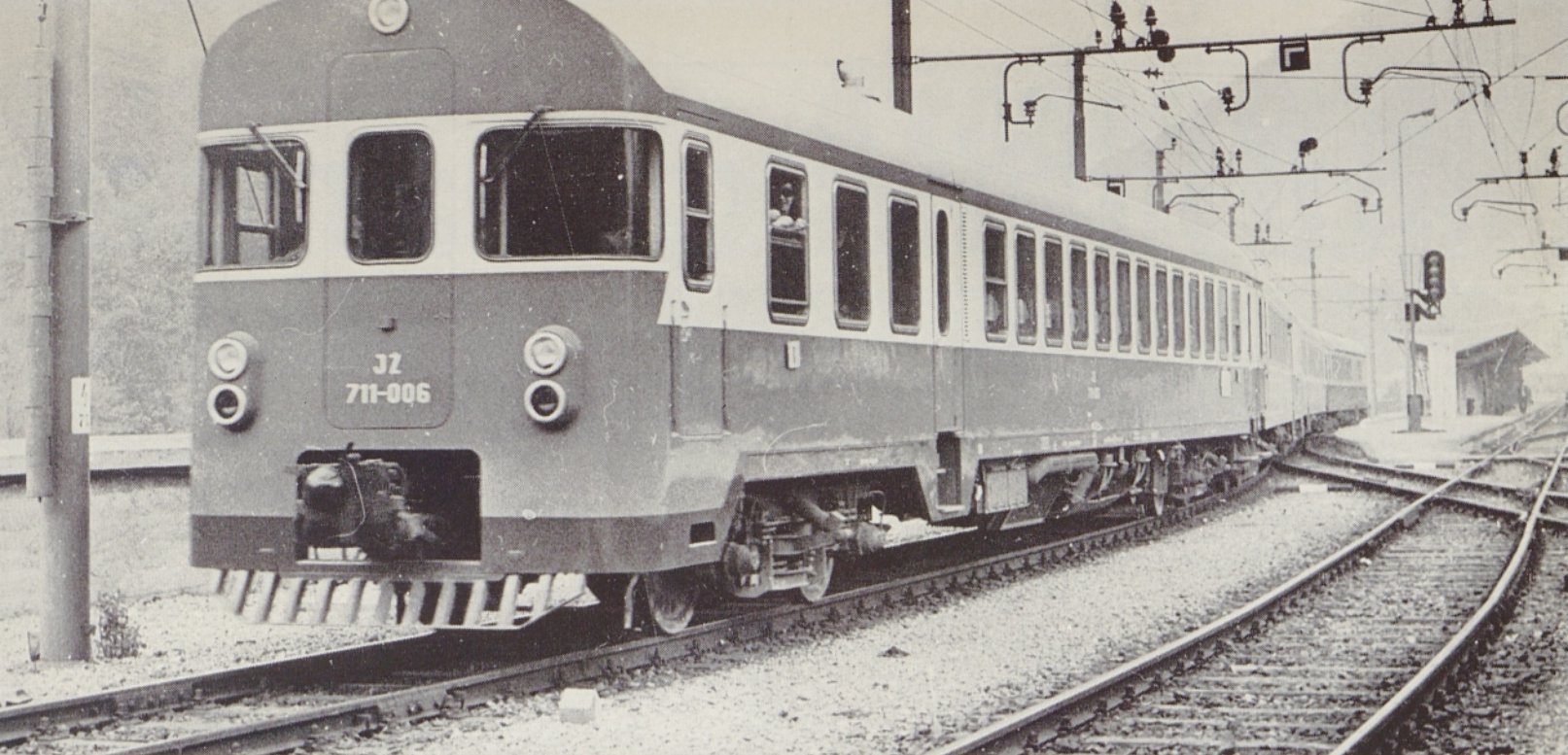
Were your parents or ancestors Slovene? Are you planning to visit Slovenia? Are you studying Slavic languages? Do you have business connections with Slovene companies? This study course on records **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD** will be of considerable help to you. Slovene is no more difficult than many other languages: all it takes is the desire to learn!

You may order the complete course **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD** by writing to: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II — Yugoslavia.

The price in Yugoslavia is 189 dinars.

The price in all foreign countries is 15.60 US dollars.

For larger orders ask for a discount. The regular registered mail rate is considered in the price; for air mail an additional charge is made. With larger orders, air mail freight, FOB to the nearest international airport to you, is considered in the price.

TURISTIČNO TRANSPORTNI BIRO

ZDRUŽENO
ŽELEZNIŠKO
TRANSPORTNO
PODJETJE
LJUBLJANA

s poslovalnicami v Ljubljani, Mariboru, Celju, Pulju in Postojni

POSEBEJ VAM PRIPOROČAMO:

- naše poslovne vlake, ki vam zagotavljajo zelo hiter in udoben prevoz na relacijah Ljubljana—Beograd, Pula—Zagreb, Maribor—Rijeka, Ljubljana—Split. Ti vlaki imajo pri vožnji prednost pred vsemi drugimi;
- avtovlake, ki povezujejo severno Evropo z Ljubljano, v notranjem prometu pa še Ljubljano s Splitom, Beogradom in Pločami.

Potovanje z avtovlaki je udobno in hitro, na cilj pa boste prišli brez truda in spočiti.

- posreduje vse informacije o železniškem transportnem prometu,
- prireja skupinske izlete po Jugoslaviji in v inozemstvo,
- organizira posebne vožnje z motornimi vlaki, posebni vlaki in s posebnimi vagoni,
- prodaja železniške vozne karte, spalnike in ležalnike na domačih in tujih progah,
- rezervira sedeže in oddelke v vlakih,
- preskrbi potne liste in vizume ter menja tujo valuto,
- nudi vse ostale turistične storitve.

FERŠPED, specializirana železniška špedicija

- posreduje vse informacije za prevoze blaga,
- organizira vse špeditorske storitve pri blagovnih prevozih.

Ob obisku svoje domovine prepustite skrb za organizacijo prevoznih, turističnih in špeditorskih storitev našim za to specializiranim organizacijam.

Ljubljanska banka

**pravi
naslov
za
denarne
zadeve**

